

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Troades

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

L. ANNÆI SENECÆ

* T R O A D E S.

DRAMATIS PERSONÆ.

HECUBA. CHORUS TROADUM. TALTHYBIUS. AGAMEMNON. CALCHAS. HELENA. PYRRHUS. ANDROMACHA. SENEX. ULYSSES. ASTYANAX. NUNCIUS. POLYXENA, Muta Persona.

ARGUMENTUM.

Græci, exciso jam Ilio, reditum in patriam cogitantes contrario vento detinebantur. Apparens noctu Achilles umbra solvere eos posse negat, nisi sibi debitum inferis mactata Polyxena, cujus nuptiarum prætenu interfectum est. Non fere Agamemnon sibi amatam Polyxenam mactari. Qua de re orto cum Pyrrho jurgio, interuenit consultus Calchas, qui omnino immolendam pronunciat, unaque necandum Astyanacta, quem à matre absconditum abducit Ulysses & de Scæa porta deficit. Polyxenam ab Helena auspice, ritu cultuque sponsa deductam ad patris tumulum Pyrrhus mactat.

ACTUS PRIMUS.

HECUBA.

Luget Hecuba patriæ, domus, suam ipsius calamitatem.

Quicumque regno fidit, & magna potens Dominatur aula, nec leues metuit deos, Anignationem, siue τίς τῶν Ἰλίου πηλοῦ, sequitur, Troædus vocat: forte Eutpidem securus. Hecuba ejusdem vix commune quicquam habet, nisi quod ejusdem πονηροῦς ἑστίαις sit. Troicæ enim ambæ sunt, tam Hecuba quam Troades. Non ausim Græcam ullo modo, siue dispositionem spectes, siue πῶς, siue gravitatem & augustum pondus sententiarum, cum ista conferre. Etiam in Choris nosler vincit, quos ex paucis Græci verbis, & quæ sparsim leguntur, fecit alios & plane divinos. Heinsius.

* TROADES.] Inuictis argumentis demonstrarunt summi viri, Troadas, non Troada, hanc fabulam ab auctore inscriptam fuisse. Quibus hoc addimus, in optimo Florentino codice nunquam aliter appellari. Gronovius. TROAS] Falso Troada vocant hanc fabulam, quum Poeta Troadas inscripserit, exemplo Eutpidis. Et Chorus est Troadum. Scalig. Valerius Probus bis Senecæ Hecubam laudat, cum ex ista versus adducit. Rectius qui Troadas inscribunt. Certe princeps eruditionis Aristoteles, quo nemo melius hæc intellexit, cum parvam Iliada in portiones Tragicas parsetur, tam quæ Ilii expu-

rent

Verf. 2. Nec leues metuit deos.] Non sunt leues dii Senecæ iidem, qui Iuuenali faciles: nec leues quod aut mutans

Animumque rebus credulum lætis dedit;
 Me videat, & te, Troia. non unquam tulit
 Documenta Fors majora, quam fragili loco
 Starent superbi. columen eversum occidit
 Pollentis Asiae, cœlitum egregius labor.
 Ad cuius arma venit, & qui frigidum
 Septena Tanain ora pandentem bibit;
 Et qui renatum primus excipiens diem

10
Tepi-

rent factum aut mutare viderentur: nec denique qui ultra mortem nocere non possent. Claudianus lib. 2. in Ruf. *Definat elatis quisquam consilere rebus, Instabilesque deos & lubrica numina discat. Dii, fortuna. Dii leves fortuna inconstans & mutabilis.* Agamemnone: *perrumpet omne Servitium contemptor levium deorum.* Vnde Epicureum Senecam facit Scaliger. At hoc nomen *levis*, non potest tribui Deo de sententia Epicuri. Qui tranquillus, quietus, sepositus, se contentus, nulli negotio miscetur, cur dicatur *levis*? Sic autem ille stauēbat, *quod aeternum beatumque sit, id nec habere ipsum negotii quidquam, nec exhibere alteri: & Beatam vitam in animi securitate & in omnium vacatione munere consistere: ut & apud Ciceronem lib. 1. de nat. deorum. Qua in re quæ potest esse levitas?* Gronovius.

4. *Troia.*] Proprie regio, in qua Ilium urbs, à Troë dicta. Farnabius.

6. *Superbi.*] Nobiles, potentes: quorum commune vitium est superbia. Idem.

7. *Asia.*] Minoris, cui imperavit Priamus: & partu majoris, quæ orbis pars tertia. Idem. *Cœlitum.*] Infra vers. 476. Idem. Extruxerat quidem Ilus, sed Neptunus & Apollo mœnibus cinxerunt Ilium, testes Homerus, Euripides, Ovidius, Stаций, & reliqui, unde Typhiodorus vocat, *opus immortalium, ἐργον ἀθάνατων;* & Simmias, in securi, de turribus ejus agens, *πύργων θεῶν ὀχυρῶν, τειχιῶν a Diis adifi-*

catarum. Notandum tamen non omni ex parte illa mœnia à Diis extructa. nam cum fata stauissent (loquor ex mente ipsorum) Troiam dirui, & crederent inexpugnabilem factam, si mutos integros Dii edificarent; Aëaco partem laboris demandarunt. Pindarus auctor Olymp. 8. *Delrius.*

8. *Arma.*] Auxiliaria namque. Farnab. *Qui frigidum.*] Rhesus Thraciæ rex auxilio Troiæ venit. Idem.

9. *Septena.*] Ex persona mulieris imperitæ tribuitur Tanai, quod Istri est: ut per septem ora in mare labatur. Idem. Quod Istri est, mulier, cosinographiæ ignota, Tanai tribuit: in quo præclare Seneca decorum servavit. *Delrius.* Immo suum erravit errorem Seneca, qui similiter Istrum cum Tanai confundat lib. 6. nat. 4. cap. 7. *Danubius Sarmaticos imperus cohibens, & Europam Asiamque disteminans.* Gronovius.

10. *Et qui renatum prorsus.*] Placet hoc *Delrio*, & prorsus interpretatur *confestim*, ut apud Catonem: *cum Romam veniebant, prorsus devertēbantur pro hospitibus ad amicos suos.* Sed prorsus ibi est *recta*: nec aliud vult ille innominatus ei & infandus ad Festum. Excepta est cum plausu viti illustris conjectura, *promus.* Sed vetum est in Florentino & margine Vossiani: *renatum primus excipiens diem.* Herodotus Thalia: *Τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, ἢ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῆς πλείστης ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος ἡὲν ἑλθὼν ἀνελάθη οἰκιστὴν αἰθέρων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἴσδι.*
Oedipo:

Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto;
 Et quæ vagos vicina prospiciens Scythas
 Ripam catervis Ponticam viduis ferit.
 Excisa ferro est Pergamum. incubuit sibi.
 En alta muri decora congesti jacent
 Tectis adustis. regiam flammæ ambiunt;
 Omnisque late fumat Assaraci domus.
 Non prohibet avidas flamma victoris manus;
 Diripitur ardens Troia. nec cœlum patet

Undan-

Oedipo : *Aufus Eois equitare campis,
 Figere & mundo tua signa primo.* Mela
 lib. 1. cap. 2. *In ea primas accepimus
 hominum ab Oriente Indos, Seres &
 Scythas.* Gronovius. *Qui renatum*]
 Memnon Tithoni & Aurora filius ex
 Æthiopia, *vel ut alii, Syris*, Troiam
 venit, dux Perfarum, qui solem orien-
 tem prout adorabant. *Farnabius.*

11. *Tepidum*] in regione repenti.
Idem. Rubenti] Aurora seu Solis
 orientis rubore perfuso. alias, secundo
 hallucinabitur fœmina. Tigris enim
 in mare Persicum influit, non Ery-
 thræum, nisi ex personæ decoro di-
 cium malis, ut prius vers. 9. *Idem.*

12. *Quæ*] Penthesilea Amazonum
 regina. de quibus vide Hippol. v. 397.
Idem. Vagos] Herculi. Fur. vers. 532.
Idem.

13. *Viduis*] Hippol. v. 620. *Idem.*

14. *Excisa ferro est. Pergamum*]
 Merito rejecit Geuterus Pergamos : sed
 quod sensu jubente interpanxisse ait :
*viduis ferit, Excisa ferro est. Perga-
 mum* : probare non possum. Nihil est
 enim, quo in hac structura verborum
 referatur *Excisa*. Finitur omnino
 periodus & nova incipit post *ferit*.
 Dein coherent : *Excisa ferro est Per-
 gamum. incubuit sibi.* Hoc insolens vi-
 sum est hominibus, quibus & illa Ovi-
 dii lib. 14. *postquam alta cremata est
 Ilion, & Danaas paverunt Pergama
 flammæ.* & lib. 1. de arte : *Tunc cum
 erissu erat, defensa est Ilion armis.* Ita-

que hic fecerunt *Ilion*, ut illic Pergamos
 & Pergamus. Gronovius. *Pergamum*]
 Ab altitudine dicta, clarissima Troadis
 civitas, ipsum scilicet Ilium, de quo
 Martianus lib. 6. *ibi inter omnes Asiæ
 civitates, Pergamum clarissimum.* Alia Per-
 gamus, Attalicis regibus nobilitata, &
 inventione Pergameni, teste Plinio :
 aliud etiam Pergamum Ida promon-
 torium, de quo Strabo : *Servius etiam
 auctor est ipsas arces Troiæ, atque adeo
 alta loca omnia, Pergama olim voca-
 ta, ad quod alludens noster, subditio*
En alta muri, &c. Delrius. Incubuit]
*In se magna ruunt. vel in cinerem ver-
 sum.* *Farnabius.*

15. *En alta muri decora*] Florent.
congesti jacent Tectis adusti. G. Fabri-
 cio ordo est, *muri congesti, alta decora*,
 ut Virgilio *Auræ trabes, decora alta
 parentum.* Immo *alta decora, muri con-
 gesti jacent*, accipio per hypallagen
adusti & jacent congesti. Ille excelsus
 & pinnis turribusque decorus & mi-
 nax murus jacet inconditus acervus,
 ædificiis in cinerem versis. Similiter si
 quis Florentinum prober : *Ilud altum
 & pulcherrimum muri opus jacet ad-
 ultum, ædificiis in rudera & informem
 acervum redactis.* Gronovius. *Alta*]
Πύργος, ἐπιείχης, turres, pinnæ.
Farnabius.

17. *Assaraci*] Ilium, ubi regnavit
 Assatacus Ili filius. *Idem.*

19. *Diripitur*] Ex incendio pra-
 dam rapiunt. *Idem.*

20. Undan-

Undante fumo. nube ceu densa obsitus, 20
 Ater favillâ squallet Iliacâ dies.
 Stat avidus iræ victor, & lentum Ilium
 Metitur oculis, ac decem tandem ferus
 Ignoscit annis. horret afflictam quoque;
 Victamque quamvis videat, haud credit sibi 25
 Potuisse vinci. spolia populator rapit
 Dardania. prædam mille non capiunt rates.
 Testor deorum numen adversum mihi;
 Patriæque cineres; teque rectorem Phrygum,
 Quem Troia toto conditum regno tegit, 30
 Tuosque mânes, quò stetit stante Ilium;
 Et vos meorum liberum magni greges,
 Umbrae minores. quidquid adversi accidit,
 Quaecumque Phœbas ore lymphato furens,

Credi

20. Undante] Undatim ascendente. Farnabius.

22. Stat avidus ira victor;] Flor. ira, ut voluit & Daniel Heinſius. Oedipo: Avidamque populi pestis Oz ygii malum. Valerius Flaccus lib. 4. avidusque viri, &c. Irruit. Paulo aliter tamen avidus ira dicitur pro immoderate avideque ira uso. Gronovius. Lentum]: Ilium decennali bello tandem debellatum lustrans non indigne fert, si decem annos in civitate tan nobili & munita expugnanda absumperit. Farnabius.

27. Mille] Qui numerus classis quæ Troiam advenit. Agamemni. v. 169. Idem.

29. Patriæque] More veterum jurat Hecuba per quæ sibi gratissima. Idem. Teque] Priamum, in cuius ruina & regnum Troianum interiit. Idem.

31. Tuosque] O Hector. Idem. Quodque stetit ante Ilium;] Hic tamen ex amici sui libro Lipsiense exemplar, quod aliqui secutum se proficitur, correxit Delrius: & Gruterus bellam quoque vocat & dignam luce emendationem è Lipsii Ms. quo stetit stante

Ilium: cessi non addicerent auspicia librorum suorum antiquorum. Sed eis οὐκ ἔστιν ἐξ ἑστέων. Etruscus, qui totidem liceris. Gronovius. Quo stetit] Vide infra vers. 126. Farnabius.

32. Liberum magni greges,] Quibusdam L. aliis XVII. aliis XXII. Idem. Ὑπερβολικῶς. duntaxat enim vel septendecim, ut tradit Cicero 1. Tuscul. vel quatuordecim, ut Apollodorus lib. 3. vel viginti, ut Theocrit. Idill. 15. vel, teste Homero, viginti duos, Hecuba ex Priamo peperit: ceteri huic ex concubinis nati, simul omnes quinquaginta secundum Homerum, Virgilium, Dictyn, & Euripidem, aut quinquaginta quatuor, juxta Apollod. lib. 3. & Helynum in Fabulis cap. 90. ubi nomina recitent. Delrius.

33. Umbrae minores.] Gloria in primis & dignitate, quamvis & arate. Video enim non satis explicare interpretem. Gronovius.

34. Phœbas] Cassandra filia Priami, cui Phœbus amans vaticinandi peritiam dedit pollicita concubinum: promissis tamen non stanti donum auferre Deus cum non posset, fidem ademit,

Credi Deo vetante, prædixit mala,
 Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
 Et vana vates ante Cassandram fui.
 Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes
 Nocturnus in vos sparlit, aut fallax Sinon.
 Meus ignis iste est, facibus ardetis meis.
 Sed quid ruinas urbis everfæ gemis
 Vivax senectus? respice infelix ad hos
 Luctus recentes. Troia jam vetus est malum.
 Vidi execrandum regiæ cædis nefas,
 Ipsaque ad aras majus admissum scelus.
 Ajacis armis: cum ferox sævâ manu
 Coma reflectens regium torta caput,
 Alto nefandum vulnere ferrum abdidit,
 Quod penitus actum cum recepisset libens,

Ensis

trali coleretur, ab *epx* vel quod
 mala arceat. *Idem*.

46. *Æacide armis*: Scilicet conjectura hic placuit, cum legeretur: *Æacide armis*: quod verius respicit, ut etiam admonuit Gruterus. Florent. *Æacis armis*. Scribendum: *Ajacis armis*. Cassandram in fano Minervæ stupravit Ajax. Vnde illud Virgiliti: *Pallasne exuvie classem Argivum atque ipsos potuit demergere ponto Vnius ob noxam & furias Ajacis Oilei*. Grande nefas: sed majus, quam ad Minervæ aram Ajax armatus edidit, ego meis oculis patratum vidi ad aram Iovis Hercæi. Virgilius: *Primumque per aram Sanguine sedantem, quos ipse sacraverrat, ignes*. Scelus ad aras majus, Ajacis armis, id est, majus scelere, quod inter arma ad aras patravit Ajax. De hoc genere vide Observ. 4, 8. Gronov. *Cum ferox sævâ manu*. Sane *El sævâ*. Hippolyto: *En ipudicum crine contorto caput Læva reflexi*. Et forte scripsit: *ferox læva manu*. Nam illud alterum toties infeliciter passim inculcarunt male seduli, ut exempla illorum timeam. *Idem*.

mit, ut vaticiniis suis nemo crederet. *Farnabius*. Cassandram vaticinia habes apud Lycophronem, nonnulla etiam apud Ciceronem libro 1. de divin. Delirius.

35. *Prior*. Cum Paridem iterum gestaret, somniavit Hecuba se facem ardentem parituram. *Farnabius*.

37. *Vana*. Inutilis & irrita, æque ac Cassandra non credita. *Idem*.

38. *Ithacus*. Vlysses Ithacæ dux. *Idem*. *Ithaci comes*. Diomedes, cui Vlysses in caltrotum Thracum exploratione comes nocturnus. *Idem*.

39. *Fallax*. Cujus dolofo ministerio receptus equus, laxatusque. *Idem*.

40. *Meus*. Somnio de Paride prædictus modo vers. 36. *Idem*.

41. *Sed quid*. Sed quid ego anus misere longæva vetus malum gemo? *Idem*.

44. *Vitæ execrandum*. Hoc concinit Euripidis versibus, quorum initium est, *ὃ τ' Φυλῶνος Πείρου*. &c. *Delirius*. *Regiæ cædis*. Priami à Pytho ad aras cæsi. *Farnabius*.

45. *Aras*. Iovis Hercæi, quod inter aulam & parietem in domus pene-

Ensis senili ficcus è jugulo rediit.

50

Placare quem non potuit à cæde effera

Mortalis ævi cardinem extremum premens?

Superique testes sceleris? & quondam sacrum

Regni jacentis? Ille tot regum parens

Caret sepulchro Priamus, & flamma indiget

55

Ardente Troia. non tamen superis fat est.

Domi-

50. *Ensis senili tinctus*] Vidit Lipsius hæc verba esse vana, & mentem fuisse: Priamum, cum Pyrrhi gladium animose recepisset, tamen emisisse illum sanguine vix tinctum: itaque conjecit, *intinctus*, vel *haud tinctus*. Ea aura projicitur & amicus ejus, castigans, *senili vix tinctus*: sed castigandus ipse ob metrum violatum. Mirum vero Scaligerum & Gruterum vulgatum contra Lipsium propugnare. Ille ait non hoc velle Senecam, parum aut multum sanguine maduisse Pyrrhi gladium, sed impressum jugulo & è jugulo eductum fuisse, Priamum jugulatum. Apagæ tam ineptam garrulitatem, sed impressum jugulo Priami est & è jugulo ejus eductus: id est, Priamus est jugulatus. Quis unquam factus ita scripsit? Gruterus sensum Lipsii retinet, sed captat vocem *tinctus*, quasi sic illud vix tinctus, vel tamen tinctus, quippe quod non sanguinea unda evomeretur, atque adeo ferum una expelleret. Sed si posset ita accipi, cur in Agamemnone: *vidi, vidi senis in jugulo Telum Pyrrhi vix exiguo sanguine tincti*. Tolle *rei vix exiguo*: non remanebit idem sensus. Qui tamen omnino & hic necessarius. Ovidius lib. 7. *Amonio marcentia vultura cultro fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum*. Lib. 13. *Exiguamque senis Priami Iovis ara cruorem combiberat*. Lucanus lib. 2. *parvum sed fessa senectus sanguinis effudit jugulo*. Apud Statium in furore Lemniadem dicitur Alcimedea tulisse, *patris vultus & egentem sanguinis ense*. Itaque aut Lipsio subscribendum aut legendum putabam: se-

nili tinctus haud jugulo. Sed omnium laborem levat Etruscus, qui clare: *Ensis senili ficcus è jugulo redit*. Vides hominem ignarum frequentis illius veterum sensus in senum cæde describenda subjecisse *tinctus*. Nam *ficcus* incurvens. Statius 8. Thebaid. *erat medius campis etiamnum cuspide sicca Arripotens*. Claudian. lib. 2. de laud. Scilic. *ut ferrum Marte cruentum, Siccum pace premas*. Gronovius.

51. *Placare quem non*] Referunt ad Ensem aut ad Pyrrhum. Immo *Quem* tandem omnium hominum? nam animandum interrogazione: *Quem alium*, ut à cæde temperaret, non pressisset & mitigasset ultima & jam per se dissolvens hominem senectus: & presentes dii? & penetrale regni, utcumque proftrati? *Idem. Quem*] Ensem, seu Pyrrhum. Farnabius.

52. *Mortalis*] In extremo jam senio. *Idem*.

53. *Superique*] Ad aras stantes, ubi cæsus est Priamus. *Idem. Sacrum*] Sacrarium, ara *est ejus*, vel *est ejus* *Διός*. ad quam inaugurandi reges aspicabantur. Agamemn. v. 8. *Idem*.

54. *Regum*] Nobilium juvenum. supra vers. 32. *Idem*.

55. *Caret sepulchro*] Proprium sepulcrum Priamus non habuit, sed truncus ejus, cum aliquandiu in litore abjectus jacuisset, tandem Hectoris sepulchro illatus. *Delrius. Flamma*] Non habet, qui ipsi rogum extuat. *Priamumque in litore truncum*. Cui non Troia rogus. Farnabius.

56. *Non tamen superis fat est*.] Sic quidem & Flor. *Quali dicat, nondum*

exsa-

Dominum, ecce, Priami nuribus & natis legens

Sortitur urna. præda quem vilis sequar?

Hic Hæctoris conjugia despondet tibi;

Hic optat Heleni conjugem; hic Antenoris;

Nec deest tuos, Cassandra, qui thalamos petat.

Mea fors timetur. sola sum Danais metus.

Lamenta cessant? turba, captivæ, mea,

Ferite palmis pectora, & planctus date,

Et iusta Troiæ facite. jamdudum sonet

Fatalis Ide judicis diri domus.

60

65

exfatiati sunt dii pœnis nostris: adhuc aliquid indignitatis & calamitatis minantur. Neque ineptum tamen, quod vulgabatur olim, & in omnibus, quos vidit, invenisse testatur Fabricius: non tamen, superi, sat est. Sic & Heinſianus, cui adscripta explicatio: *ò dii. Et sic solent mitantes. Catullus: Dii magni, horribilem & sacrum libellum.* Ovidius in epistola Leandri: *Oscula, dii magni, trans mare digna peti.* Gronovius

57. *Dominum.*] Sed & fortibus in unam missis dividimur, ego cum filia-bus & nuribus inter Græcos nobis futuros dominos. infra vers. 972. *Farn.*

58. *Sortitur urna.*] Sortes Græcorum erant calculi, vel ex humo ficti globuli, mitreñium nomina inscripti; qui in unam mittebantur, & versabantur doli vitædi gratiâ; ut, cujus primum fors exibat, commodi vel pe-

riculi primas ferret, ut docuit Brodæus lib. 3. Miscellan. cap. 25. *Delr. Vilis*] Quia vetula. *Lata cum pubes edera vi-venti Gaudeat pulla magis atque myrta.* Farnabius.

59. *Hic Hæctoris*] Aliquis, sc. Pyrrhus sibi optat seu promittit Andromachen. *Idem.*

60. *Conjugem;*] Priorem. nam Pyrrho Andromache, Heleno cæso, nupsit. *Idem. Antenoris;*] Theano. *Id.*

65. *Ferite.*] Pro more lugentium. Vide Chorum seq. *Idem.*

66. *Fatalis*] Paridis, qui in Ida seu Antandro monte Ida vicino Veneri tanquam pulchriori aureum adjudicavit malum, cujus judicii mercedem favente Venere Helenam rapuit, quam repetentes Græci Troiam vastarunt. *Item. Diri*] Proprie, quasi deorum ira ad sententiam illam ferendam electi. *Idem.*

* CHORUS TROADUM. HECUBA.

Chorus Iliadum cum Hecuba excidium patriæ, Hæctoris & Priami mortem lugentium.

Chor. Non rude vulgus, lacrimisque novum

Lugere jubes. hoc continuis

Egimus annis, ex quo tetigit

Phry-

* CHORUS MULIERUM.] Florent. CHORVS TROADVM. Gronovius.

67. *Non rude*] Non ineptum lugendi. Mox vers. 81. Farnabius.

Aa 2

70. Phry-

Phrygius Graias hospes Amyclas,

70

Secuitque fretum pinus matri

Sacra Cybellæ.

Decies nivibus canuit Ide,

Ide nostris nudata rogis;

Et Sigeis trepidus campis

75

Decumas secuit messor aristas;

Ut nulla dies mœrore caret;

Sed nova fletus causa ministrat.

Ito ad planctus,

Miseramque leva, regina, manum.

80

Vulgus dominam vile sequemur.

Non indociles lugere fumus.

Hec. Fidæ casus nostri comites,

Solvite crinem. per colla fluant

Mœsta capilli tepido Troiæ

85

Pulvere turpes. parat exertos

Turba

70. *Phrygius*] Talis ab armiferis Priamius hospes Amyclis, &c. Farnab. Amyclas,] Urbem Laconicæ. Graias, ad distinctionem Amyclarum, quæ in Campania. Idem.

71. *Pinus*] Navis è pinu cæsa in Ida Cybellæ sacra. Idem.

73. *Decies*] Per decem hyemes. Idem.

74. *Nudata*] Spoliata arboribus ad comburenda interfectorum è nostris cadavera. Idem.

75. *Sigeis*] Troianis, à Sigeo Troiæ promontorio. Idem. *Trepidus*] Ne apprehenderetur à prædatore hoste. Idem.

76. *Decies secuit*] Flor. *Decumas secuit*. Sic Oedipo: *Sed tempus adde*. Ioc. *Decima jam metitur seges*. Mox scribo, Ito. non Ite. Gronovius.

80. *Miseramque*] Tuque ô Regina præito nobis, & more præficæ elevata manu modum luctus, & planctus signo dato, nos lugendi dociles sequemur. Farnabius.

84. *Solvite*] Præscribit Hecuba luctus formulam sumptam ex Euripidis Troade, nec dissimilem illius Lucani, lib. 2. *quarum una mœdentes Scissa genas planctu liventes atra lacertos, Nunc, ait, ô misera contundite pectora matres, Nunc laniate cornas, &c.* Lugentes enim mulieres solutum nodo crinem adsperebant, vestimenta lacerabant, pectora & humeros nudata unguibus, pugnis, palmis, in se ferventes ejulabant: solo insuper affligebant pectora humum crinibus verrentes, *ταῖς ὑμεῖς τὴν ἑσπέρην ἐδέξατο τὴν ὑπερσύν*. Idem.

86. *Tepido Pulvere*] Cinere nondum frige facta, ex recenti Ili incendio. sic enim mox Chorus: *Sparstique cinis fervidus ora*. Mos vetustissimus in luctu & fumeribus caput cinere conspergendi, ut passim in factis literis: & apud Eurip. in Hecuba & Supplicib. Homerum Iliad. ↓. Smyrnaeum libro 7. Nonnum Dionysii libro 46. *Delrius*.

87. *Veste*]

Turba lacertos. veste remissa
 Subfringe sinus, uteroque tenus
 Pateant artus. cui conjugio
 Pectora velas captive pudor? 90
 Cingat tunicas palla solutas.
 Vacet ad crebri verbera planctus
 Furibunda manus. placet hic habitus,
 Placet. agnosco Troada turbam.
 Iterum luctus redeunt veteres. 95
 Solitum flendi vincite morem.
 Hecora fleamus.
 Chor. Solvimus omnes
 Lacerum multo funere crinem.
 Coma demissa est libera nodo; 100
 Sparsitque cinis fervidus ora.
 Hec. Complete manus. hoc ex Troia
 Sumpsisse licet. cadat ex humeris
 Vestis apertis; imumque tegat
 Suffulta latus. jam nuda vocant 105

Pecto-

87. *Veste*] Chorda seu fascia demissas vestes sub utero necebant, ne deciderent. *Farnabius*.

89. *Cui conjugio*] *Procatalepsis*. neque enim amplius conjugibus velaudamus. cui autem domino servemus pudorem captivæ? *Idem*.

100. *Coma demissa est libera nodo;*] *Comelinus* & *Gruterus demissa*, *Scaliger demissa*. Recte hoc: aut certe *dimisso*. *Gronovius*.

101. *Fervidus*] *Ex Troia ardente*. *Farn*.

102. *Complete*] *Cinere*. *Idem*. *Hoc ex Troia*] *Ex omni Troia opibusque quondam Troianis hoc sumpsisse licet. quod dicens tollit cineris manipulum*. *Id.* *Habitus illarum ergo hic fuit. primum cinem nodo solvebant, & cinere aspergebant: tum pectus nudabant & humeros: & vestem non manu, sed chorda vel fascia aliqua supra uterum necebant, ne decideret, ne patres fierent*

quæ natura operuit: sic utero tenus nudæ, ejulabant, & unguibus, palmis, pugnis, in se ipsas sevebant. *Delvius*.

103. *Cadat ex humeris*] *Libet optimus, Cadit: & imumque tegit. non utrumque tegat*. *Suspicio* hac verba esse *Choti*, non *Hecubæ*. *Illajam ante imperaverat, ut cinem solverent cineribusque aspergerent, ut veste pectora nudarent. Ad prius respondent Iliades vers. 98. Solvimus crinem, &c. ubi mentione cineris facta interloquitur Hecuba: Complete manus. hoc ex Troia sumpsisse licet.* *Pergunt Iliades exsequi imperata priora, & vestem deducunt dicuntque simul: Cadit ex humeris Vestis apertis, imumque tegit Suffulta latus. Rursus Hecuba. Jam nuda vocant, &c. Nihil commodius. Imum latus suffulta est utero tenus substricta.* *Gronovius*.

105. *Suffulta*] *Suffibulata. palla*

Aa 3 seu

Pectora dextras. nunc nunc vires
Exprome dolor tuas.

Rhœtea sonent littora planctu.
Habitanque cavis montibus Echo
Non, ut solita est, extrema brevis

110

Verba remittat: totos reddat
Troiaë gemitus. audiat omnis
Pontus, & æther. sævite manus,
Pulsu vasto tundite pectus.

Non sum solito contenta sono.
Hectora flemus.

115

Chor. Tibi nostra ferit dextra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos.

Tibi nostra caput dextera pulsat.
Tibi maternis ubera palmis

120

Laniata jacent. fluit, & multo
Sanguine manat, quamcunque tuo
Funere feci, rupta cicatrix,

Columnen patriæ, mora fatorum.
Tu præsidium Phrygibus fessis,

125

Tu murus eras; humerisque tuis
Stetit illa decem fulta per annos:

Tecum

seu fascia substructa. *Farnabium. Vocant*] Ad planctus & verbera. *Idem.*

108. *Rhœtea*] Rhœteum promontorium est Troiaë. *Idem.*

109. *Echo*] Πῆχυντος ἠχὴ τοῦ ὄρους. soni per medium delati & in corpus obstantis incidentis repercussi reflexio. *Idem.*

117. *Tibi*] O Hector. *Idem.*

118. *Sanguineos.*] Humano autem sanguine placati defunctorum animas credebant. atque hinc non præficæ modo sed & postea gladiatores in funeribus conducti. *Idem.*

122. *Sanguine*] Novis plagis rupta recrudescebat. *Idem.*

124. *Columnen*] Hector enim, ma-

nus, murus, turris, columna & propugnaculum Troiaë poëtis decantatus. *Idem.*

124. *Mora*] Decimum quædistulit Hector in annum: namque ademptus Hector Tradidit sese leviora tolli Pergama Graiis. *Idem.*

126. *Tu murus eras;*] In uno eorum epigrammatum, qui Maronis operibus solent subjuangi, legitur: *Defensor patriæ, juvenum fortissimus Hector, Qui murus miseris civibus alter erat, Occubuit telo violenti victus Achillis; Occubuisse simul spesque salusque Phrygum.* auctor est Higynus Achillem, cum Hectorem raptaret, exclamasse, *Expugnavi Troiam. Delirus.*

128. *Te*

Tecum cecidit. summusque dies
Hectoris idem patriæque fuit.

Hec. Vertite planctus. Priamo vestros 130

Fundite fletus. satis Hector habet.

Chor. Accipe rector Phrygiæ planctus:

Accipe fletus, his capte senex.

Nil Troia semel te rege tulit.

Bis pulsata Dardana Graio 135

Mœnia ferro; bisque pharetras

Passa Herculeas. post elatos

Hecubæ partus, regumque gregem,

Postrema pater funera cludis;

Magnoque Jovi victima cæsus 140

Sigea premis littora truncus.

Hec. Alio lacrimas flectite vestras.

Non est Priami miseranda mei

Mors, Iliades. Felix Priamus

Dicite cunctæ. liber Manes 145

Vadit ad imos: nec feret unquam

Victa

128. Tecum] Hectoris hic sumulus
cum quo sua Troia sepulta est: Condu-
tur pariter qui periëre simul. Farnab.

130. Priamo] Pius Podarces vo-
cabatur, sed quia ab Hesionâ sorore,
dato Herculi, in lytrum, aureo flami-
meo, redemptus, & in libertatem re-
stitutus fuit, Priamus nominari cœpit.
Apoll. lib. 2. Bibl. Bis autem captus,
semel ab Hercule, & iterum auspiciis
Attidarum. Delrius.

134. Nil Troia] Sed bis expugna-
tate: prius regis filio, nunc rege. Far-
nabius.

135. Bis pulsata] Semel ab Hercu-
le perfidiam Laomedontis ulto, cui
promiserat rex 30. equos propter ser-
vatam à marino monstro filiam He-
lionem: de nunc jam ab Attidis. Idem.

136. Bisque] Fatale enim erat
Troiam non posse secundo capri sine
Herculis sagittis. ipse Hercul. in So-
phoc. Philoctetes το δὲ πρῶν γὰρ τοῖς

ἑμοῖς Ἀντίω γρηῶν τοῖς αἰλῶναι.
Philoctetes itaque solus Herculis sagit-
tis uti sciens ad secundum bellum
Troianum ductus est. Idem.

137. Elatos] Filios ad sepelituram
elatos.

138. Regumque regos,] Scribecum
Flor. regumque gregem. nempe ex pro-
ximo. elatum. Supra: Et vos meorum
liberum magni greges. Infra: Lassabar
in tot oscula, & totum gregem Dividere
matrem. Gronovius. Regumque] Re-
gis filiorum. Farnabius.

140. Magnoque] Ad aram enim
Iovis Herci cæsus. Idem.

141. Premis] Imitatur poetâ illud
2. Æneid. Iacet ingens litore truncus.
Vbi Virgil. non tam rei veritatem se-
cutus est, cum Priamus tantum con-
fossus fuerit, quam ad Pompei casum
allusit. Idem.

144. Felix] Præ nobis. ille enim
liber, nos captæ. Idem.

Victa Graium cervice jugum.
 Non ille duos vidit Atridas,
 Nec fallacem cernit Ulyfsem.
 Non Argolici præda triumphî
 Subjecta feret colla trophæis.
 Non affuetas ad fceptra manus

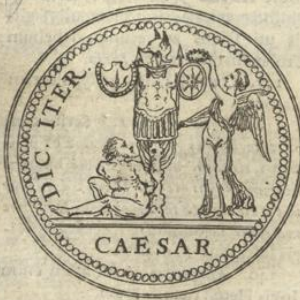
150

Post

148. *Non ille duos vidit Atridas,*] Cicero lib. 3. de oratore: *Si tamen rei-publicæ casus consecuti sunt, ut mihi non erepta L. Crasso à diis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. Non vidit flagrantem bello Italiam, non ardentem invidia senatum, non scelere nefarii principes civitatis reos, non luctum filia, non exsilium generi, &c.* Livius lib. 26. *cruciatus contumeliâsq; quas sperat hostis, effugere morte præterquam honesta, etiam leni possura. Non videbo Ap. Claudium & Q. Fulvium, victoriâ insolenti subnixos, neque vincibus per urbem Romanam triumphî spectaculum trahar, &c. nec divi incendique patriam videbo.* Tacitus in

vita Agricola: *Potest videri etiam beatus, incolumi dignitate, flore fâma, salvis affectibus & amicitii futura effugisse. Non vidit Agricola obsessam curiam, & clausum armis senatum, &c.* Gronovius.

151. *Subjecta feret colla trophæis.*] Triumphis, interpretantur, quia trophæa sunt proptie spolia eo in loco erecta, quo hostes terga verterint. Immo vere & simpliciter trophæis: nempe illis, quæ in triumphî pompa ferebantur. Sed loquitur Seneca, quasi in persona vivorum, qui triumphabantur, fieret, quod fiebat in illorum imaginibus trophæo suppositis. Instar habes in nummis antiquis. Duos tantummodo apponam.

En ferentem colla subjecta trophæo: en post terga manus dantem. Alludit eodem Silius in triumpho Scipionis Africani: *Ante Syphax feretro residens capiti vâ premebat lumina & aurat & serabant colla catena.* Itaque intellige:

Non videbit statui de se trophæum; vel inter triumphî fercula se portari instar trophæi cum sua imagine sedentis supplicis & nudi & alligati. Gronovius.

152. *Non affuetas*] Non dabit post terga manus fceptra affuetas. Farnab.

Post terga dabit; currusque sequens

Agamemnonios, aurea dextrâ

Vincula gestans; lætis fiet

155

Pompa Mycenis. *Chor. Felix Priamus*

Dicimus omnes. secum excedens

Sua regna tulit. nunc Elyfii

Nemoris tutis errat in umbris,

Interque pius felix animas

160

Hectora quærit. *Felix Priamus!*

Felix, quisquis bello moriens

Omnia secum consumpta videt!

153. *Currusque*] Catenis vinciti ducebantur in triumpho captivi post vel ante currum victoris: reges vinciti aureis manicis. Namque pro conditione personarum injicere solebant catenas, ferreas, argentæas, aureas. aureis compedibus vincitum à suis Darium scribit Curtius. Idem de Cresfo refert Aufonius. Et de Zenobia ab Aureliano capta, Treb. Pollio. de Artuafide Armeniæ rege ab Antonio capto, Paterculus. Argenteis vincitum Artaxem à Sa-

pore captum tradit Am. Marcellinus. *Farnabius.*

156. *Mycenis.*] Urbi Agamemnoniæ. *Idem. Felix*] Qui à malis discessit. *Idem.*

158. *Elyfii*] Troad. versu 942. *Idem.*

163. *Omnia secum consumpta videt!*] Facile credo gregales codices hoc tenere. At optimus habet Lipsianum: *consumpta tulit.* Ut paullo ante: *secum excedens sua regna tulit.* Gronovius.

ACTUS SECUNDUS.

TALTHYBIUS. CHORUS TROADUM.

Narrat Talthybius apparuisse Achillis umbram, exprobrataque Græcis ingratitude, postulasse, ut Polyxena, cujus nuptiarum prætextu ipse interfectus est, ad tumultum suum pro inferis mactaretur, alias Græcos non habituros ventum ad reditum.

Talth. **Q**uam longa Danais semper in portu mora,
Seu petere bellum, petere seu patriam volunt.

165

Chor. Quæ causa ratibus faciat & Danais moram,

Effare;

164. *Quam longa Danais*] Flor. *Olonga.* Gronovius.

165. *Seu*] Græcorum classi ex Aulide portu Bœotix soluturæ Diana ob cervam suam ab Agamemnone cæsam

irata negavit ventum, quem oraculi monitu Agamemnon filia sua Iphigenia redemit. *Sanguine placastis ventos & virgine casa.* Farnabius. *Petere*] Ut nunc. *Idem.*

A a 5

169. *Sum-*

Effare; reduces quis deus cludat vias.
Talb. Pavet animus. artus horridus quassat tremor.
 Majora veris monstra vix capiunt fidem.
 Vidi ipse, vidi. summa jam Titan juga
 Stringebat. ortus vicerat noctem dies. 170
 Cum subito cæco terra mugitu fremens
 Concussa, totos traxit ex imo sinus.
 Movère silvæ capita, & excelsum nemus
 Fragore vasto tonuit, & lucus sacer.
 Idæa ruptis saxa ceciderunt jugis. 175
 Nec sola tellus tremuit: & pontus suum
 Adeste Achillen sensit, ac stravit vada.
 Tum scissa vallis aperit immensos specus;
 Et hiatus Erebi pervium ad superos iter
 Tellure fracta præbet, ac tumulum levat. 180
 Emicuit ingens umbra Thessalici ducis,

Threi-

169. *Summajam Titanjuga Stringebat. ortus*] Florent. *Stringebat ortu. vicerat noctem dies.* Dicit aut Seneca idem quod Iustinus lib. 18. *Vbi vero dies adventare cepit, editissimi que culmiq; urbis Oriens splendere.* Gron.

170. *Stringebat.*] Radiis novis conringebat. Hercul. Fur. vers. 132. *Farn. Ortus*] Sub matutino, quo tempore, discussis vaporibus atque humoribus defæcatis, certiora apparent somnia.

Idem.
 171. *Cum subito*] Thyest. vers. 261.

Idem.
 172. *Cacostraxit ex imo sonos.*] Quis ferat tam prope conjunctos, *cacum mugitum & cacos sonos?* Optime optimus: *totos traxit ex imo sinus.* id est, aperuit inque lucem exposuit intimos suos recessus. Thyeste: *huc tuam immani sinu Emitte vallem.* Vbi vide, quæ notavimus. Infra: *Dehisce tellus, tuque conjux ultimo Specu revulsam pande tellurem & Stygi Sinu profundo conde depositum meum.* Hercul. Oetæo vers. 262. *hoc sinu immenso exeat.* Vbi subjecerunt *specu*: sed illud præbet

scripti. Etiam mirifice quidam sunt interpretati de sinu pectoris aut serpentis. Delrius in Mog. reperit *totos*, sed sprevit: *Sinus* Lipsius in Melisseo, sed ei restiterunt Delrius & Gruterus. Gronovius.

174. *Sacer.*] Cybelæ sacer. *Farn.*
 176. *Nec sola tellus*] Flor. *Nec terra solum tremuit.* Et sequenti: *Achillen*, non *Achillem.* Gronov. *Suum*] Thetidos filium, Nerei nepotem, quem ramen quidam Caloë, alii, Philomela Actotis filia, alii Chironis filia natum autumant. *Farnabius.*

178. *Tum scissa tellus*] Florent. *Tum scissa vallis aperit.* Significat primum defidisse paullulum terram, & quasi vallem fecisse, dein eo ipso loco diruptam. Mox idem, *proludens*, non *præludens.* Gronovius. *

179. *Erebi*] Ab *Ἔρεβος* vel *ἔρεβος*. significat enim tenebras vel caliginem Orci terra tecti. qua ratione & ab *ἔρεβος* est, vesper deduci potest. *Farnabius.*

181. *Ingens*] Seu umbras respiciat, quæ notis majores semper apparent, Thyest. vers. 671. & Oedip. vers. 175.

Scz

Threïcia qualis arma proludens tuis
 Jam, Troia, fatis stravit: aut Neptunium
 Cana nitentem perculit juvenem coma:
 Aut cum inter acies Marte violento furens, 185
 Corporibus amnes clusit; & quærens iter
 Tardus cruento Xanthus erravit vado:
 Aut cum superbo victor in curru stetit,
 Egitque habenas, Hectorem & Troiam trahens;
 Implevit omne littus irati sonus: 190
 Ite, ite inertes. debitos manibus meis
 Auferte honores. solvite ingratas rates
 Per nostra ituri maria. non parvo luit
 Iras Achillis Græcia. at magno luet.

Despon-

Seu Achillis staturam quam 9. cubito-
 rum altitudinem æqualis fertur. *Farn.*
Thessalic] Achillis in Thessalia a Chi-
 rone educati. *Idem.*

182. *Threïcia]* Qualis præludium
 faciens tuis, ô Troia fatis, Thracum
 auxiliares a Cissæo Hecubæ patre copias,
 & Myforum ducem Telephum
 fudit. *Idem.*

183. *Neptunium]* Cycnum Neptu-
 ni filium. *Idem.*

184. *Cana]* Propter olorem in quem
 versus est Cycnus. *Idem.*

187. *Tardus cruento]* Cadaverum
 vi Xanthum & Simoënta fl. oppletos
 tarde fluere fecit, Agamemn. vers. 210.
Idem.

189. *Hectorem]* Hectorem enim
 raptans exclamavit *Expugnavi Troiam.*
 supra vers. 125. *Idem.*

190. *Litus]* Sigeum, ubi sepultus
 est Ach. *Idem.*

191. *Debitos manibus meis Auferte
 honores.]* Raphelingio manifeste pec-
 carum videbatur in legem versus, eo-
 que conjiciebat: *debitosque manibus.*
 Nisi tamen, addebat, ad manus, id est,
 res gestas, robur, &c. referas, non ad
manes. Ergo Delius: *Manibus,* re-
 bus gestis, victoriis manu partis: &
Gruterus: nullum vitium in versu:

Manus enim hic proferus victoriæ ma-
 nu parat. Quicquid autem dicant,
Manibus aliter non potest hic accipi
 quam infra: *Nullumne Achillis præ-
 mium manes ferent?* Præterea Floren-
 tinus transponit voces: *manibus meis
 debitos.* Magnum vitium suspicor ob-
 jectum huic loco, & scripsisse Sene-
 cam: *manibus justos meis Auferte ho-
 nores.* Ut in *Medea:* *Conflux facerque
 justa jam suntis habent A me sepulti.*
 Cujus interpretatio, *debitos,* expulso
 germano in contextum migravit. *Gro-
 novius.*

193. *Noftra]* Mattis meæ, &c.
 supra vers. 173. *Farnabius.* *Non parvo
 luet]* Quanti stetit Achillis propter
 raptam Briseida ira, experti Græci; vi-
 deant ne majoris sibi iræ pœnas arces-
 sant negata inferis Polyxena. *Idem.*

194. *At magno luet.]* Non satisfacit
 hoc loco summorum virorum con-
 natas. Florent & magno. Nondum ta-
 men video quidquam sane mentis, nisi
 concipias: *Et magno luet, Ni sponsa
 nostris cineribus Polyxena.* Experti estis
 iras Achillis, quum rapta per Aga-
 memnonem Briseide Hectorem inpu-
 ne vexare & cadere Græcos sineret: &
 majores experiemini, nisi sponsam &
 pactam mihi viro Polyxenam, Pyrrhi
 manum

Desponsa nostris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, & tumulum riget.

195

Hæc fatus alta voce, dimisit diem,
Repetensque Ditem, mersus ingentem specum
Coëunte terrâ junxit. immoti jacent
Tranquilla pelagi. ventus abjecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare.
Tritonum ab alto cecinit hymenæum chorus.

200

P Y R -

manu mactatam, tumulo necum jun-
getis. Gronovius.

197. *Alta voce dimisit diem*,] Flor.
nocte divisi. Ve edidit Gruterus & re-
cte interpretatur, exortas tenebras &
quasi interpositas jam ante ortu luci &
paullo post redeunti, diem quasi dif-
findere & dividere visum: obscura-
tionem factam, ut loquitur auctor Hi-
spaniensis belli: *incidit, ut matutino
tempore nebula esset crassissima: itaque
in illa obscuritate*, &c. Idem.

198. *Mersus*] Hiatus qui egresso
cessit, regresso clausit. Farnabius.

202. *Triton ab alto c. h. choro.*] Ve-
ra lectio: *Tritonum ab alto cecinit hy-
menæum chorus*. Sic Lipsianus, sic au-
ctor ejus Etruscus: & hi duo fanis *τῶν
πῶν*. Qui monent, unicum solum-
modo Tritonem, Neptuni filium, buc-
cinatorem & humani sermonis peri-
tum esse, cæteros humanæ vocis ex-
pertes, eoque non potuisse occinere
hymenæum: & per detisum rogant,
qui Tritonum chori in orchestram in-
ducantur; & denique ariolantur: *Ce-
cinit ab alto Triton hymenæum toris*:
hos patienter tuli, nihil inde mollius
expectabam. Sed Scægerum bona fi-
de probare stupidissimum stolidissi-
mumque illud vulgatum, & serio in-
terpretari: *Altum chorum*, id est, pro-
fundum, & quidem Nereidum, & ab il-
larum cantibus & choreis cecinisse &
ἀνὴρ φωνῆσιν Tritona: hoc vero quis
ferre, quis potest pati? Nimirum idem
omnes fallimur, neque est quisquam.

Grutero, qui etsi auferendum se præ-
buisset numero fugilium librorum, ta-
men non dissimulat egregiam esse scri-
pturam Lipsiani codicis, & aut scri-
psisse sic Senecam aut scribere debuisse,
vides non nasum, sed consilium de-
fuisse. Cesset Sophistica: concedant
interpolata membranæ: verum est
quod dixi. Triton & Tritones, ut Ve-
nus & Veneres, Cupido & Cupidines,
Pan & Panes, Faunus & Fauni, Sile-
nus & Sileni. Moschus in Europa,
seu Idyllo secundo: *τῶν δ' ἀρωγί-
ων ἠγερῆθ' ὄψεσθε: Τετάρτους, πῶντιο
βαθυρόους ἐνναετήρης, Κόχλοισι
παναοῖς γάμιον μέλ' ἠπίοισι*.
Vbi certe non unus, & similiter Tha-
lassionem canunt. Triton vocalissimus
fingitur, & buccinator atque adeo can-
tor. Ideo elegantissime miraculum mi-
raculo auget & quasi indictis nuptiis
accidisse narrat ab alto mari modula-
tos sonos, & chorum Tritonum, vel
symphonicorum, cecinisse hyme-
næum Achilli & Polyxenæ. Omnia
sunt ad extenuandam invidiam cædis.
Regiam & innocentem puellam, quod
ea Troianis illecebra fuerat perdendi
Achillis, ignobili vindicta interficere
gestiebant. Fingunt igitur Vmbram
ducis poposcisse non ut inferias, sed ut
conjugem. Quæ ut confirmetur opi-
nio, etiam dii id approbant, & Tri-
tones canunt hymenæum. Gronovius.
Tritonum] Deorum marinorum, &
Nereidum materre arum Achillis,
Farn. *Hymenæum*] Theb. 262. Idem.

PYRRHUS. AGAMEMNON. CALCHAS.

Agamemnonis cum Pyrrho jurgia super Polyxena compefcit Calchas.

Pyrrh. **C**um læta pelago vela rediturus dares,
 Excidit Achilles: cujus unius manu
 Impulsa Troia, [*corruit tandem solo,
 Brevis repensans] quidquid adjecit moræ
 [Scyros, fretumque Lesbos *Ægeum* secans]

205

Illo

203. *Cum læta*] Parva victoria.
Farnabius. Hoc jurgium magna ex
 parte defumtum ex jurgio Teucris &
 Atidarum in Sophoclis *Ajace. Delr.*

204. *Cujus unius*] Interfecto He-
 ctore. *Suprà* vers. 125. *Farnabius.*

* *Corruit tandem solo,*] Quis hic
 mendium suspicatus est? Pessime tamen
 habitum locum arguit Florentinus:
 in quo solummodo: *Impulsa*
Troia quicquid adjecit moræ Illo remoto
dubia quo caderet stetit. Media omnia
 defunt. Et versum quidem 204. *Scyros*
fretumque Lesbos Ægeum secans, hic
 otiosum & alienum, eadem membra
 reddunt inserta ante versum 225, ubi
 adhuc ænigma nemini intellectum ob-
 hæserat. *Quicquid adjecit moræ,* ipsa
 hæud dubie Troia: quod quia non ca-
 piebant, Scyron & Lesbos inferjece-
 runt, moram Achilles in itinere ad
 Troiam somniantes. Sed *adjicere mo-
 ram* nihil aliud est quam facere mo-
 rari, interponere moram: ut *addere*
gradum Livio procedere, accelerare
 iter. *Quicquid moræ,* sibi puta, *adjecit,*
 quantum temporis superfluit. Suetonius
 Domitiano: *Exhaustus operum*
ac munerum impensis, stipendioque quod
adjecerat. Sequentem versum misere
 interpretantur: quod nisi fecisset, du-
 bia stetit Lesbos, cui parti faveret:
 vel, ex oraculi responso sine Achille
 in dubio erat an Troia posset capi.
 Nihil hic de Lesbo, quam vixini ver-
 bus hinc distare voluit Seneca: & ex
 oraculi responso certum & citra du-
 bium erat, Troiam sine Achille capi

non posse. Quam durum deinde, *du-
 bia quo caderet,* *etvri E,* à quo deice-
 retur, vel cui caderet. Quo magis con-
 sidero, eo planius fit mihi, laciniam
 istam, *corruit tandem solo Brevis repen-
 sans,* esse inepti & audacis factoris, Se-
 necam autem scripsisse, ut haberetur Flo-
 rentia: *cujus unius manu Impulsa*
*Troia, quicquid adjecit moræ Illo re-
 moto, dubia, quo caderet, stetit.* Sentium
 en rotundam expeditumque: cujus
 manu in occiso Hectore labefacta
 Troia, quicquid superfluit post mortem
 ejusdem Achillis, hoc enim est, *Illo*
remoto. non stetit firma & nixa vesti-
 giis suis, sed extraxit breve momen-
 tum citabando, dubitando & quasi de-
 liberando, quam in partem proci-
 beret. Solet hoc evenire labantibus,
 ut paulum temporis fumant se-
 que sustineant minando in diversas
 partes lapsum. Sic in Thyeste: *educto*
stetit. Ferro cadaver, cumque dubitasset
 diu *Hæc parte an illa caderet, in pò-
 truum cadit.* Ovidius lib. 10. *utque se-
 curi Saucia trabs ingens, ubi plaga no-
 vissima restat, Quo cadat, in dubio est,*
omnique a parte timetur. Statius lib. 9.
Getico qualis procumbit in Hæmo seu
Boreæ furiæ, patri seu robora quercus.
Illam nutantem nemus & mons ipse
tremisit, Qua tellure cadat, quas
obruat ordine silvas. Noster natural.
 quæst. 6, 1. *Nam & Herculanensis op-
 pidi pars ruit, dubieque stant etiam, que*
relicta sunt. Eodem libro cap. 9. *aut*
*cum diu dubitavere, super ea se, quas su-
 persunt stantque, componunt.* Et mox:

tunc-

Illo remoto, dubia quo caderet, stetit.
 Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
 Serò es daturus. jam suum cuncti duces
 Tulere pretium. quæ minor merces potest
 Tantæ dari virtuti? an is meruit parum,
 Qui, fugere bellum iussus, & longa sedens
 Ævum senecta degere, ac Pylîi senis
 Transcendere annos, exuens matris dolos,
 Falsasque vestes: falsus est armis virum?
 Inhospitali Telephus regno impotens
 Dum Mysiæ ferocis introitus negat,
 Rudem cruore regio dextram inbuit,
 Fortemque eandem sensit & mitem manum.

210

215

Ceci-

tunc diu agitata fastigia concidunt, & tam diu differuntur atque incerta sunt, donec in solido resederunt. Vbi possis etiam deferuntur. Peritus ut multa frustra carpit & tentat in Seneca, ita & transponit versus vulgatæ, *Brevi repensans*, post 213. *Falsasque vestes*: alterum, *Syros fretumque*, post 222. *Et causa litis*, Observ. 1, 3: utroque tamen merito offensus. *Gronovius*.

209. *Que minor*] An illi supra cæteros merito minus quam cæteris debetur pretium? *Farnabius*.

211. *Qui, fugere*] Cui (cum accepisset hanc conditionem filii sui vitæ à Iove Thetis) licuit longam ætatem sed tacitam & ingloriam egisse, ille tamen prælegit brevem, modo utilem & gloriosam. *Idem*.

212. *Pylîi senis*] Nestoris. *Idem*. Æolus genuit Salmonem, qui Tiro-nem; quæ peperit Neleum Nestoris patrem. *Pylîus* dicitur etiam Atistoteli in Peplo in utroque epigrammate. *Aufonius* quatuor ætates vixisse scribit: *Hoc tegor in tumulo quarti jam prodigus ævi Nestor, consilio clarus, & eloquio*.

213. *Matrî*] Quibus mater ipsam absconderet, ut modo vers. 204. *Farnabius*.

214. *Fassus*] Prodidit seipsum visâ galeâ & scuto, ut refert in Achilleide Statius, iccirco Homerus ait à ferro attractum virum. *Delrius*. *Armis*] *Quæ* (inter cæteras merces formineas, quas Ulysses persona inſtititoris assumpta Achillem exploraturus adduxisset) viriliter affectando ac irraçtando se prodidit. *Farnabius*.

215. *Inhospitali*] Telephus Mysiæ rex, cum Græcos Troiam proficiscentes prohiberet, ne per Mysiam iter facerent, ab Achille vulneratus sanari non potuit ex oraculi responso, nisi peteret auxilium unde vulnus tulit, conciliatum itaque Achilles sanavit dato è rubigine cuspidis emplastro. *Idem*. *Impotens*] Insolens, feroc. *Idem*.

216. *Mysiæ*] Cui nomen inditum scribit Scylax Carianendus à Myso fluvio, qui eam perfluit. Vide Apollonium & ejus Scholiast. in lib. 1. prope finem. *Delrius*.

217. *Rudem*] Belli inexpertam, tionis tum Achillis. *Farnabius*.

218. *Fortemque*] Vulnere. *Idem*. *Mitem manum*] Medela. *Idem*. *Telephus*, Herculis F. Bacchi dolo cadens, in Pergami cacumine, juxta Suidam; ab Achille lancea percussus, ab eodem sanatus fuit, auctore Higyno

cap. 101.

Cecidere Thebæ. vidit Eetion capi
Sua regna victus. clade subversa est pari
Impolita celfo parva Lyrnessos jugo;
Captâque tellus nobilis Briseide;
Et, causa litis regibus, Chryse jacet;
Et nota fama Tenedos; & quæ pascuo
Fœcunda pingui Thracios nutrit greges

220

225

Syros,

cap. 101. Dicty, & Isacio in Lycophonem. Propertius, Q. Srenus, Ovidius & alii plerique affirmant curatum Teplethum ferrugine hæta Achilleæ, quod inde confectum puto, quia fiderite herba à se inventa; Teplethi vulnus Achilles sanavit. vide Dioscoridum lib. 4. cap. 33. Plinium lib. 25. cap. 5. Anton. Mizaldus Cent. 7. Memorab. Aphorif. 4. putat fabulam natam inde quod vel Aristot. auctore, vulnera telis æreis inflicta, quia causticam & siccam exhalationem in vulnere relinquunt, facilius curentur. Id confirmari videtur eo, quod cuspis hæta Achilleæ, ut & ensis Memnonis, & cetera Heroum arma tradita sint area fuisse: & æs illos eam ad rem temperaturâ quadam indurare solitos, sed eâ amisâ ad usum ferri homines rediisse, referunt Proclus & Zezes in Hesiodum. Medicinam Achilles à Chirone didicit, & ut verisimile est Chirurgicalam, quæ tunc forte sola in usu. *Delrius.*

219. *Thebæ.*] In Cilicia. *Farnabius.* *Eetion*] Andromachæ pater. *Idem.*

220. *Sua regna*] Eam Ciliciæ partem, in qua Thebæ. *Idem.*

221. *Lyrnessos*] Vrbs Troados. *Id.*

222. *Briseide;*] Hippodamia Brisei filia. *Idem.*

223. *Chryse*] Chryse Ciliciæ oppido capta, è præda Agamemnoni data est Astynome Chryæ Apollinis sacerdotis filia, quam pater prece & precio repetens à rege repulsus est: injuriam hanc Apollo peste ultus est non cessatâ nisi reddita virgine, ab Achille itaque consilii ejus authore abstulit

Agamemnon Briseida: unde *ἄνδρα τῶν ἀνδρῶν.* *Idem.*

224. *Et nota*] Tenedos notissima fama in insula. *Idem.*

225. *Et quæ pascuo Fœcunda*] Hoc recte vidit Delrius explicari non posse. Nam quæ illa Thracios vel nutriendi vel mitrendi greges? Non Cilla profecto nec Tenedos. Quis hoc divinat, absque Florentino fuisse? Is igitur verum, qui vulgo est 204, & illic molestiam creat, huic proxime subjicit: *nutrit greges Scyros fretumque Lesbos Ægeum secans; Et cara Phæbo Cilla. Præclare, nisi quod extrita una litera est legendum Syros, ut animadvertit quoque Petrus: quæ & ipsa Ægei maris insula, Pherecydis patria, ab Achille capta, Ovidio etiam teste, in armorum judicio: me credite Lesbon, Me Tenedon. Chrysenque & Cillan Apollinis urbes, Me Syron cepisse. Eadem hæc Syros, quod & syllabæ docet modulus. Accurate enim Strabo lib. 10, ubi ejus meminit: *μικρόν ἐστι τῶν ἀπὸ τῆν συλλάβων.* Et si corripuerit Homerus, quem ipse advocat. Errat Heremolus Barbarus ad lib. 4. Plinii, cum ait esse prima producta Syron insulam Homero: *Συρὴν μικλῆσπεται Ὀρτυγῆς καθ' ἑρθεν.* Non enim sic legitur in Homero, sed confundit duos versus: *Νῆσος τις Συρὴν μικλῆσπεται, εἰσὺς ἀκείεις, Ὀρτυγῆς καθ' ἑρθεν.* Est qui in Ovidio miratur inter occupatas ab Achille insulas ostentari Syron, nec Scyro, in qua matris astu latuerat, bellum intulisse eum aut esse credibile. De Syro vindicat Naso, nem hic loctus Senecæ. Scyro autem intulisse*

Syros, fretumque Lesbos Ægæum secans,
Et sacra Phœbo Cilla. quid! quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Hæc tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparsæ tot urbes, turbinis vasti modo,
Alterius esset gloria ac summum decus;

230

Iter

inluisse bellum Achillem dicit Homerus *Il. i.* de Patrocli concubina: *ἦν οἱ πόρῃ δὲ Ἐρῆς Ἀχιλλῆος Σκυρόν ἐλὼν αἰσῶϊον Ἐρῆς πῆλιπῶν.* Quo inductus versu Bersmannus *Scyron* jubet reponi in Ovidio, Sed meminisse debemus, quod Pausanias observat in Atticis: historiam de maëta Polyxena consulto, tanquam immanefacinus, pretermisisse Homerum: eundem, quod everfam ab Achille Scyron prodidisset, dissimulasse ejusdem in ea insula cum virginibus conversationem, quam alii omnes Poëtae tradiderint. At Ovidius *Scyron* velut alteram Achillis patriam nominat paullo ante: *Phthiam hæc Scyronve ferantur.* ut Seneca *Pyrrii: Hos Scytus animos?* Itaque *Syron* ab Achille captam ambo voluere, non *Scyron*. Restat quare quoque *Syros* illa *Thracios greges nutrire* dicatur. Laudes ejus sunt *Οδυσ. ο. ἀλλ' αἰσῶν ῥῆν, Εὐβοίῃ, Ἰσηλίῃ, οἰνοπύλων, πολυπύρῃ.* Altero *Εὐβοίῃ τὴν Ἰσηλίαν*, altero *Εὐμηλίῃ τὸ εἰδίον*, designati notat Eustathius. Seneca *Εὐβοίῃ* reddidit *fecundam pascuo pingui*. Iam idem *Hom. Il. i.* *Thraciam μητέρας κηλῶν* appellat: *Ὀν τρέφῃ οὐ Θρακίη ἐλευσίαι κηπέει κηλῶν.* Hoc sequutus Latinus *Tragicus Εὐμηλῶν* vertit *nutrientem Thracios greges*, seu *oves*, quarum *fecundus* in Thracia proventus: *ovesque* è Thracia in Syria pascua transmissas latiores ampliores, ue redditas significat. Ut in vicinia nostra Cimbrica armenta pingui pascuo nutriuntur, quæ quum macra huc compellantur, brevi tempore ibidem saginantur ad lanii cultum.

Nec diffitebor, hæc duo Homeri loca subjecisse mihi summum & illustrem vitium, Lucam Holstenium, municipem meum. *Cara pro sacra* in *Mog.* etiam notavit *Delrius. Gronovius.*

226. *Lesbos Ægæum*] *Relicta Scyro Achilles*, in *Lesbum* priusquam se reliquæ classi *Ilium* perenti adungeret, contendit, eamque insulam occiso prius *Trambelo Telamonis filio*, qui illic habitabat, ex quo *Apriatem* puellam diligere ceperat, & *Achilli* se opposuerat, occidit; ut ex *Euphorione* narrat *Parthenius Erotic. cap. 26.* expugnavit. ibi illi *Methymna* urbs moram obtulit, nec illam potiri posse videbatur, nisi *Pisidice Regis filia* ipsius amore correpta urbem, nuptias pacta, prodidisset, quam tamen merito postea supplicio affecit, milites jubens proditricem lapidibus obruere. hoc narrat poëta ignotus, qui *Lesbiaca scripte*, cujus fragmentum extat in *Parthenio. Delrius.*

227. *Sacra Phœbo Cilla.*] *Verbs Troados. Farnabius.* *Homerus, Κίλλων τε ζαθέλει.* pro *sacra*, meus cod. antiq. habet *cara.* *Delrius.*

228. *Caycus*] *Myiæ* amnis. *Farnabius.*

230. *Sparsa tot urbes,*] *Duodecim matricimæ, undecim mediterraneæ, ut gloriatur ipse Achilles Iliad 9. Delrius. Turbinis*] *Μηδῶν ἀναδουράδων,* celeritate. quæ in rebus bellicis plus valet quam virtus, unde *ποδῶς ὠκνῶς* dictus *Achilles. Farnabius.*

231. *Alterius*] *Quæ* aliis *justi belli* fuissent *causa & fines*, *Achilli* tantum gradus fuere ad bellum. adeo hæc in *transcursu & obiter* gessit. *Idem.*

235. *Ilium*]

Iter est Achilles. sic meus venit pater,
 Et tanta gessit bella, dum bellum parat.
 Ut alia fileam merita, non unus satis
 Hec̄tor fuisset? Ilium vicit pater, 235
 Vos diruistis. inclitas laudes iuvat,
 Et clara magni facta genitoris sequi.
 Jacuit peremptus Hec̄tor ante oculos patris,
 Patruique Memnon, cujus ob luctum parens
 Pallente mœstum protulit vultu diem, 240
 Suique victor operis exemplum horruit;
 Didicitque Achilles & deâ natos mori.
 Tum sæva Amazon ultimus cecidit timor.
 Debes Achilli, merita si digne æstimas,
 Et si Mycenis virginem atque Argis petat. 245
 Dubitatur etiam? placita nunc subito improbas?

Priami-

235. *Ilium*] In Hec̄tore vincendo.
 Suprà vers. 125. & 186. Farnabius.

237. *Sequi.*] Relatione. *Idem.*

239. *Patruisque*] Priami, cui frater
 Tithonis Memnonis pater. *Idem.*
Patris] Aurora. Suprà vers. 10. *Id.*

240. *Pallente mœstum*] Ovidius de
 Aurora Memnonis matre lib. 3. Me-
 tam. scripsit; *Cura deam propior luctus-
 que domesticus angit Memnonis amissus,
 Phrygiis quem lutea campis vidit Achil-
 lea petentem cuspide mater. Vidit: &
 ille color, quo matutina rubescunt Tem-
 pora, palluerat; latuitque in nubibus
 ather.* idem tradidit Tryphiodorus.
Delirius.

241. *Suique*] Cum enim videret
 Memnona Auroræ filium à se interfe-
 ctum, se quoque Thetide natum mor-
 talem esse didicit. Farnabius.

242. *Et deâ natos mori.*] Notave-
 rant in Adversariis omnes vet. libros,
 quos viderint, tenere *deâ*, idque se am-
 plecti. Lipsius ut melius veriusque pro-
 tulit è suo, *deâ*. Ergo astute idem in
 Commentariis postea: *Mogunt. deâ*,
Heribp. & Ven. deâ: utrumvis rectum
 ut prius restitui in Adversariis. Simi-

liter transferunt *Patruisque pro Pariter-
 que.* Vtrumque autem confirmat Flo-
 rentinus. Gronovius.

243. *Tum versa Amazon*] *Non ver-
 sa* tantum est illa, sed etiam occisa.
 Nec *vertere* pro *subvertere* vel *verte-
 re* hic opportunum. Potius igitur au-
 diamus Etruscum: *Tum sæva Amazon.*
 Nisi tamen malis *sæva*. quod esset, quæ
 sero adfuit, nempe post Hec̄torem iam
 interemptum. Certe *sæva* melius quam
versa. Idem Etruscus: *ultimus cecidit
 metus.* Tum, *Et si ex Mycenis.* idem.
Versa Amazon] Penthesilea ab Achil-
 le occisa. Farnabius.

245. *Et si Mycenis*] Etiani ex tuis
 Mycenæis aut Argivis aliquam pete-
 ret. *Idem.*

246. *Dubitatur*] An dubitas hostis
 natam in Achillis gratiam mactandam
 tradere, qui tuam ipsius natam Iphi-
 geniam (suprà vers. 161.) Helena re-
 petendæ causâ immolasti, cum eadem
 utriusque necis causâ sit venus redi-
 mendus? *Idem.* *Placita nec subito pro-
 bas?*] Concedo aliquid juvenuti &
 ferocix Pyrrhi, sed, ut tam impuden-
 ter obloquatur regum regi, tanquam ei

Priamique natam Pelei nato ferum
 Mactare credis? at tuam natam parens
 Helenæ immolasti. solita jam & facta expeto.
Agam. Juvenile vitium est, regere non posse impe-
 Etatis alios fervor hic primæ rapit, (tum. 250
 Pyrrhum paternus. Spiritus quondam truces,
 Minasque tumidi lentus Æacidæ tuli.
 Quo plura possis, plura patienter feras.
 Quid cæde dira nobilem clari ducis 255
 Aspergis umbram? noscere hoc primum deceet,
 Quid facere victor debeat, victus pati.
 Violenta nemo imperia continuit diu:
 Moderata durant. quoque Fortuna altius
 Evexit ac levavit humanas opes, 260
 Hoc se magis suppressere felicem deceet,

Variof.

neesse esset placita Achillis filio sine
 mora probare, id non est ferendum.
 Decentius igitur Florentiæ: *placita*
nunc subito improbas? Sive quod tergi-
 versaretur tradere Polyxenam, quam
 olim desponderi Achilli placuerat: si-
 ve potius, quod immolare virginem
 dubitaret, quum id in sua ipsius filia
 olim Agamemnoni placuisset. *Gron.*

250. *Juvenile*] Hic fervor juveni-
 bus aliis ab ætate est: tibi ulterius etiam
 à patre hæreditarius. *Farnabius.*

251. *Etatis alios*] Quis hic ali-
 quid mutare audeat? In aliis, inquit
 Agamemnon, fervor iste vitium juve-
 nile est; in Pyrrho paternum. Alii ab
 ætate hoc habent, Pyrrhus à patre.
 Viri illustres cum Pyrrho ista tri-
 buunt, an non aliud agebant? An
 Agamemnon hic alio respicit, quam
 in sequentibus; ad contentionem ni-
 mitum illam luculentam, quæ est Ili-
 dos primo? An non poetæ, Fragici
 præsertim, Pyrrho τὸ Ἀχιλλεῖον ἦ-
 ῖοσιν tribuunt: quod & diligenter
 Critici notarunt? An non Agame-
 non hoc in eo tangit? An postremo
 non sequentia hoc confirmant? Illa

inquam, *Spiritus quondam truces Mi-
 nasque tumidi lentus Æacidæ tuli:*
 Heinsius.

252. *Quondam*] In jurgio super
 Chryseide remittenda. Iliad. α. Supra
 vers. 122. *Farnabius.*

253. *Minasque*] Patiens inflati ira-
 tique Achillis minas tuli. *Idem.*

254. *Quo plura possis,*] Hunc ver-
 sum Pyrrho ascribunt: Sed contra fi-
 dem librorum omnium. Nec male in-
 ter se nexa, si continues; reddit enim
 Atrides rationem pulcherrimam, &
 Regum Rege, jam sene, dignissimam,
 cur superbiam Achillis patienter tule-
 rit. At Pyrrhum hoc dicere, minus
 convenit. contumelias ille, non mo-
 destiam cogitat: ira & juventæ fervore
 effertur. nihil illi nunc sanæ, nihil pa-
 catæ mentis: qui consilium nec da-
 tum recipiat, minus recte consulat
 aliis. *Delrius.*

255. *Æade*] Polyxenæ. *Farnabius.*
Nobilem clari ducis Aspergis umbram?
 Florent. & alii: *nobiles clari ducis Ad-
 spergis Umbras.* Sic in Hercul. Fur.
Umbra Creontis & penates Labdaci
 Gronov. *Clari ducis*] Achillis. *Farn.*

Variosque casus tremere, metuentem deos
Nimium faventes. magna momento obrui
Vincendo didici. Troia nos tumidos facit
Nimium ac feroces? stamus hoc Danaï loco,
Unde illa cecidit. fateor, aliquando impotens
Regno ac superbus, altius memet tuli:
Sed fregit illos spiritus hæc, quæ dare
Potuisset alii, causa, Fortunæ favor.

265

Tu me superbum, Priame, tu timidum facis.
Ego esse quicquam sceptrā, nisi vano putem
Fulgore tectum nomen, & falso comam
Vinco decentem? casus hæc rapiet brevis;
Nec mille forsan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus Fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixisse hoc tuâ,
Argiva tellus, liceat) affligi Phrygas
Vincique volui. ruere, & æquari solo,
Etiam arcuissem. sed regi frenis nequit

270

275

Et

263. Magna] Ego vincendo Troiam didici, quam momento magna obruant. *ὄς τῆς μέγιστα Διγ. λῦσιν ἰάδιον.* Farnabius.

264. Tumidos] Timidos Lipsii, contra libros, ne dicam venustatem orationis, imo veritatem. Patebit magis si distinguas: & feroces? stamus. Pari argumento Florus lib. 4. Sane & ipse ante aciem maius non ex more Casar, sive respectu fragilitatis humane, sive nimium prosperorum suspectam habens continuationem: vel eadem timens, postquam idem esse ceperat quod Pompeius. Gruetus.

265. Stamus] Neque nos firmiori statu sumus, quam illi: nos cadere possumus sicut Troiam vidimus. Farnabius.

268. Sed fregit] In me spiritus altos fregit, quos alii posset addidisse secunda fortuna. Idem.

270. Tu me superbum, Priame, tu] Non ad finem versus, sed ad medium

interrogationis, nota ponenda: Tu me superbum, Priame? tu timidum facis. Aliis hæc victoria ferociam & immanes spiritus daret. Me vero tu, ô Priame, superbum faceres? tantum abest, ut etiam timidiorem feceris. Sic in Agamemni. vers. 521. *Vehit ista Danaos clasus? & Troas vehit.* Præcedenti versu Florent. *Potuisse alii.* Gronovius.

272. Fulgore tectum] Splendore inconstatum, incus miserum. Farnabius.

273. Vinco] Diademate quod præ se ferat lætitiā & felicitatem, quid autem intus non fellis habet? Idem.

275. Non omnibus] Hunc nostrum ἄλλοις ἐφύμεσθον forte rapient non M. carinæ aur x. anni, uti nos Troiam, sed brevis hora. Idem.

279. Regi] Non audiunt rationem & modum vindictæ libido, armorum strepitus, victoria superba, eaque licentiosa per noctem, quæ pudore vacat. Idem.

Et ira, & ardens hostis, & victoria 280
 Commissa nocti. quidquid indignum aut ferum
 Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
 Tenebraeque, per quas ipse se irrat furor,
 Gladiusque felix, cujus infecti semel
 Vecors libido est. quidquid everſa potest 285
 Superesse Troia, maneat. exactum fatis
 Pœnarum, & ultra est. regia ut virgo occidat,
 Tumuloque donum detur, & cineres riget,
 Et facinus atrox cædis ut thalamos vocem,
 Non patiar. in me culpa cunctorum redit. 290
 Qui non vetat peccare, cum possit, jubet.
 Pyrrh. Nullumne Achillis præmium manes ferent?
 Agam. Ferent; & illum laudibus cuncti canent;
 Magnumque terræ nomen ignota audient.
 Quod si levatur sanguine infuso cinis, 295
 Opima Phrygii colla cædantur gregis,
 Fluatque nulli flebilis matri cruor.
 Quis iste mos est, quando in inferias homo est

Impen-

282. Dolor,] Raptæ Helenæ vindicta. Farnabius.

283. Tenebraeque,] Noctis, qua capta est Troia, licentia. Idem.

284. Felix,] Victor. Idem. Infecti] Cruore semel tincti. Idem.

285. Vecors] Infana, reponi neficiens. Idem.

287. Et ultra est.] Et plusquam fatis. Idem. Regia ut virgo] Distingue: occidat? Tumuloque donum detur? & cineres riget? Et facinus atrox cædis ut thalamos vocem? Non patiar. Suspitor Senecam hæc scripsisse, quum Nero à Poppæa impelleretur ad Octaviæ necem. Cujus causam sub aliena persona agit. Quasi dicat, fatis pœnarum & ultra exactum ab Octavia, quæ Pandataria clausa erat: nec audiendam esse Poppæam, quæ sibi firmum & stabile cum Nerone conjugium non credebat fore, quandiu viveret Octa-

via: itaque Poppæa Octaviæ eadem suum conjugium vocabat. Petitus.

289. Ut thalamos vocem,] Florent. vocent? Non patiar. Quasi intelligat Græcos Pyrrho faventes. Nam & sequitur, culpa cunctorum. Gronovius.

290. In me culpa] Nisi prohibeant. Farnabius.

295. Levatur] Vide Theb. v. 172. & Hippol. vers. ult. Idem.

296. Opima] Hercul. Fur. v. 908. Idem.

298. Quando in inferias homo est] Thebaid. v. 172. & Troad. 374. Idem. Ab Achille Patroclo duodecim homines in inferias impenduntur apud Homerum Iliad. ʒ. & Pallanti ab Aenea, apud Virgilium Aeneid. 10. Præterea falsis diis antiquorum homines immolari non fuit insolens. Fecerunt hoc Carthaginenses & Celtæ, teste Dionysio Halicarnasi. lib. 1. Scythæ auctore

Impensus homini? detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli pœna jubes. 300

Pyrrh. O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos; timide, cum increpuit metus:

Regum tyranne, jamne flammatum geris
Amore subito pectus, ac Veneris novæ?

Solusne toties spolia de nobis feres? 305

Hac dextra Achilli victimam reddam suam:
Quam si negas retinesque, majorem dabo,

Dignamque quam det Pyrrhus. & nimium diu
A cæde nostra regiâ cessat manus,

Paremque poscit Priamus. *Agam.* Haud equidem ne-
Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus, (303 10

Sævo peremptus ense quod Priamus jacet,
Supplex paternus. *Pyrrh.* Supplices nostri patris,
Hostesque eisdem novimus. Priamus tamen

Præ-

auctore. Herodoto in Melpom. Leucadii & Albani, si Straboni credimus lib. 10. & 11. Achæi & Lacedæmonii, ut scribit Pausanias in Lacon. *Delrius.*

300. *Quem*] Quem jubes coli innocentis regiæ virginis morte. *Farnabius.*

301. *O tumide*] O in secundis elate, in advertis dejecte, *Ἐγὼ καγὸς ἦν ἐλάφωιο.* *Farnabius.*

303. *Regum*] Dux ducum, Imperator Græcorum. *Idem.*

304. *Amore subito*] Ut olim Chryseidos & Cassandra, ita nunc Polyxena? *Idem.* Propter Briseidem & Chryseidem hoc dicit. *πολυφιδίαν* ejus capie. *Delrius.*

304. *Ac Veneris novæ?*] Non videtur satis coherere cum precedentibus. Aut igitur deest versus hac sententia, quoties te desiderium & cupiditas subit: aut sublata distinctione sequentibus hoc jungendum, quasi dicat: & tunc *solus de nobis toties rapies spolia Veneris novæ?* id est rapies e do-

mo nostra puellas, quas murato amore deperire cepisti. *Gronovius.*

305. *De nobis*] De nostra familia vivo patri eripiens Briseida; mortui inferiis Polyxenam negans. *Farnabius.*

307. *Majorem*] Teipsum scilicet. *Id.*

310. *Paremque*] Regem mortis focium poscit Priamus manu mea interceptus. *Idem.*

311. *Maximum*] Ironica. *Idem.*

313. *Supplex*] Cui supplicii filii Hæctoris cadaver redempturo pepercit pater tuus. *Idem.* *Supplex*] Supplicii illi pepercit pater, hostem ego interfeci. *Idem.* Immo hoc dicit: Rectè meministi hostis supplicis: sic enim potes recordari, id patri meo sorte datum; ut qui hostes illi forent, tandem supplices fierent, quorum in numero & tu fuisti. *Gronovius.*

314. *Priamus*] Er tamen Priamus te animosior, venit ipse Achillem coram deprecaturus; tu non sustinens patris mei irati conspectum, Ajaxem & Ulyssæm cum muneribus & precibus misisti ipse in tentoriis latens. *Farn.*

Præfens rogavit. tu gravi pavidus metu 315
 Nec ad rogandum fortis, Ajaci preces
 Ithacoque mandas, clufus, atque hostem tremens.
Agam. At non timebat tunc tuus, fateor, parens,
 Interque cædes Græciæ, atque uftas rates,
 Segnis jacebat, belli & armorum immemor, 320
 Levi canoram verberans pleetro chelym.
Pyrrh. Tunc magnus Hæctor, arma contemnens tua,
 Cantûs Achillis timuit: & tanto in metu
 Navalibus pax alta Theffalica fuit.
Agam. Nempe iisdem in istis Theffalica navalibus 325
 Pax alta rursus Hæctoris patri fuit.
Pyrrh. Est regis alti, spiritum regi dare.
Agam. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?
Pyrrh. Mortem misericors sæpe pro vita dabit.
Agam. At nunc misericors virgines busto petis. 330
Pyrrh. Jamne immolari virgines credis nefas?
Agam. Præferre patriam liberis regem decet.
Pyrrh. Lex nulla capto parcit, aut pœnam impedit.
Agam. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
Pyrrh. Quodcumque libuit facere victori, licet. 335
Agam. Minimum decet libere, cui multum licet.

Pyrrh.

318. *At non*] Scopticon. Favu.
 319. *Vftas*] Hæctore & Troianis
 faces in classem inferentibus. *Idem.*
 321. *Levi*] Iliad. 6. *Idem.*
 322. *Tunc*] Et tamen idem Hæctor,
 qui tua arma sprevit, illius Lyram
 timuit non ausus naves Theffalas ag-
 gredi. *Idem.*
 325. *Nempe*] Nec sane erat cur ti-
 meretur, cum ausus fuerit Priamus ho-
 stis huc venire. *Idem.*
 327. *Est regis alti, spiritum regi da-
 re.*] Vitam dare, parcere regi. ut Pri-
 amo pater. *Idem.*
 329. *Mortem*] Vita extreme miseri-
 cora mors potior & malum minus. *Id.*
Misericors.] Ironia. *Idem.*

330. *At nunc misericors*] Florent.
Et nunc misericors. actiore ironia. Ten-
 taverat è nonnullis Delrius, non: haud
 tamen improbat alterum. Gronov.
 331. *Jamne*] Vbi olim hæc mens,
 quando filiam tuam virginem immo-
 lasti? Favonius.
 332. *Præferre*] Me quidem *Vtilitas*
populi, fraterque, datumque Imperium
movit, pensarem ut sanguine laudem.
Idem.
 333. *Lex nulla*] Clementia quidem
 victoris, non lege servabantur à morte
 captivi ut servirent, unde *Servo* no-
 men apud I. C. quod Ios. Scaligero ab
 ἴσος. aliis ab εἶσος lana unde ἴσος
 qui lanificium exercet. *Idem.*

Pyrrh. His ista jactas quos decem annorum gravi
Regno subactos Pyrrhus exsolvit jugo? (caret.

Agam. Hos Scyrus animos? *Pyrrh.* Scelere quæ fratrum

Agam. Inclusa fluctu. *Pyrrh.* Nempe cognati maris. 340
Atrei & Thyestæ nobilem novi domum.

Agam. Ex virginis concepte furtivo stupro,
Et ex Achille nate, sed nondum viro.

Pyrrh. Illo ex Achille, genere qui mundum suo
Sparsum per omnem cœlitum regnum tenet, 345
Thetide

337. *Hu ista jactas*] Et olim Del-
rius edidit *jacta*, & manus illustris ita
notaverat ad marginem, deleta nota
interrogandi, quam Gruterus alleve-
rat. Sed recte Gruterus. Cum dixisset
præclara dignissimaque magno rege
sententia Agamemnon: *Minimum de-
cat libere, cui multum licet*: regerit
Pyrrhus: Annon te puder hæc jactare
apud Græcos, quos decem annorum
gravi jugo, longe remotus ab illo, qui
nunc tam graves sententias loquitur,
intemperantissime pressisti? quosque
adhuc premeres, nisi Pyrrhus eversa
Troia imperio tuo finem attulisset?
Stacim Flor. *Syrus*. Ergo legendum:
Seyrus. Et hic suavior sonus. Gronov.

338. *Exsolvit*] Sacramento in mi-
litiam præstito absolvit, Troia scil. ca-
pta, quæ fato capi non potuit sine uno
ex Æacidarum genere. *Farnabius*.

339. *Hos Scyros*] Tantos-ne tibi
animos suppeditat tam ignobilis patri-
a? *Idem. Scelere*] Quæ tamen non
habet reges scelestos fratres, quemad-
modum habuerat Mycenæ Atreum &
Thyestem. *Idem*.

340. *Inclusa*] Insula mari angu-
stata. *Idem. Nempe*] In quo Thetis
partis mei mater. *Idem*.

341. *Atrei*] *Prolepsis Ironica*: at-
que hoc, ut multa alia in hac scena de-
sumuntur è jurgio Teucris & Agam.
in Sophoclis Ajace. *Idem*.

342. *Virginis*] Deidamiæ Lycome-
dis filiz ab Achille virgineo habitu la-
titanæ consumptæ. *Idem*.

343. *Sed nondum viro.*] Quærebat
apud Suetonium Tiberius, quomodo
id temporis Achilles fuerit vocatus?
respondet Hygin. in fab. cap. 96. à ca-
pillorum colore tunc Pyrrham dictum.
Sidonius in carmine ad Felicem: *Inde
Scyriadum datus parenti, Falsæ nomi-
na perulisse Pyrrhæ: Atque inter tetri-
cæ choros Minervæ, &c. describit elab-
orato sermone, ut solet, Terullianus*
lib. de pallio cap. 4. *Naturam concussit
Larissæus heros in virginem mutando,
ille ferarum medullis educatus, unde &
nominis concilium, quandoquidem latius
vacuerat ab uberum gustu: ille apud rus-
picem, & silvicolam, & monstrum eru-
ditorem scrupè a scholâ eruditus. Feras
si in puero matris sollicitudinem patiens:
certe jam histriculus, certe jam viruna
alicujus clanculo functus, adhuc susti-
net solam fundere, comam struere, cu-
tem fingere, speculum consulere, collum
demulcere, aurem quoque sortatu effemi-
natus: quod illi apud Sygeum strongyla
servat. plane postea miles est. necessitas
enim reddidit sexum. de prælio sonue-
rat, nec arma longe. Ipsum (inquirit)
ferrum virum attrahit. Ceterum si post
incentivum quoque puellam perseveras-
set, potuit & nubere. Ecce itaque mu-
tatio: monstrum equidem geminum, de
viro femina, mox de femina vir. Delr.*
344. *Illo ex*] Diis totius mundi af-
sine, Thetidos deæ æquoris filio, Æaci
inferni judicis nepote, Jovis summi
pronepote. *Farnabius*.

345. *Per omnem cœlitum regnum*
tenet,]

Thetide æquor, umbras Æaco, cœlum Iove.
Agam. Illo ex Achille, qui manu Paridis jacet.
Pyrrh. Quem nec deorum cominus quisquam petiit.
Agam. Compescere equidem verba, & audacem malo
 Poteram domare: sed meus captis quoque 350
 Scit parcere ensis. potius interpres deum
 Calchas vocetur. fata si poscunt, dabo.
 Tu qui Pelasgæ vincla solvisti rati,
 Morasque bellis; arte qui referas polum,
 Cui viscerum secreta, cui mundi fragor, 355
 Et stella longâ semitam flammâ trahens
 Dant signa fati: cuius ingenti mihi
 Mercede constant ora, quid jubeat Deus
 Effare, Calcha, nosque consilio rege.
 „ *Calch.* Dant fata Danaï, quo solent pretio, viam. 360
 „ Maestanda virgo est Thessali busto ducis:

„ Sed

tenet.] Itane Pyrrhus Achilles regno depulit Iovem, ut Iupiter Saturnum? *Flor. per omne.* Recte, modo distinguas: genere qui mundum suo, sparsus per omne cœlitum regnum, tenet. De vinculum necessitudinibus habet, divinus inter consanguineos deos, qui cœlo, mari, inferis, imperant. *Grœnovius.*
 347. *Paridis*] Emphasis, mollis, effeminati, imbellis Paridis. *Farnabius.*

348. *Quem*] Sed ab Apolline Paridi favente, idque eminus & per insidias, neque enim deorum quisquam eum cominus petere ausus. *Idem.*

349. *Malo*] Supplicio vel in malum tuum. *Idem.*

350. *Captis*] Captivis, ut Polyxena, &c. *Idem.*

353. *Tu qui*] Tu ô Calcha cuius divinatione solvimus diu detenti in Aulide, & cuius interpretatione de novem passerulis cum matre à serpente voratis pertulimus moras decennalis belli. *Idem.*

354. *Arte*] Interpretes divinum, qui

numina Phœbi, &c. id est, qui ex siderum positione futura concipis, potes & augurium includere. *Idem.*

355. *Cui viscerum*] Qui per extispitium fata rimaris. *Idem.* *Cui mundi*] Terræ motum vult Deltrius, ego tonitru, namque & hoc ad auspices pertinere nemo non novit. *Idem.*

356. *Et*] Cometem longe crinitum, vel stellam cadentem. Vide Thebaïd. vers. 431. deorum placita divinaris. *Idem.* *Stella*] Cometes, quem Seneca stellam esse censuit lib. 7. Nat. quæst. Verius tamen, stellæ differunt à cometis, ut docent, Aristot. lib. 1. Meteor. cap. 7. Plinius lib. 2. cap. 22. & est communis opinio philosophorum & astronomorum. *Delr. Longâ flammâ*] Extento & diffuso crine. *Idem.*

357. *Ingenti Mercede*] Filia mea. Suprà vers. 161. & Chryseide suprà vers. 222. *Farnabius.*

360. *Quo solent*] Virgil. cæsa. *Id.*

361. *Thessali*] Achilles. Sup. 178. *Idem.*

362. *Qua*

„ Sed quo jugari Theſſalæ cultu ſolent,
 „ Ionideſſe, vel Mycenææ nurus.
 „ Pyrrhus parenti conjugem tradat ſuo.
 „ Sic rite dabitur, non tamen noſtras tenet 365
 „ Hæc una puppes cauſa, nobilior tuo,
 „ Polyxene, cruoré debetur cruor,
 „ Quem fata quærant: turre de ſumma cadat
 „ Priami nepos Hectoreus, & letum oppetat.
 „ Tum mille velis impleat claſſis freta. 370

362. *Quo jugari*] Quo ritu, orna-
 ni, & cultu ſponſæ in Theſſalia ad ma-
 ritos duci ſolent. *Farnabius, Jugari*].
 Matrimonio jungi, metaphora à bu-
 bus ducta, qui, quando idem jugum
 ſubeunt, iugantur. ea figura ſic uſum
 comperio Plautum, in *Cuſculione*:
 — *janne ea fert jugum?* & *Horati-
 um: Nondum ſubacta ferre jugum
 valet Cervice* — Sane poſſet quis
 ſuſpicari, Senecam alluſiſſe ad morem,
 quem *Servius & Iſidorus* commemora-
 rant, *Sponſo & Sponſæ jugum* impo-
 nendi, unde *Toga Juno Sex. Pompeio,
 Coria Dionyſio, Muſæo & Apuleio,*

ut recte *Brifſonius* in l. ſingulari de rit.
 nupt. à Nonno etiam *Panoplitano*
Dionyſiac. d. ſic nominatur. *Delr.*

363. *Ionideſſe*] *Mulieres ex Ionia,*
 à duce *Ione*, qui coloniam deduxit, di-
 cta. *Farnabius.*

364. *Conjugem*] *Polyxenam. Id.*
 366. *Nobilior*] *Ptoles maſcula, He-
 ctorea. Idem.*

367. *Polyxena, cruoré*] *Flor. Poly-
 xena. Ut infra vulgo etiam: Polyxene
 miſeranda. Gronovius.*

369. *Priami nepos*] *Aſtyanax, ve-
 ro nomine Scamandrius, aliis Neſus.
 Farnabius.*

C H O R U S T R O A D U M.

*Chorus è mulieribus Troicis tam mente quàm corpore captis, quo
 Achillis animam apparuiſſe neget, ex Epicuri ſententia, quæ nec
 Stoicorum multo ſanior, ſtulte & (ut ſemel de toto Choro moneam)
 impie animam cum corpore interire aſſerit.*

Verum eſt? an timidos fabula decipit,
 Umbras corporibus vivere conditis?
 Cum conjux oculis impoſuit manum,
 Supremuſque dies ſolibus obſtitit,
 Et triſtis cineres urna cœrcuit:

375

Non

372. *Umbras*] *Animas. Farnabius.*
Conditis] *Sepulcra. Idem.*

373. *Cum conjux*] *Vbi conjux con-
 jugis morientis claudit oculos, quod
 ſæciebant ſanguine proximi. Idem.*

374. *Solibus*] *Luci vitali, ne vi-
 deant ſolem dieſque. Idem.*

375. *Et triſtes cineres*] *Florent. Et
 triſtibus cineres urna. Gron. Urna] Quæ
 cineres combuſtorum capit. Favrab.*

Non prodest animam tradere funeri,
 Sed restat miseris vivere longius?
 An toti morimur? nullaque pars manet
 Nostri; cum profugo spiritus halitu
 Immixtus nebulis cecidit in aëra, 380
 Et nudum tetigit subdita fax latus?
 Quidquid Sol Oriens, quidquid & Occidens
 Novit: cæruleis Oceanus fretis
 Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
 Ætas Pegaseo corripiet gradu. 385
 Quo bisena volant sidera turbine,
 Quo cursu properat secula volvere
 Astrorum dominus, quo properat modo
 Obliquis Hecate currere flexibus;
 Hoc omnes petimus fata: nec amplius, 390
 Juratos Superis qui tetigit lacus,
 Usquam est. ut calidis fumus ab ignibus

Vanescit

376. *Non prodest*] Non est opus anima viventis animam placare mortui, quæ (ut totus hic Chorus vult) nusquam est, quum autem animas defunctorum sanguine humano propitiari creditum esset, captivos primum in exequiis immolabant; postea gladiatorum paria inferiis ad umulos exhibebant, spectaculi voluptate rei atrocitatem adumbrantes. Thebaid. vers. 172. Farnabius.

377. *Sed restat*] An restat vita post funus? quam quidem vitam, miseram duxerunt Stoici. *Idem.*

379. *Cum profugo*] Vbi anima (ex mente Chori) ex aëre seu elementorum subtilissima parte concreta redit in illa, unde orta sit. *Idem.*

381. *Latus?*] Crematum rogo cadaver. *Idem.*

382. *Quidquid*] Omnia in terris, quas Sol videt, quas mare fluxu, aut refluxu alluit, ætas veloci pede corripit. *Idem.*

385. *Pegaseo gradu.*] Veloci, à Pe-

gaso equo alato è Medusæ sanguine juxta *mjzus*, id est, fontes Oceani nato, qui & fontem elicit Hippocrenem. *Idem.*

386. *Quo bisena sidera*] XII. Signa in Zodiaco. *Thyest.* vers. 83; 8. *Id.* *Turbine.*] Cursu rapido instar turbine. *Idem.*

388. *Astrorum dominus,*] Sol. *Thyest.* vers. 83; 3. *Idem.* Qua velocitate volvuntur duodecim menses anni; qua celeritate Phœbus & Phœbe peragunt cursum suum; eâ properamus ad mortem. tantum enim vitæ, quantum tempori decedit. *Delrius.*

389. *Hecate*] Hippolyt. vers. 411. Farnabius.

391. *Juratos*] Styga, Hercul, Fur. vers. 711. id est, mortuus nusquam est. *Idem.*

392. *Usquam est.*] Tanquam nunquam fuisset. impie, ridicula vero ratio. celerime ad mortem properamus; ut nubes à ventro dissipantur, ut fumus citò petat; sic vita hominis, anima ig-

Vanescit spatium per breve sordidus;
 Ut nubes gravidas, quas modo vidimus,
 Arctoi Boreæ disjicit impetus;
 Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
 Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
 Velocis spatii meta novissima.

Spem ponant avidi; solliciti metum.

Quæris, quo jaceas post obitum loco?

Quo non nata jacent.

Tempus nos avidum devorat, & chaos.

Mors individua est noxia corpori,

395

400

Nec

tur hominis moritur. Miseri, si hæc
 consequi necessario Stoici rebantur:
 impudentes, si cum sequi non viderent,
 ut rationi tamen consentanea,
 obtrudebant. *Delrius.*

393. *Sordidus;*] Fumi epithetum
 ab Horatio lib. 4. Od. occupatum.
Idem.

394. *Gravidas,*] Pluvia fertas,
Farnabius.

395. *Disjicit*] *Al. disjicit.* *Idem.*
 396. *Quo regimur*] Rector nostri
 & moderator animus. *Idem.*

397. *Mors nihil,*] Vitæ enim priva-
 tio. *Idem.*

399. *Avidi;*] Cupidi mortis, ut,
 quam credunt, beatitudinem conse-
 quantur. *Delrius.* *Solliciti*] Qui pœ-
 nas scelerum post mortem metuntur,
 sic sublatâ spe & metu futurorum nu-
 gabatur Epicurus se genus humanum
 incomparabili beneficio affectisse: eo
 respicit, vel id sentit potius. *Idem.*

400. *Quæris,*] Non erimus etiam
 post mortem sicut nec fuimus ante vi-
 tam. Stoice & Epicurice. *Farnabius.*

401. *Quo non nata jacent.*] Ab Eui-
 tippide sumptis: Τὸ μὴ γενέσθαι τῶν γε-
 νῶν ἵσταν λέγω. Sic Andromache in
 Troadibus. *Gronovius.* Eris post obitum,
 quasi nunquam fuisses editus. im-
 pie. *Delrius.*

402. *Tempus*] Præfinito tempore
 in primam illam unitatem atque con-

fusam materiam redibunt omnia, unde
 & rursus renascetur, & in quam
 recident vicissim. atque hæc Stoicorum
 æternitas. *Farnabius.* *Chaos.*] Succes-
 sū temporis omnia in pristinum
 Chaos revolvi censebant Stoici; & novos
 deinde mundos iterum interituros
 secundum cunctas sui partes; nasci iterum,
 mori iterum, nullumque circuli
 istius finem agnoscebant. hæc illorum
 æternitas. *Delrius.*

403. *Mors individua est, noxia*] Hic
 magnum acumen sophisticum reperiunt.
 Vocat, aiunt, mortem individua
 hoc sensu: fieri nequit, ut mors
 parcat animæ, non parcens corpori;
 vincatur ab illa, victrix istius. sic enim
 dividi mors deberet. *At individua est.*
 Non tam magister sententiarum Seneca.
 Tolle distinctionem, quæ sensum
 suspendit: *Mors individua est noxia*
corpori: & vocabulum *noxia* pro sub-
 stantivo accipe, proque damno, labe,
 vitio. Sic Manilius lib. 4. *Quin etiam*
infelix virtus & noxia felix. Eodem:
laudi noxia juncta est. Et, ter quina noxia
par est. Sic Iurisconsulti: *Noxa est*
ipsum corpus, quod nocuit: noxia male-
ficcium, veluti furtum, damnum, rapina.
Tibullus in Priapeio: Gravi pia-
que lege noxiam lues. Vbi Scaliger an-
 notat, quod hodie in Gallia jurgium
 vocatur *noisse*, id à *noxia* detorum esse.
 Fieri potest: sed quod addit *noxiam*
 aliquan-

Nec parcens animæ. Tænara, & aspero
Regnum sub domino, limen & obsidens
Custos non facili Cerberus ostio,
Rumores vacui, verbaque inania,
Et par sollicito fabula somnio.

405

aliquando notare jurgium ac dissidium, indictum melius foret. Petronium dat auctorem, apud quem sit, in *mediam noxam perfertur*. At omnes illic libri, in *mediam rixam*. Alterum Antonium: *Sæpe in conjugio sit noxia, si nimia est dos*. Sed distinguendum: *sit noxia, si nimia est, dos*: & transiivum est, hoc sensu: *Dos, si nimia est, sæpe sit noxia sive damnosa*. Tamen *deliciæ* interpretum Arbiteri audeat corrigere, locum istum in Scaligeri sententiam, & reprehendere Gifanium, qui *noxam* pro jurgio apud bene Latinos reperiri negat. Illud forsitan Gifanium inconsultius, *noxiam* poetis tantum usitatam, qui metri causa *τὸ ἴαρον* interposuerint. Habet quippe Cicero in tertio de legibus & in Hortensio. At Seneca noster, mors, inquit, est labes corporis, quæ ab eo dividi ac separari non potest, *συνέσθη*

ἡς ἀλλοτρίων, urita loquitur: *τὸ ταυεῖν ἀλλοτρίων τὸ σὺ μὲν ἀποπέσθηξε*. Ne crabrones in me cogant, scio ipforum sermone mortem non esse *συνέσθηξε*. sed hoc vult Chorus, mortalitatem esse noxam & pestem corpori separari nesciam: sed & animæ quoque eandem pernicialem. Hoc dicit, & falso, ut scimus, non febriculoso argumento colligit. Gronovius.

404. *Tænara*,] Descensus ad inferos. Hercul. Fur. vers. 586. *Farnabius*. *Aspera*] Dicit illachrymabili regnati inferi. *Idem*.

405. *Non facili*] Non levi ingredi, unbris exire volentibus. *Idem*.

407. *Rumores*] Ex eadem schola, Horatii *fabula manes*. quos esse *Neque pueri erantem*, nisi qui nondum ere lavantur. *Idem*.

408. *Somnio*.] Quod dormientes terreat ut & insperatiosos. *Idem*.

ACTUS TERTIUS.

ANDROMACHA. SENEX. ULYSSES.

Hæctoris uxor viso territa filium in tumultu paterno abscondit, quem sagacitate sua Ulysses latebris exutum ad mortem abducit.

Andr. Quid mœsta, Phrygiæ, turba laceratis comas,
Miserumque tunicæ effuso genas 410
Fletu rigatis? levia perpeffa fumus,
Si flenda patimur. Ilium vobis modo,
Mihi cecidit olim, cum ferus curru incito

Mea

412. *Si flenda*] Levium enim dolorum fletus est, ingentium stupor. *Farn. Modo*,] iam tandem captis. *Idem*.

413. *Mihi cecidit olim*,] Vitium

versus non tolerandum. Sed contrahenda pronuntiatione prima vox, quasi esset, *Mi cecidit*. Neque enim *ma*vis: *Mihi cadit olim*. Gronovius.

414. *Mea*

Mea membra raperet, & gravi generet sono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens. 415

Tunc obruta atque everfa, quodcumque accidit,
Torpens malis rigensque, sine sensu fero.

Jam erepta Danaïs conjugem fequerer meum,
Nisi hic teneret. hic meos animos domat,
Morique prohibet. cogit hic aliquid deos 420

Adhuc rogare. tempus ærumnæ addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,

Nihil timere. prosperis rebus locus
Ereptus omnis: dira, qua veniant, habent.

Miserrimum est timere, cum speres nihil. 425

Sen. Quis te repens commovit afflictam metus?
Andr. Exoritur aliquod majus è magno malum.

Nondum ruentis Ilii fatum stetit.
Sen. Et quas reperiet, ut velit, clades deus?

Andr.

414. *Mea membra*] Mei Hectoris.
Farnabius. *Gravi*] Cum Achillis cur-
rus ter circum mœnia Troiæ raptaret
Hectorem. *Idem*.

416. *Everfa Troia concidit*,] Et
hic contra morem Senecæ modulus.
non enim fert ille jambum in quinta
regione. Duo summi viri remedium
tentarunt: alter τὸ Troia τελευτῶ-
σως accipiendum prodidit, alter in-
ferta interjectione, Troia heu concidit,
ad marginem notavit. Omen dede-
runt futuræ correctioni, quam præstat
Florentinus: Tunc obruta atque ever-
fa, quodcumque accidit, Torpens malis
rigensque sine sensu fero. Ilium mihi
olim cecidit, nimirum, cum Hector
caderet, cum circa muros traheretur:
tum ego everfa & obruta ruinis inci-
dendis mihi calamitatis, quicquid post-
ea supervenit, non sensu tanquam mi-
nus. Eleganter autem, obruta atque
everfa, quod & de homine & urbe re-
cte dicitur. Gronovius.

417. *Torpens*] Illis itaque damnis
stupens, non sentio utris excidium,
captivitatemque meam. *Farnabius*,

418. *Erepta*] Morte mihi ultro il-
lata assererem me in libertatem, nisi
hic filiulus meus retineret me in vivis.
Idem.

422. *Malorum*] Mentis securita-
tem. nihil scil. timere. *Idem*.

423. *Prosperis*] Quoniam itaque
adempta melioris fortis spe, non sunt
quibus me reservem ad secunda, obdu-
rescat animus in adversis, nec pejora
timeat. *Idem*.

425. *Miserrimum est timere*,] Ti-
mor enim, cui nihil spei admistum sic,
desperationem, malorum maximum,
gignit. nam desperans meliorem for-
tem, jacet omnino, neque se conatur
erigere: & quia illis omnibus abstinet,
quæ salutem possent adferre, nunquam
ex miseriâ eripitur. *Delvius*.

427. *Majus è magno malum*] Non-
dum attingit ἀστυν. etiam aliquid ul-
tra est. *Farnab.* Vt Terentius, *Aliud*
ex alio malum. De Homero sumptum,
κακὸν ἐν κακῷ ἀει. aut de Apollo-
nio, ὁ σὸ δὲ θεῶν ἢ κακίᾳ κακόν. *Fabrit.*

429. *Vt velit*,] Si modo velit. die
velle. *Farnabius*.

Andr. Stygis profundæ claustra, & obscuri specus 430
 Laxantur: & ne desit everlis metus,
 Hostes ab imo conditi Dite exeunt.
 Solifne retro pervium est Danaïs iter?
 Certe æqua mors est. turbat atque agitat Phrygas
 Communis iste terror. hic proprie meum 435
 Exterret animum noctis horrendæ sopor.
 Sen. Quæ visa portent, effert in medium, metus.
 Andr. Partes ferè nox alma transierat duas,
 Clarumque septem verterant stellæ jugum:
 Ignota tandem venit afflictæ quies, 440
 Brevisque fessis somnus obrepfit genis;
 Si somnus ille est mentis attonitæ stupor,

Cum

430. *Stygii profundi claustra,*] Quanto suavius Etruscus: *Stygis profunda*: & mox, ab imo conditi dite exeunt, non tumulo? Nempe Styx & Diti auctori nil nisi tumulus, quæ & Horatio *Plutonia domus*. Hæc igitur prima manus: illæ interpretum. Gronovius.

432. *Hostes*] Indigner pro Hostis, id est, Achillis umbra Polyxenam sibi inferias dari petens, ut sup. Act. 2. Farnabius.

433. *Solifne retro*] Vt hæc vulgo distinguuntur, intelligere neminem causatus Scaliger, personas mutat, & hunc versum cum dimidiato sequente attribuit seni, quod secutus est Scriverius. Sed non est hæc simplex interrogatio percontantis, quod ignorat, verum est impetus animi *πυθολος π*, & saucii, variisque permotionibus affecti & flagellati: quali nusquam in tota hac scena loquitur senex. Malim itaque cum omnibus libris & Flor. Andromachæ ista relinquere, sed inclusa parenthesi, tanquam suspirium indignationis: post quod continuat institutum sermonem. Gronovius.

434. *Certe*] Cum vero æqua sit mors, non video quo minus pateat idem Troianis ab inferis iter. Farnab.

435. *Terror.*] Ab Achillis umbris injectus de Polyxena. Idem.

436. *Νοστήν*] *Ε'νοπίης ο'λάς*, somnium, seu potius *ύπνοσ*. quod ex narratione & eventu patet. Idem.

437. *Quæ visa*] *Φάσγανος, ό'όσσοσ* vel *ρεπυγίλοσ*. est enim de futuris, ede tua visa, quæ portent hos metus. Idem.

438. *Nox alma*] Nox veteribus Dea, testibus Orpheo, Hesiode, Arato; hymnum illi canit Stacius 2. Thebaid. ejusque effigiem ponit Pausan. in Eliac. laudat hymno peculiari Orpheus. siderum alumna Euripidi: *O Nox* (inquit) *nigra, auroorum astrorum alumna*. Delrius. *Duas*,] Græci in tres stationes seu vigiliis noctem distribuabant: Romani in quatuor; arguit autem veritatem somnii à tempore. vid. sup. vers. 116. Farnabius.

439. *Septem*] Herc. Fur. vers. 129. *Parrhasis obliquos Helice cum verteret axes*. Idem.

440. *Ignota*] Miseræ mihi insoluta. Idem.

442. *Si somnus ille*] Nisi stupor ille mentis attonitæ sit dicendus potius quasi somnus, per quem mihi apparuit hoc visum. Idem. Non frustra hoc additum, nam, auctore Iamblichio, lib. de mystet.

Cum subitò nostros Hector ante oculos stetit:

Non qualis ultro bella in Argivos ferens

Graias petebat facibus Idæis rates;

445

Nec cæde multâ qualis in Danaos furens

Vera ex Achille spolia simulato tulit.

Non ille vultus flammeum intendens jubar,

Sed fessus ac dejectus, & fletu gravis,

Similisque nostro, squallida obtectus coma.

450

Juvat tamen vidisse. tum quassans caput,

Dispelle somnos, inquit, & natum eripe,

O fida conjux. lateat. hæc una est salus.

Omitte fletus. Troia quod cecidit, gemis?

Utinam jaceret tota! festina. amove

455

Quo-

myster. Aegyptior. existimabant divi-
nicus immisâ visa, ad aliquid futuri
indicandum, vigilantibus; vel saltem
medio quodam modo sese habentibus,
offerti; non vero ut vulgaria somnia,
sopore gravatis. Propterea volunt apud
Homerum Odysl. 19. Penelopen Vlyssi
dicere suum illud visum, non som-
nianti sibi, sed (ut aiunt) videnti ac
palpantri accidisse; & Pindaricam Pal-
ladem Olymp. 13. Bellerophonti jam
evigilanti & cernenti frenum aureum
dare. quid sibi voluerunt igitur, qui
quo somnus profundior, hoc somnia
certiora judicant; ut Trismegistus in
Pimandro, qui se dium illud infom-
nium tum accepisse narrat, cum tali
sopore esset oppressus, quali qui ob fa-
tietatem vel defatigationem indor-
mescunt, quorum somnus non levis,
sed gravissimus esse solet; ut Homerus,
qui 2. Iliad. Agamemnoni Somnum
Deum, sopitis plane sensibus, scribit
apparuisse, ut Iamblichus eodem illo
opere, qui sententiæ etiam hujus rati-
onem reddit. Nisi fallor, ut som-
niantium somnia sepe contraria, sic
Iamblichus & Homerus de somniis se-
cum pugnancia commenti sunt. Delr.

445. Graias] Græcæ classis flammâs
inferens Troianas. Farnabius.

446. Nec cæde vastâ qualis] Flor.
cæde multa. Posles velle, inulta. Sed
& illud satis se tueret. Florus 4, 6.
Hæc quoque nisi multa fuisset, etiam ju-
sta cades haberetur. Gronovius.

447. Vera ex Achille] Patroclo A-
chillis armis induto & ab Hectore
exuto. Antist. vera & simulato. Farn.
Hæc ex Virgilio lib. 2. Aeneid. Hæc
mihi, qualis erat, quantum mutatus ab
illo Hectore, qui redit exuvias indutus
Achillis, Vel Danaum Phrygios jacu-
latus puppibus ignes. Delcius.

448. Non ille] Non ille vultus ru-
bicundus seu augustus & Majestatis
plenus. Vel oculi splendore micantes,
quos Ion Chius Herculi, Homerus
Achilli tribuit. Farnabius.

450. Nostro,] Vultui. Id. Squa-
lida obtectus coma.] Virgilius, de He-
ctore; Squallentem barbam & concre-
tos sanguine crines, Vulnereque illa ge-
rens, quo circum plurima muros Accipit
patrios — Delcius.

451. Juvat tamen vidisse.] Etiam
sic, deformem, squallidum. Farnab.

453. Depelle somnos,] Flor. Dispel-
le. An ut dispellere caliginem, tenebras.
Gronovius.

455. Utinam] Utinam ejus ruinæ
modo posito tandem & periodo non
ulterius

Quocunque nostræ parvulam stirpem domus.
 Mihi gelidus horror ac tremor somnum excutit,
 Oculosque nunc huc pavida nunc illuc ferens,
 Oblita nati, misera quæfivi Hectorem.
 Fallax per ipsos umbra complexus abit. 460
 O gnate, magni certa prognies patris,
 Spes una Phrygibus; unica afflictæ domus,
 Veterisque soboles sanguinis nimum incliti,
 Nimumque patri similis; hos vultus meus
 Habebat Hector. talis incessu fuit, 465
 Habituque talis, sic tulit fortes manus.
 Sic celsus humeris, fronte sic torva minax,
 Cervice fufam dissipans lata comam.
 O nate, serò Phrygibus, at matri citò,
 Eritne tempus illud, ac felix dies, 470
 Quo Troici defensor & vindex soli,
 Recidiva ponas Pergama, & sparfos fugâ

Cives

ulterius cædes grassetur. Farnabius.
 457. Tremor somnum excutit,] Sic Ovidius: Species viri turbata soporem Excutit. Flor. tamen, expulit. Gron.
 460. Fallax] Et frustra comprehensa manus effugit imago. Farnabius.
 462. Spes una] Usque ad invidiam & timorem hostium, ne superstes patris & patriæ excidium ulciscaris. Id.
 464. Hos vultus] Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat. Idem.
 468. Dissipans lata comam.] Florentius, jacta. Natura hoc affert, ut homines comati levi motu & jactatione cervicis crinem inæqualiter circumfusum & aliqua in parte conglobatum discutiant & in suum locum redigant. Nat. quæst. 1, 17. Conjugum quidem manu crinis ille, quem effundere olim mos viri fuit, attrahabatur; sed illum sibi sine ullo artificio formosi quætebant, non aliter quam jubam generosa animalia. Sic in Herc. Fur. leo rutilat jubam cervicè jactans (ubi possis dubitare, an etiam luget; & rutilat ju-

ham cervicè jacta. nam libri alii jactat, alii jactans) & apud Petronium Thefalii quadrupes solet alas quaterere jubas & Silio bellator equus excussu cervicis aptare jubas dicitur. Igitur hæc verba pronunciantur cum gestu Astyanactis mota paullum cervicè comam disjicientis. Quod in puero est alacritatis signum. Hippolyto; Sic temere jacta colla perfundant coma. Sic Δωδεις τε τριχοειρες Grammaticis antiquis, οι αυρηων τρις τριχας Δις το δ' αυρηων κεισθεις. Gronovius.
 469. Serò] In subsidium & defensionem patri. Farnabius. Phrygibus, at matri cito] Particula At nulla videtur in Vossiano, meo & plerisque aliis codicibus, ut videantur eam fulcendi vel fusus gratia immisisse. Sed in optimo est: O nate serò Phrygibus, o matri cito. Gronov. Cito] Mihi enim curæ & solliciti timoris causa es. sup. 419. Farnabius.
 472. Recidiva ponas Pergama,] Vitgilius est lib. 4. recidiva manu posuissent Perga-

Cives reducās ? nomen & patriæ suum,

Phry-

Pergama victis. lib. 10. Dum Latium
Tewri recidiuaque Pergama querunt.
 Est autem *recidiuum*, idem quod renatum & a casu resurgens. Frustratur in hac voce lectores Lexicographus, qui audet interpretari bis capta, bis everfa & concidentia. Quippe & febres *recidiuas* accipit, in quas liberati denovo relabuntur: easque sic dici non proprie nec ex significatione vocabuli, sed ex appellatione tantum, quasi *recidivorum* febres, propter illos, qui in eas incidunt & post earundem depulsionem denovo recidunt. Quid est autem, *posuissim victis Pergama recidiva*? Nisi nugillus sermo, si sic intelligendus, qui desideret *posuissim* vel *iterum posuissim*. Hoc si significaret id vocabulum, vel omnis causa eo abstinuisset. Hostium est, *Bis capti Phryges*: invidiam diis facientium, *bis capte senex*. Immo *posuissim*, inquit, renovata, renascentia, ut recte Servius testatur ad lib. 10. solummodo id *recidiuum* dici, quod renascitur. Vult autem id tractum ab arboribus, quæ sectæ repullulant. Idem Hidorus, & videtur id etymon monstrare Mela lib. 3. cap. 6. *subinde recidivis seminibus sgerem novantibus*, & luvenalis, quem scribit: *recidivus pululer arcanummus*. Facile enim admittit sic corrigentem ex *Mf. Scioppium*, quamvis & ipse à cæsis arboribus ac revirescentibus deriver. Item Tertullianus de *recidivo fruticare*. Sed hæc est bene dicuntur, tamen qui colligunt id à silva cædua dictum, modulum secundæ syllabæ immemores fuere. Turnebus, quæ revertuntur & redeunt: ut *recidivas febris*: quod enim restituitur, recidere ac redire videri. Sed hoc etiam est explicandum. Nimirum *red cadere* est si peisæpe mori ac perire significat, tamen est, ubi eam vim habet, quam nasci, provenire, orti. Et quidem in hominibus animantibusque, quum *matre cadere* & *reverti cadere* dicuntur: in rebus, quum *cadere* est existere. Sic *sorte cadere* dicitur, quod

sorte comparatur & existit. Sic Cicero *augurum prædictis multa incredibiliter vera cecidisse*: id est, provenisse. Sic *optatius cadere, melius cadere, oportune, percommode, ex bona fortuna cadere*. Hinc *recidiuum*, quod iterum cadit, seu provenit atque nascitur. Neque aliter *recidiva febres*, quæ postquam cessarunt, resurgunt, & rursus infestant: offensiones ex morbo, ut Cicero loquitur. Tertullianus adversus Marcionem 4. 25. *exsuscitatus ad spem æterna vita per exempla recidiva*. Rigaltius in Glossario: *Recidiva vita, mortalis. Quasi recidivum esset caducum*. Immo restituta mortuis: intelligit enim exempla illorum, quos defunctos Christus à morte excitavit. Monere hoc poterant ejusdem Tertulliani, *recidivatus animarum, recidivatus carnis, recidivatus Iudaici status*, & similia, pro restitutione. Sed maxime placuit hæc vox scriptoribus Christianis, commendata ipso illo suavissimo piis nostri sacramenti dogmate & spe melioris post hanc vitæ. Draconius in Hexaëmero: *Vita gravis hominum subducitur impete mortis, Quæ recidiva magis vivaci corde resurgit*. Vbi Rivinus Barthium, qui, tanquam singulare & apud auctores non pessimis aliter positum, exposuerat, in pristinum restitutam, & velut excisa stirpe repullulantem, carpit. Quod voluit hanc minus usitatam vim vocis ac singularem, merito notatur: neque enim usquam aliud *recidiva*. At ille quasi hoc confutaturus, sed, inquit, hoc loco *Recidiva* à *recido*, non à *cado* derivatur, ut apud Paullinum *recidivus Abel*. Quasi aliis locis & quidem apud Paullinum à *cado*, non à *recido*, derivaretur: quasi hoc illi sententiæ repugnaret: quasi denique *vita recidiva* esset interfecta & quæ concidit. Nihil certius, quam, *Resurgit recidiva*, esse, resurgit *reduc*, *παλινογενεσις*, *παλινογενεσις*: perinde ut *recidivus Abel*, alter ac renatus Abel Christus. Vide & Nic. Heinsum ad

Phrygibusque reddas? Sed mei fati memor,
 Tam magna timeo vota. quod captis fat est,
 Vivamus. heu me, quis locus fidus meo
 Erit timori? quave te sede occulam?
 Arx illa pollens opibus & muris dētū,
 Gentes per omnes clara, & invidiæ capax,

Nunc

Claudiani Idyllia. Florentinus tamen, *Rediviva*, solenne vitium codicum in hac voce. Quod etiam possēt aliquem commovere, si verum esset, quod scribit Scoppius, *redivivum* ædificium esse ex vetusto renovatum. Sed hujus sermonis idoneum auctorem requiro. *Rediviva* proprio vocabulo architectis lapides & materias destructo ædificio ita salvas exemptas, ut ad aliud situum utiles sint. Cicero lib. 1. in Verrem: *Vtrum existimatis minus operis esse unam columnam efficere ab integro novam nullo lapide rediviva, an quatuor illas reponere.* Et mox: *Rediviva sibi habeto. quasi quidquam redivivi ex opere illo tolleretur, ac non totum opus ex redivivis constitueretur.* Leg. 19. C. Theod. de operibus publicis: *non effossis nobilium operum substructionibus, non redivivis de publico saxis, non marmorum frustis.* Sed aliud est *rediviva saxa*, aliud *redivivum ædificium*. Nam apud Catullam vehementer suspicor olim scriptum fuisse: *vereris inepta Ciriæ ponticuli adfulantis, incedivus Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat.* Gronovius.

474. *Sed mei fati immemor, Tam magna*] Lipsius sine mentione scripti codicis, ut in re certa & clara dixerat, sententiam postulare memor. Amicus ejus contra: Memor, inquit, illa timebat: sed immemor vota fecerat nimis magna, nimis felicia: refer ergo ad præcedentia, & nota periodi se junge à subsequentibus: videbis non esse necessariam contextus mutationem. Certe immemor fati sui Andromache vota illa fecerat. Nunc vero vanitatem eorum agnoscere se faceret, & redit

ad voces convenientes tempori suo. Nota periodi quatuor hæc verba se jungere à subsequentibus est orationem quandam enervem, elumbem, futilem efficere. Impudentius Gruterus, sive præcedentia respicias sive subsequentia, firmam manere vulgatam ait. Recte posuisset: *sed fati mei immemor Tam magna facio vota.* At timere non est immemoris, sed omnino memoris, ut agnovit Deltius. Hæc igitur & à Florent. *sed fati mei immemor Tam magna timeo vota.* Neque enim possunt hæc divelli. Sed quomodo recorder & in memoriam revoco cum meum tum publicum nostrum fatum, vereor ne improba & ideo irrita optem. Ut in omnem partem hic impingeretur, ecce & Scaliger, est admisisset *fati memor*, Sum scilicet, & pone *rediviva*, inquit. Tu vero cave facias & in istos singultus orationem facilem & æquabili tenore fluentem concidas. Idem.

475. *Quod captis fat est, Vivamus.*] Quale Terentii: *Modo liceat vivere, est spes.* Statim Florent. *qui locus fidus, non quis.* Idem.

478. *Deum, & Apollinis,* qui conducti à Laomedonte seu Ilo potius, mœnibus cinxerunt illum, sed & Hæco laboris pars demandata, ne *πίπρηται* forent in expugnabiles. Farnabius.

479. *Clara, & invidiæ capax,*] Flor. & *invidiæ gravis.* Amplius hoc. *Capax invidiæ,* cui potest invideri: *gravis invidiæ,* cui jam invidetur, quod jam dudum gravatur nec ferre potest invidiæ. Gronovius. *Invidiæ*] Namque *summa petit livor.* Farnabius.

Nunc pulvis altus. strata sunt flammâ omnia,
Superestque vasta ex urbe ne tantum quidem
Quo lateat infans. quem locum fraudi legam?

480

Eit tumulus ingens conjugis cari sacer,
Verendus hosti, mole quem immensa parens
Opibusque magnis struxit, in luctus suos

485

Rex non avarus. optime credam patri.

Sudor per artus frigidus totos cadit.

Omen tremisco misera feralis loci.

Sen. Hæc causa multos una ab interitu arcuit;

Credi perisse. *Andr.* Vix spei quidquam est super. 490

Grave pondus illum, magna nobilitas, premit.

Sen.

482. *Fraudi*] Dolo sed non malo. latebris ad filium occultandum. Infrâ vers. 499. *Farnabius*.

485. *Conjugi caro sacer*,] Florent. *Voss* meus, *Nic. Heinſius* codices: *conjugis cari sacer*. quod ex alio suo protulit olim *Dan. Heinſius*. Vtrum sic *Tacitus* lib. 15. ann. 53. *pugionem templo Salutis in Etruria, sive, ut alii tradidere, Fortunæ Ferentino in oppido detraherat, gestabatque velut magni operis sacrum*. An scripſit, *conjugi cari sacrum*. ut supra, & quondam *sacrum regni*. *Gronovius*. *Sacer*,] *Religiosus*. *Festus* ex *Gallo Aëlio*: *Sacrum ædificium consecratum Deo: sanctum murum, qui sit circa oppidum: religiosum sepulcrum, ubi mortuus sepultus aut humatus sit*. tamen sæpe confunduntur hæc, & sepulcrum sacrum, sanctum, religiosum dicitur. Vide *Festum in religiosus*. *Delitius*.

484. *Verendus*] Cui & hostis absriter. *Farnabius*. *Mole*] *Quem Priamus in merorem, luctusque, ut evenit, suos, nequaquam avarus splendidi struxerat*. *Idem*.

488. *Omen*] Vereor ne infausto sepulchri omine mortem illi prædixerim. *Idem*. Sic *Nero* in ultimo metu, hortante *Phaonte*, ut interea in specum congelata arena concederet, negavit se

vivum sub terram iturum. *Suetonius* cap. 48. *Gronovius*.

490. *Vix spei quidquam*] Quicquid fastidiat *Gruterus*, recte cenſeo personas ordinaviſſe *Raphelingium*: qui hæc verba cum proximo versu dat *Andromachæ*, quum vulgo ſint *Senis*, tertium autem omnem *Seni*, cuius partem vulgo habet *Andromachæ*. Non displicet *Grutero*, sed nec placet tantopere, ut dignetur sequi. At nos sequimur necessario. Nam & *Florentinus* eorum, *Ne prodat aliquis, amove*; *Seni* tribuit, in prioribus *Andromachæ* relinquit, *Vix spei quidquam est super*, *Seni* assignat, *Grave pondus*. Sed hæc separari nequeunt & omnino pariter præſeunt diverſum prioribus animi: ista enim, *Hæc causa*, sunt fidencis celari poſſe, hæc desperantis. Iam ex omnibus circa apparet, *Andromachæ* eſſe, quæ repertum conſilium præ pavore contarat exſequi, *Senem* vero, qui trepidantem confirmat & excitat. Itaque hoc hemiſtichion dandum *Andromachæ* cum ſequenti versu: tertius totus *Seni*: *Ne prodat aliquis, amove teſtes doli*. cui etiam attribuit illum *Florentinus*. *Idem*.

491. *Grave pondus illum*,] *Cicero* 2 fam. 16. *Accedit etiam moleſta hæc pompa licitorum meorum, nonneque im-*

Sen. Ne prodat aliquis, amove testes doli.

Andr. Si quæret hostis? *Sen.* Urbe in everfa periiit.

Andr. Quid proderit latuisse redituro in manus?

Sen. Victor feroces impetus primos habet.

Andr. Quid? quod latere sine metu magno nequit? 495

Sen. Miser occupet præfidia, securus legat.

Andr. Quis te locus, quæ regio seducta, in via

Tutò reponet? quis feret trepidis opem?

Quis proteget? qui semper, etiam nunc tuos, 500

Hector, tuere; conjugis furtum piæ

Serva, & fideli cinere victurum excipe.

Succede tumulo, nate. quid retro fugis,

Turpesque latebras spernis? agnosco indolem.

Pudet timere. spiritus magnos fuge, 505

Animosque veteres. fume quos casus dedit.

En intuere, turba quæ sumus super,

Tumulus, puer, captiva. cedendum est malis.

Sanctas parentis conditi fedes, age,

Aude fubire. fata si miseros juvant, 510

Habes salutem. fata si vitam negant,

Habes sepulchrum. *Sen.* Clausura commissum tegunt.

Quem ne tuus producat in medium timor,

Procul hinc recede, teque diversam amove.

And. Levius solet timere, qui propius timet. 515

Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.

Sen.

perii, quo appellor. Eo si onere carerem, quamvis parvis Italia latebris contentus essem. Seneca de benef. 2, 27. paupertatem sub onere nobilitatis laborantem. Quintilianus decl. 259. Facilius est egestatem ferre in hac nativ. Me onerat majorum meorum dignitas, onerat prioris consuetudo vita, onerat etiam fama. Gronovius.

493. *Perit.*] Dic, periisse. *Farnab.*

494. *Quid*] Quid proderit ad tempus latuisse, si postmodum in manus hostium sit venturus. *Idem.*

497. *Occupet*] Obvia quæque & quæ occurrerint præfidia capessat, arripiat. *Idem. Legat.*] Eligat. *Idem.* 504. *Indolem.*] Fortitudinem velut à patre hereditariam, quæ formidare & formidabilia effugere nescit. *Idem.*

506. *Veteres*] Prioris fortunæ. *Id.*

507. *Quæ sumus super,*] Quæ supersumus. *Idem.*

508. *Tumulus,*] Paternus. *Idem.*

Puer,] Tu. *Idem. Captiva.*] Ego. *Idem.*

Sen. Cohibe parumper ora, questusque opprime.

Gressus nefandos dux Cephallenum admovet.

Andr. Dehisce tellus, tuque conjux ultimo

Specu revulsam scinde tellurem, & Stygis 520

Sinu profundo conde depositum meum.

Adest Vlysses; & quidem dubio gradu

Vultuque. necit pectore astus callidos.

Vlyss. Duræ minister fortis, hoc primum peto,

Ut ore quamvis verba dicantur meo, 525

Non esse credas nostra. Grajorum omnium

Procerumque vox est, petere quos feras domos

Hectorea soboles prohibet. hanc fata expetunt,

Sollicita Danaos pacis incertæ fides

Semper tenebit, semper à tergo timor 530

Respicere coget; arma nec poni sinet,

Dum Phrygibus animos natus everfis dabit,

Andromacha. Andr. Vester augur hoc Calchas canit?

Vlyss. Et si taceret augur hæc Calchas, tamen

Dicebat Hector; cujus & stirpem horreo. 535

Generosa in ortus femina exurgunt suos,

Sic ille magni parvus armenti comes,

Primisque nondum cornibus findens cutem,

Cer-

518. Dux] Vlysses. Idem. Cephallenim] Pop. Cephallenes insulae Ioniæ maris, qui Vlysses secuti sunt ad Troiam. *Αὐτῶν Ὀδυσσεύς ἦγε Κεφαλήνας μετ' αὐτοῦς.* Farnabius.

519. Dehisce] Discede, & pande sinus tuos, ut puero latebras præbeas. Delirius.

520. Scinde tellurem Stygis] Minum quæ illa tellus Stygis. Scribe cum Flor. *scinde tellurem, & Stygis Sinu profundo conde depositum meum.* Gron.

522. Dubio] Cunctabundo, ancipiti *κωνηλέωντι ἢ μετ' ἐμὲν ἰχθυοῦντες ἄρα καὶ.* Farnabius.

524. Minister] Talhybius in Troad. Eupipid. *μή με τρυφήσ; ἔχ*

ἐκὼν γὰρ ἀρξέλω Δαναοῦτε κρινά Πελοπονδῶν τ' ἀγγέλω. Solenne vero est mali nunciis ministris mandatum præfatione molliendo, culpam à se avertere in alios rejectam. Idem.

527. Sero] Sero revisendas. Id. 530. A tergo] Ne sequatur ultor. Idem.

532. Natus] Tuus ὁ Andromacha. Idem.

535. Dicebat] Rebus clare gestis præeundo, forte verbis. Idem.

536. In ortus] Ut parentes suos referant. Idem.

538. Findens] Vitulus nondum rupta fronte, qui vexat nascenti roborat cornu. Idem.

Cervice subitò celsus, & fronte arduus,
 Gregem paternum ducit, ac pecori imperat. 540
 Quæ tenera cælo virga de trunco stetit,
 Par ipsa matri tempore exiguo subit,
 Umbraeque terris reddit, & cælo nemus.
 Sic male relictus igne de magno cinis
 Vires resumit. est quidem injustus dolor 545
 Rerum æstimator: si tamen tecum exigas,
 Veniam dabis, quod bella post hyemes decem
 Totidemque messes jam senex miles timet,
 Aliasque clades rursus, ac numquam bene
 Trojam jacentem. magna res Danaos movet, 550
 Futurus Hector. libera Grajos metu.
 Hæc una naves causa deductas tenet;
 Heic classis hæret. neve crudelem putes,
 Quod forte jussum Hectoris natum petam;
 Petissem Orestem, patere quod victor tulit. 555
Andr. Utinam quidem esses, nate, materna in manu;
 Nossemque quis te casus ereptum mihi
 Teneret, aut quæ regio. non hostilibus

Con-

540. *Paternum*] Quem taurus pa-
 ter duxerat. *Farnabius.*

542. *Matri*] Arbori, è qua hic fur-
 culus seu planta fuit avulsa aut excisa.
Idem.

544. *Malè*] Incaute, ut solet à ven-
 tiu alimentis resumere, quæque Parva
 subindulta latuit scintilla favilla Cre-
 scere & in veteres agitata resurgere vi-
 res. *Idem.*

545. *Est quidem*] Dolor est injus-
 tus æstimator rerum. *Idem.*

546. *Exigas,*] Si recte putes omnia.

547. *Bella*] Nova, alia. *Farnab.*

549. *Nunquam*] Non funditus &
 radicitus everfam, superstitie Astryana-
 ète in novi belli femina, ut quondam
 Priamo. *Idem.*

551. *Futurus*] Filius tuus futurus
 alius Hector. *Idem.* Libera nos hoc
metu.] Cum Lipsiano Etruscus: libe-

ra Grajos metu. Sic Medea: Tecum
 aufer herbas, libera civos metu. Iulianus
 lib. 31. eum per amulos ejus interfice-
 ret, metuque in visis nominis tandem po-
 pulum Romanum liberaret. Gronov.

552. *Deductas*] Elitore, & ad na-
 vigandum paratas. *Farnab. Tenet*] *Idem.*

554. *Quod forte*] Sorte huic mini-
 sterio delegatus. supra vers. 522. vel
 dicta per carmina forte, id est, oraculo,
 à Calchante effato sup. vers. 366;
 Oed. 291. *Idem.* *Hectoris*] Hostis
 mihi. *Idem.*

555. *Orestem.*] Etiam Agamemno-
 nis imperatoris nostri filium. *Idem.*
Quod victor] Quod Agamemnon in
 filia Iphigenia supra vers. 161. *Idem.*

558. *Non hostilibus*] Nullum me
 genus cruciatus cogeret, ut filium pro-
 derem. *Idem.*

561. Flam-

Confossa telis pectus, aut vinculis manus
 Secantibus præstrieta, non acri latus 560
 Utrumque flammâ cincta, maternam fidem
 Umquam exuiffem. nate, quis te nunc locus,
 Fortuna quæ possedit? errore avio
 Vagus arva lustras? vastus an patriæ vapor
 Corripuit artus? sævus an victor tuo 565
 Lufit cruore? numquid immanis feræ
 Morfu peremptus pascis Idæas aves?
Ulyff. Simulata remove verba. non facile est tibi
 Decipere Ulyffem. vicinus matrum dolos,
 Etiam dearum. cassa consilia amove. 570
 Ubi natus est? *Andr.* Ubi Hector? ubi cuncti Phryges?
 Ubi Priamus? unum quæris. ego quæro omnia.
Vlyff. Coacta dices, sponte quod fari abnuis.
Andr. Tuta est, perire quæ potest, debet, cupit.
Vlyff. Magnifica verba mors prope admota excutit. 575
Andr. Si vis, Ulyffe, cogere Andromacham metu,
 Vitam minare. nam mori votum est mihi.
Vlyff. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui
 Quodcunque celas, adiget invitam dolor,
 Et pectore imo condita arcana eruet. 580
 Ne-

561. *Flammâ cincta,*] Veteres
 flammam & ignem ad exprimendum,
 quod volebant, questionibus adhi-
 buisse, ex Martyrum historiis patet à
 Prudentio & aliis compositis: & Lu-
 cretio; *Verbera, carniſices, robur, pax,*
lamina, ræda. Delirius.

564. *Vapor*] Incendio mixtus fu-
 mus. *Farnabius.*

566. *Lufit cruore?*] Per ludibrium
 te tantulum interfecit. *Idem.*

567. *Idæas*] Troianas vel in mon-
 te Ida. *Idem.*

569. *Vlyffem.*] Emphasis qui actu-
 us *πολύμηλις, ποικιλόμηλις.* *Idem.*
Matrum] Clytæmnestræ, cum pete-
 rem Iphigeniam, supra vers. 161, &

Thetidos cum Achillem explorarem.
 supra vers. 211. *Idem.*

570. *Dearum.*] Pro Dea, id est,
 Thetidos, quamvis enim & Palladis
 simulacrum sustulerit, nihil tamen hoc
 ad matrum dolos. *Idem.*

571. *Vbi Hector?*] Quasi vero dif-
 ficile sit perierum perire, cum Hector,
 Phryges omnes, Priamus perierint.
Idem.

574. *Tuta est,*] Quæ potest, debet
 cupirque mori, secura est. *Idem.*

578. *Morte, cruciatu,*] Minimè ve-
 rò in eorum sententiam eo, qui ma-
 lunt, *mortu cruciatu.* quod nec libri,
 quos vidi, præferunt; nec patitur ver-
 sus. Et sanè haud credam Vlyffem tam
 arti-

Necessitas plus posse, quam pietas, solet.

Andr. Propone flammæ, vulnera & diras mali
Doloris artes, & famem, & sævam sitim,
Variasque pestes undique, & ferrum inditum
Visceribus ustis, carceris cœci lucem,
Et quidquid audet victor iratus, tumens:

585

Animosâ nullos mater admittit metus.

Vlyss. Stulta est fides, celare quod prodas statim.

Hic ipse, quo nunc contumax perstas, amor

Consulere parvis liberis Danaos monet.

590

Post arma tam longinqua, post annos decem,

Minus timerem quos facit Calchas metus,

Si mihi timerem. bella Telemacho paras.

Andr. Invita Ulyssi gaudium ac Danais dabo.

Dandum est. fatere, quos premis luctus, dolor.

595

Gaudete Atridæ; tuque lætificæ, ut soles,

Refer Pelasgis. Hæctoris proles obiit.

Vlyss.

articulate pensitasse quid minaretur, ut mortem distingueret à cruciatiu mortis. *Raphelingius.*

582. *Stulta est fides.*] Omnes illæ reambranæ, quarum fide huc transtulit hunc versum Delcius, quasque sequitur Gruterus, sunt vitiosæ. Plane sensus Vlyssis absoluti sunt præcedenti versu: hic alius est, cui nihil cum prioribus commune. Cæterum ut adducit Raphelingius, ita prorsus optimus liber & noster, & ita restituendum, omisso labore conjectandi. *Gron. Fides.*] Silentium. *Farnabius.*

587. *Iratus, tumens.* VL. *Animosa nullos.*] Hic post magna illa verba Andromaches, quibus contemnit minas tormentorum, inter fatatur muliebris inconstantiæ gnarus Vlysses: VL. *Stulta est fides, celare quod prodas statim.* Quasi dicat: mox adhibitis tormentis excident tibi illi spiritus, & tamen faterberis: stulte igitur nunc celas, quem statim proditura es. At illa absolvens præteritorem sensum, quem Vlysses inter-

ruperat: AN. *Animosa nullos mater admittit metus.* Sic enim præfixo rubrica Andromaches nomine & veru-
stissimus & meus liber, ne quis credat Gruterus, *trò admittit* nuper natum esse. Nec profecto Vlyssi convenit tali laudatione prosequi contumaciam mulieris & ultro excitare, quam omnia facit, ut frangat. Quod sequitur, *Hic, ipse,* dant Vlyssi libri siidem, cuius etiam vulgo est, & est sine controvertia. *Gronovius.*

589. *Hic ipse,*] Amoris iste affectus, quo tam pertinaciter filio tuo prospicis, & nos monet nostris æque consulere. *Farnabius.*

591. *Longinqua,*] Procul à patria. *Id.*

592. *Facit*] Vaticinatur. *Idem.*

593. *Telemacho*] Filio meo. si superit Altyanax in ultionem. *Idem.*

594. *Invita Vlyssi gaudium ac*] Fl. *Invita, Vlyxæ, gaudium Danais dabo.* *Gronovius.*

595. *Fatere,*] Fatere, ô dolor, luctus quos premissis. *Farnabius.*

599. *Ita*

Vlyff. Et esse verum hoc qua probas Danais fide?
Andr. Ita quod minari maximum victor potest,
 Contingat, & me fata maturo exitu 600
 Facillique solvant, ac meo condant solo,
 Et patria tellus Hectorem leviter premat;
 Ut luce caret, ut inter extinctos jacet,
 Datusque tumulo debita exanimis tulit.
Vlyff. Expleta fata stirpe sublata Hectoris, 605
 Solidamque pacem lætus ad Danaos feram.
 Quid agis, Ulyffe? Danaidæ credent tibi?
 Tu cui? parenti. fingit an quisquam hoc parens,
 Nec abominandæ mortis auspicium pavet?
 Auspicia metuunt, qui nihil majus timent. 610
 Fidem alligavit jurejurando suam.
 Si pejerat, timere quid gravius potest?
 Nunc advoca astus, anime; nunc fraudes, dolos,

Et

599. Ita quod minari] Etipsum so-
 phistam Vlyffem pene capit ambigui
 sacramenti fallacia, dum jurat mater
 filium (in tumulo abditum) luce care-
 re & inter extinctos jacere. *Farnab.*

601. Meo condant] Patrio solo,
 nec abducatur captiva. *Idem.*

602. Leviter] Vide ultimum vers.
 Hippolyti. *Idem.*

604. Debita] Exequias, justa de-
 bita mortuis. *Idem.*

608. Fingit an quidquam parens,]
 Stupidum Vlyffem & obliviosum, si
 dubitabar, an parentes fingerent. Hic-
 cine est, qui vicit matrum dolos, etiam
 deaurum? Absit ut eum talem repræ-
 sentatit Seneca. Scribe cum optimo:
fingit an quisquam hoc parens? An
 quisquam parens, sive pater sive ma-
 ter, tam irreligiosus & omnium con-
 temptor, ut celandi filii causa simulat
 eum mortuum? nec metuat, hanc si-
 mulationem posse esse omen futuri
 exitii, posse in rem verti. Passim ves-
 tigia superstitionis hujus veterum.

Gronov.

609. Auspicium] Omen mortis im-
 maturæ duræque & malorum quibus
 se jurejurando devovet. *Farnabius.*

610. Auspicia metuunt,] Neque per
 interrogationem neque per ironiam
 hoc exaudiendum, ut volunt. Vere
 enim auspicia & religiones metuunt,
 quibus alius nullus præsentior metus
 incumbit. Secus *αἰς οἰαὸς ἀεὶς*
 non solum *ἀπὸνάδαι* *αἰ* *παιτῆς*
 aut *αἰ* *Πυρρῶς*, sed quocumque mo-
 do sibi & suis rebus consulere. Et ut
 Fabius dicebat, falsis auspiciis geri,
 quæ pro republica gererentur, sic pri-
 vati pro bene ominatis habent in peri-
 culo, quæcunque dant spem salutis.
 Silius lib. 4. Punic. inserit de infanci-
 cidio Pænorum: cui fingit forte des-
 tinatum Hannibalis filium, & cupif-
 se illos quidem religioni parere: *Sed,*
 inquit, *propior metus armati ductoris*
ab ira, &c. Hoc & Lucanus ostendit
 lib. 3. ubi lucus ad Massiliam succidi-
 tur: *Parvis imperiis omnis turba, in-*
quit, non sublato securâ pavore, sed ex-
pensa spererorum & Cesaris ira. *Geon.*

Cc 5

614. Et

Et totum Ulyſſem. veritas nunquam perit.
 Scrutare matrem. mœret, illacrimat, gemit, 615
 Et huc & illuc anxios grefſus refert,
 Miſſasque voces aure ſollicita excipit.
 Magis hæc timet, quam mœret. ingenio eſt opus.
 Alios parentes alloqui in luctu decet:
 Tibi gratulandum eſt, miſera, quod nato cares, 620
 Quem mors manebat ſæva, præcipitem datum
 E turre, lapſis ſola quæ muris manet.
Andr. Me liquit animus. membra quatiuntur, labant,
 Torpetque vinctus frigido ſanguis gelu.
Vlyſſ. En tremuit. hæc, hæc parte quærenda eſt mihi. 625
 Matrem timor detexit, iterabo metum.
 Ite, ite, celeres. fraude materna abditum
 Hoſtem Pelasgi nominis, peſtem ultimam,
 Ubicunque latitat, erutam in medium date.
 Bene eſt. tenetur. perge, feſtina, attrahe. 630
 Quid reſpicias, trepidasque? jam certe perit.
Andr. Utinam timerem! ſolitus ex longo eſt metus.
 Dedidit animus ſerò, quod didicit diu.
Vlyſſ. Luſtrale quoniam debitum muris puer

614. *Et totum Ulyſſem.*] Florent. nunc fraudes, dolos, Nunc totum Ulyſſem. Deinde: veritas nunquam perit. Efficacius quam later. Nunquam exſtinguitur ſive potentia ſive diſſimulazione: ſemper emergit, exſeritque ſe, utcumque preſſa, aliquibus indi- cibus. Gronovius. Totum] Omnes Ulyſſis artes, technas, aſtus. Farnabius.

615. *Scrutare*] Hac ſecum, mulieris geſtum advertens. Idem.

619. *Alios*] Hiſ Andromacham ſub- dolo aſſatur. Idem. *Alloqui*] Conſo- lati. alloquio cura parte levare decet. Gronovius. Idem.

625. *En tremuit.*] Flor. & Heinſia- ni, ut Mog. & quidam apud Comel. Intremuit. Virgilius: intremere om- nem Murmure Trinacriam. Gronov.

Hæc,] Per timorem. Farnabius.

627. *Ire,*] Comites ſeu famulos al- loquitur. Idem.

630. *Bene eſt.*] Fingit puerum in- ventum ab aliquo è ſuis abduci à tergo Andromachæ, quod illa timens reſpi- cit trepide, unde illam filium occuſiſſe conjicit. Idem.

632. *Utinam*] Excusat metum à metu diuturno profectum, non à juſta cauſa, inquiens, utinam mihi vive- ret filius eſſetque veri timoris cauſa! Idem.

634. *Luſtrale*] Ut mulierem peni- tus excutiat, metum illi adauget, ſin- gitque jubere Calchantem undas He- ctoris cineribus placare, ſi minus inve- niatur puer. Idem. *Debitum*] De turre deſiciendum. Idem.

Sacrum antecessit; nec potest vatem sequi

635

Meliore fato raptus: hoc Calchas ait

Modo piari posse redituras rates,

Si placet undas Hæctoris sparsi cinis,

Ac tumulus imo totus æquetur solo.

Nunc ille quoniam debitam effugit necem,

640

Erit admovenda sedibus sacris manus.

Andr. Quid agimus? animum distrahit geminus timor:

Hinc gnatus, illinc conjugis cari cinis.

Pars utra vincet? testor immites deos,

Deosque veros, conjugis manes mei,

645

Non aliud, Hæctor, in meo nato mihi

Placere, quam te. vivat, ut possit tuos

Referre vultus, prorutus tumulo cinis

Mergetur? ossa fluctibus spargi sinam

Disjecta vastis? potius hic mortem oppetat.

650

Poteris nefandæ deditum mater neci

Videre? poteris celsa per fastigia

Missum rotari? potero. perpetiar, feram,

Dum non meus post fata victoris manu

Jactetur Hæctor. hic suam pœnam potest

655

Sentire; at illum fata jam in tuto locant.

Quid fluctuaris? statue, quem pœnæ extrahas.

Ingrata, dubitas? Hæctor est illic tuus.

Er-

636. *Meliore*] Mitiore, quam ut de vitre præcipitaretur. *Farnab.*

641. *Sedibus*] Sepulchro Hæctoris. Sepulchra autem violare nefas, omniumque nationum ritibus & legibus cautum. *Idem.*

642. *Quid agimus?*] *Hæc secum.* *Idem.*

643. *Conjugis cari cinis.*] *Flor. sacri.* Non male. Plinius de terra: *novissime complexa gremio jam à reliqua natura abdicatos, tum maxime ut mater operiens, nullo magis sacra merito, quam quod nos quoque sacros facit.* Apud Silium Marum ad Reguli filium: *sacer*

ille & numine nullo Inferior, tuus illa parens. Sed præcedit, *sedibus sacris.* Et infra, *Manesque cari.* Gronovius.

645. *Manes mei,*] Præcipio honore veteres colebant deos domesticos & suorum lares. *Farnabius.*

647. *Quam te.*] Quam quod te referat. *Idem.*

648. *Prorutus*] Fluctuat metu dubia mulier, nec cogitat erui non posse cineres salvo filio in tumulo abscondito. *Idem.*

650. *Hic*] *Astyanax.* *Idem.*

656. *Illum*] Hæctorem. *Idem.*

659. *Hic*

Erras. utrimque est Hector. hic sensus potens,
 Forfan futurus ultor extincti patris. 660
 Utrique parci non potest. quidnam facis?
 Serva è duobus, anime, quem Danaï timent.
Vlyss. Responſa peragam. funditus buſta eruam.
Andr. Quæ vendidiftis? *Vlyſſ.* Pergam, & è ſummo aggere
 Traham ſepulchra. *Andr.* Cælitum appello fidem, 665
 Fidemque Achillis. Pyrrhe, genitoris tui
 Munus tuere. *Vlyſſ.* Tumulus hic campo ſtatim
 Toto jacebit. *Andr.* Fuerat hoc proſus nefas
 Danais inauſum. templa violatiſtis, deos
 Etiam faventes. buſta tranſierat furor. 670
 Reſiſtam. inermes offeram armatis manus.
 Dabit ira vires. qualis Argolicas ferox
 Turmas Amazon ſtravit; aut qualis deo
 Percuſſa Mænas, entheo ſilvas gradu
 Armata thyrſo terret, atque expers ſui 675
 Vulnus dedit, nec ſenſit; in medios ruam,
 Tumuloque cineris focia deſenſo cadam.
Vlyſſ. Ceſſatis? & vos flebilis clamor movet,
 Furorque caſſus fœminæ? juſſa ocuus
 Peragite. *Andr.* Me, me, ſternite heic ferro prius. 680
 Re-

659. *Hic ſenſu potens,*] Flor. Heinf. Voſſ. Egu. Deluſi ſenſus. Compos animi & mentis. Nam de inferis dubitabant: *Si quis manibus ſenſus.* Gronovius. *Senſu potens,*] Vivus. *Farnabius.*

663. *Buſta*] Tumulum in quo cadaver uſtum & cineratum. proprie enim cadaveris crematio *Buſtum* dicitur ab antiquo Buro à *πυρός*, locus *Vſtrina*. operis extractio *Sepulchrum*. Inſcriptio *Monumentum*. ſtrues lignorum, *Rogus*. Ignis inflammatus, *Pyra*. apparatus mortuorum, *Funus*. Idem.

664. *Qua vendidiſti*] Corpus Hectoris, mortui Achillis locum ſepul-

chro exſtruendo Græci venderunt. Idem.

668. *Fuerat*] Haſtenus à ſepulchris violandis abſtinuitis, cætera utur futioſi. Idem.

672. *Qualis*] *Quales Threicia cum ſumina Thermodoniſ Pulſant & pitiu bellantur Amæones armis, Seu circum Hippolyten, ſeu cum ſe Martia curru Pentheſilea veſert.* Idem.

673. *Deo*] Furore Bacchico percita. Idem.

674. *Mænas,*] Agave. Theb. v. 17. & Oedip. vetſ. 616. Idem. *Entheo*] Aſſatu numinis acta. Oed. vetſ. 628. Id.

675. *Expers*] Mente abalienata, animi impos. Idem.

Repellor? heu me! rumpe fatorum moras.
 Molire terras, Hector, ut Ulysses domes.
 Vel umbra satis est. arma concussit manu.
 Jaclatur ignes. cernitis Danai Hectorem?
 An sola video? *Ulyss.* Funditus cuncta erue. 685
Andr. Quid agis? ruinâ mater & gnatum & virum
 Profernis unâ. forsitan Danaos prece
 Placare poteris. conditum elidet statim
 Immane busti pondus. intereat miser,
 Ubicunque potius, ne pater gnatum obruat, 690
 Prematque patrem gnatus. ad genua accido
 Supplex, Ulyssè, quamque nullius pedes
 Novère dextram, pedibus admoveo tuis.
 Miserere matris, & preces placidus pias
 Patiensque recipe; quoque te celsum altius 695
 Superi levarunt, mitius lapsos preme.
 Misero datur quodcunque, fortunæ datur.

Sic

681. *Repelle avernum*] Olim monuimus legendum: *Repellor? heu me! rumpe fatorum.* Id confirmavit optimus cum alio præterea ejusdem bibliothecæ, & duo Foxienses Tholosates: quamvis alter horum: *Repellet heu me.* Vide lib. 2. Observ. 19. *Gronovius.*

682. *Molire*] *Ἀρεξον, ἔλθε, καὶ σκιά φάνθη μοι.* Eutip. *Farnabius.*

683. *Vel umbra satis est.*] *Grotius:* *Vel umbra satis est.* Ex Hercule Furente Eutipidis sumpsit: *Ἀρεξον, ἔλθε, καὶ σκιά φάνθη μοι. Ἄλλως γὰρ ἔλθων ἰγνὸν αὐτῷ ἦμοιο σὺ.* Gronov. *Arma*] *Vel* in eorum retorem fingit, *vel* per phantasmam videtur cernere Hectorem. *Farnabius.*

684. *Jaclatur*] *Ve* quondam, naves Græcorum flammis perieris. *Idem.*

688. *Conditum*] *Filium* absconditum. *Idem.*

689. *Intereat*] *Vel* de tute præcipit aus aut ubicunque, modo ne in patris sepulchro. *Idem.*

691. *Ad genua*] *Verecundia* veteres frontem assignabant, impudentiæ os, sagacitati vel irrisioni nasum, iudicio autem, fastui supercilium, virtuti & fidei dextram, misericordiæ genua, quæ illius cui se supplices ingererent, contingebant, ut & caput, seu mentum, & dextram. *velut τὸ ἡγεμονικόν, τὸ προελκόν, καὶ τὸ κινήκον.* Symbola consensus actionis & progressus ad præstanda, quæ petuntur. *Idem.*

697. *Misero datur*] Ita *Mil.* & typis edici omnes; distinguendum autem post *quodcunque*, non post *datur*, hoc sensu: quicquid misero datur, id Fortunæ datur; ut si quando ipse miser fias, illa tibi beneficium acceptum referre jure teneatur. *Commel. Fortunæ*] *Par* relatūræ illi qui succurrit miseris, lubricæ fortunæ memor. *Lips.* autem legit *Misera datur quodcunque fortunæ, datur.* q. d. animo vere liberali datur, non aucupante & retributionem sperante. *Farnabius.*

698. Sic

Sic te revifat conjugis sanctæ torus,
Annosque, dum te recipit, extendat suos
Læta ! sic te juvenis excipiat tuus,
Et vota vincens vestra felici indole,
Ætate avum transcendat, ingenio patrem !
Miserere matris. unicum afflictæ mihi
Solamen hoc est. *Vlyss.* Exhibe gnatum, & roga.

700

Andr. Huc è latebris procede tuis,
Flebile matris fartum miseræ.

705

Hic puer, hic est terror, Ulyssæ,
Mille carinis. submitte manus,
Dominique pedes supplice dextra
Stratus adora: nec turpe puta,
Quidquid miseros Fortuna jubet.

710

Pone ex animo reges atavos,
Magnique senis jura per omnes
Inclita terras. excidat Hæctor.

Gere captivum; positoque genu,
Si tua nondum funera sentis,
Matris fletus imitare tuæ.

715

Vidit pueri regis lachrimas
Et Troia prior, parvusque minas
Trucis Alcidæ flexit Priamus.

720

Ille, ille ferox, cujus vastis

Vi-

698. *Sic te revifat*] Sic tu revifas
thorum. *Hypallage.* Farnab. *Conjugis*]
Penelopes castæ & reditum tuum ex-
pectantis. *Idem.*

700. *Læta !*] Pater tuus. *Idem.*
Juvenis] Telemachus filius. *Idem.*

702. *Avum*] Lætem. *Idem.*

704. *Exhibe*] Lucidicum & sol-
femne vocabulum. vide D. de liberis
exhibendis. *Deltius.*

707. *Hic puer, hic est terror,*] Flor.
Hic est, hic est, terror. Gton. *Terror,*]
Iam enim à Græcis metuebatur. Au-
fonius: Flor *Asæ*, tantaque unus de
gente superstes Parvulus; Argivum sed

jam de patre rimendus, Hic jaceo *Astja-*
nax, Scæis dejectus ab altis. *Deltius.*

713. *Magnique*] Priami. Farnab.

714. *Hæctor.*] Memoria, vel indo-
les & virtus Hæctoris. *Idem.*

715. *Gere*] Gestu te præbe, gere te
more captivi. *Idem.*

716. *Situa*] Si forte non intelligis
malum tuum & mortem paratam. *Id.*

718. *Pueri*] Priami tum pueri fir-
tuti regis. supra 129. *Idem.*

719. *Prior,*] Hoc est, prius, veluti
semper pro sero. *Deltius.*

720. *Alcida*] Hercul. Fur. v. 355.
Farnabius.

Viribus omnes cessere feræ :

Qui perfracto limine Ditis

Cœcum retro patefecit iter,

Hostis parvi victus lacrimis,

Suscipe, dixit, rector, habenas,

Patrioque sede celsus folio,

Sed sceptrâ fide meliore tene.

Hoc fuit illo victore capi.

Discite mites Herculis iras.

An sola placēt Herculis arma ?

Jacet ante pedes non minor illo

Supplice supplex; vitamque petit.

Regnum Troiæ, quocumque volet,

Fortuna ferat.

725

730

735

722. Feræ:] Monstrâ domita. *Farn.*

725. Hostis] Priami. *Idem.*

726. Habenæ,] Gubernacula, impetium. *Idem.*

728. Meliore] Quam pater Laomedon, qui per fide primum Deos urbis niuntiores promissa mercede, mox Herculem equis propter liberatam à monstro marino Hesionem pactis fraudavit. Suprà vers. 131. *Idem.*

729. Hoc fuit illo victore capi.] Sic omnes ad unum veteres libri. *Scalige-*

ro excidit melius fore : *Profuit illo,* quod nimis præcipites ad recipiendum in editis viri docti fuere. Nos illud tenemus defendimusque 2 *Observ.* 19. *Florus* 1, 12. *Hoc tunc Vejentes fuere.* *Gronovius.*

731. An sola] An Hercul. sagittæ in expugnanda Troja solæ placent vobis? annon & mores, misericordia & clementia? *Farnabius.*

732. Illo] Priamo. *Idem.*

733. Supplex;] Astyanax. *Idem.*

V L Y S S E S. A N D R O M A C H A. A S T Y A N A X.

Precibus minas & diras miscet *Andromache*, *Vlysses* orans nec exorans.

Vlyss. Matris quidem me mœror attonitæ movet :

Magis Pelasgæ me tamen matres movent,

Quarum iste magnos crescit in luctus puer.

Andr. An has ruinas urbis in cinerem datas

Hic excitabit? hæ manus Troiam erigent?

740

Nul-

739. An has ruinas urbis in, &c.] *Emphasis*, ut suprà vers. 474. *Farnabius.*

740. Hic excitabit?] *Infans*, puelus *Troia* *note* *Προσσω* *ὀρῶν* *ἄει* *ἔειπεν*. *Eurip. Idem.*

741. Ta-

Nullas habet spes Troia, si tales habet.

Non sic jacemus Troës, ut cuiquam metus

Possimus esse. spiritus genitor facit?

Sed nempe tractus. ipse post Troiam pater

Posuisset animos, magna quos frangunt mala. 745

Si pœna petitur, quæ peti gravior potest?

Famulare collo nobili subeat jugum.

Servire liceat. aliquis hoc regi negat?

Vlyss. Non hoc Ulysses. sed negat Calchas tibi.

Andr. O machinator fraudis, ô scelerum artifex, 750

Virtute cujus bellica nemo occidit;

Dolis & astu maleficæ mentis jacent

Etiam Pelasgi; vatem & infontes deos

Prætendis? hoc est pectoris facinus tui,

Nocturne miles, fortis in pueri necem. 755

Jam solus audes aliquid, & claro die.

Vlyss. Virtus Ulyssis Danaidis nota est satis,
Nimis Phrygibus. non vacat vanis diem

Con-

741. *Tales habet.*] Tam macras, lentas, exiles. *Farnabius.*

742. *Non sic*] Imo tam funditus deleri, ut non amplius timeudi simus. *Idem.*

743. *Genitor*] Hector. *Idem.*

744. *Tractus.*] Raptus curru. *vet. poetæ:* Vidi, videre quod me passa egerumè, Hectorem curru quadrijugo raptarier. Virgilius & Latini poetæ ter circum muros Ilii; Homerus lib. 22. & 24. Iliad. usque ad naves, & postea ter circum Patrocli tumultum raptatum scribit. *Delrius.*

747. *Famulare jugum.*] Servitutis onus. *Farnabius.*

748. *Regi negat?*] Regia stirpe edito, regni heredi, *Idem.*

749. *Calchas tibi.*] Deorum oraculum, cujus interpretes Calchas. *Idem.*

750. *O machinator*] Deplorata salutis spe se ad convitia in vindictam convertit. *Idem.* *O scelerum artifex,*]

Flor. & scelerum. Gronovius.

753. *Pelasgi;*] Iphigenia sup. v. 567. Palamedes falsa proditiōis accusatione oppressus: & Ajax in contentione de armis Achillis victus, *Farnabius.* *Vatem*] Calchanta & deos hoc non jubentes. *Idem.*

755. *Nocturne*] Qui noctu solum expeditiones seu furta potius exercet, ut in rapiendo Palladio & Rhesi tenrociis deprehendendis. Sup. vers. 38. *Idem.*

756. *Solus audes*] Sine Diomede comite. *Idem.*

757. *Virtus Ulyssis nota Danais est]* Flor. Voss. Heinsf. minor nollet: *Danais nota est.* Heinsianus major manu prima; *Danaidus.* Atque ita legendum: *Virtus Ulyssis Danaidis nota est satis.* Supra: *Quid agis Ulyssè? Danaidæ credent tibi?* Euripides Hecuba: *Ταλθύσις ἦν καὶ Δαναΐδων ἀσπέρτης.* Gronovius.

Conterere verbis. anchoras classis legit.

Andr. Brevein moram largire, dum officium parens 760

Gnato supremum reddo, & amplexu ultimo

Avidos dolores fatio. *Vlyss.* Misereri tui

Utinam liceret! quod tamen solum licet,

Tempus moramque dabimus. arbitrio tuo

Implere lacrimis. fletus ærumnas levat. 763

Andr. O dulce pignus! ô decus lapsæ domus!

Summumque Troiæ funus! ô Danaûm timor!

Genetricis ô spes vana! cui demens ego

Laudes parentis bellicas, annos avi

Medios precabar: vota destituit deus. 770

Iliaca non tu sceptrâ regali potens

Gestabis aula; jura nec populis dabis,

Victasque gentes sub tuum mittes jugum;

Non Graia cædes terga, non Pyrrhum trahes;

Non arma tenerâ parva tractabis manu; 775

Sparfasque passim saltibus latis feras

Audax sequeris: nec statò lustrî die

Solenne referens Troici lusus sacrum,

Puer citatas nobilis turmas ages:

Non

759. Legit.] Retrahit in navem. Farn.
762. Misereri.] Et misericordiam
proficitur Sophocleus ille Vlysses,
ἐπιεικείω δὲ τὴν Διὸς ἴσθον ἔμπερος κεί-
νῃ ὄσα δὲ μὲν. Idem.

765. Fletus] Expletur lacrymis,
egeriturque dolor. Idem.

769. Laudes] Fortitudinem patris,
Patriam ætatem mediam, id est, flo-
rentem opibus, regno, liberis, non
oparent ejus senectutem: quæ miseri-
tiam exemplum. Idem.

774. Non Graia] Vt patet. Idem.
Pyrrhum trahes;] In filio, patrem tuum
ulius. Idem.

775. Arma parva tractabû] Exer-
citations & præludia bellica, venationes
scil. Trojanam agmen, saltationes.
Idem.

777. Stato lustrî die] Nam fiebant
singulis quadrienniis expletis. Del-
rius.

778. Solenne] A nobilibus pueris
equestribus & armatis peractum, quem
describit Virgilius 5 Æneid. quæ Pyr-
rhica dicta est, vel Troia, Farnabius.
Troici lustrî sacrum,] Recte vidit Scal-
liger insuavem esse repetitionem vocis
lustrî: eoque vel festi vel ludi (hoc &
Delrius) substituit. Proxime verum,
quod servaverat Flor. Troici lusus sa-
crum, Suetonius Iulio: Trojam luse
turma duplex, majorum minorumque
puerorum. Augulto: Sed & Troja lu-
dum edidit frequentissime, majorum mi-
norumque puerorum delectu. Claudio:
ac super quadrigarum certamina Troja
lusum exhibuit. Gronovius.

Non inter aras mobili velox pede, 780
 Revocante flexo concitos cornu modos,
 Barbarica prisco templa saltatu coles.
 O morte dirâ tristius leti genus!
 Flebilis aliquid Hæctoris magni nece
 Muri videbunt. *Vlyss.* Rumpe jam fletus parens. 785
 Magnus sibi ipse non facit finem dolor.
Andr. Lacrimis, Ulysse, parva, quam petimus, mora est.
 Concede, parvos ut meâ condam manu
 Viventis oculos. occidis parvus quidem,
 Sed jam timendus. Troia te expectat tua. 790
 I, vade liber. liberos Troas vide.
Astyan. Miserere mater. *Andr.* Quid meos retines sinus,
 Manusque matris? casta præsidia occupas.
 Fremitu leonis qualis audito tener
 Timidum juvenecus applicat matri latus: 795
 At ille sævus matre summotus leo,
 Prædam minorem morsibus vastis premens
 Frangit, vehitque: talis è nostro sinu
 Te rapiet hostis. oscula, & fletus, puer,

Lace-

780. *Mobili*] Choreæ in Dindymenes sacris, saltando ad Phrygium modum, qui cæteris quatuor concitior. Aëolus enim simplex & animi tempeitates tranquillat; Doricus honestus & gravis pudicitia largitor; Ionius seu Ialys varius, intellectum obtusis acuit; Lydius querulus mentem curis defatigatam reparat & oblectat; Phrygius vero religiosus & pugnas excitat & vatum furores inflammat. *Farnabius.*

781. *Flexo*] *Cutva tibia.* *ὦ κωλοῖς Συνοδείπῳ Πέλοπ' ἠμαρτὸς ὀρεῖας Φρύγιον ἀείσων νόμον.* *Idem.* Concitos cornu modos,] *Barbara & horribili* fridebat tibia cantu. *Catul. Idem.*

782. *Barbarica*] Phrygia. *Idem.* *Prisco*] Phrygio. *Idem.*

785. *Muri videbunt.*] *Iliaci, Neptunia mania, muri Viderunt aliquid*

crudelius Hæctore raptō. Aufon. Idem. *Rumpe*] Desine, mitte. *Idem.*

788. *Condam*] *Claudam*; quod proxime necessitudine conjuncti officium est. *Idem.*

791. *Liberos Troas vide*] *Scaliger* ad animum Senecæ melius fore putat: *vise Troas liberos*: atque ita se fuisse scripturum, si foret auctor Tragedia. *Mihi & numero & verbo illud τρεῖς καὶ τρεῖς viderur. Gronovius.* *Apud inferos, qui bello mortem oppeterunt nec in fervitutum redacti. Farnabius.*

797. *Prædam*] *Iuvenecum. Idem.* *Morsibus vastis premens*] *Flor. tenent. Gronovius.*

799. *Oscula,*] *Vivo filio, sed morti destinato iusta perfolvit. respicit autem ad ritum ossa componendi, qui talis: primo bustum vino extinguebant, manes vocabant, lotis deinde manibus ossa*

Lacerosque crines excipe, & plenus mei
 Occurre patri. pauca maternæ tamen
 Perfer querelæ verba: Si manes habent
 Curas priores, nec perit flammis amor;
 Servire Graio pateris Andromachen jugo,
 Crudelis Hector? lentus & segnis jaces? 805
 Rediit Achilles. fume nunc iterum comas,
 Et fume lacrimas, quidquid è misero viri
 Funere relictum est. fume quæ reddas tuo
 Oscula parenti. matris hanc solatio
 Relinque vestem. tumulus hanc tetigit meus, 810
 Manetque cari. quidquid heic cineris latet,
 Scrutabor ore. *Vlyss.* Nullus est flendi modus.
 Abripite properè classis Argolicæ moram.

olla legebant, lecta vino profundebant & lacte, mox vento siccanda exponebant, siccata aromatibus & odoribus mista in urnam reponebant, reliquiis lacrymas superfundebant. *Farnabius.*

800. *Lacerosque*] Hippol. v. 1176. *Idem. Mei*] Spiritus mei ab oculis; lacrymarum, crinium. *Idem.*

802. *Si manes*] Si affectus manent post rogos, nec cura nos ipsa in morte relinquunt. *Idem.*

805. *Lentus*] Cur non & tua um-

bra rediit, ut Achilles? sup. v. 430. *Id.*

806. *Fume*] Modo vers. 798. *Idem.*

807. *Viri*] Mei Hectoris. *Idem.*

810. *Hanc tetigit*] Vestem, qua obvolutus in sepulchro à mare absconditus fuerat. *Idem.*

811. *Quidquid*] Cineres suorum, ne qua pars periret, labris & ore scrutati lambere solebant. *Herc. Oct.* 1341. *Idem.*

811. *Moram*] Puerum in quo mora, ut supra vers. 550. *Idem.*

C H O R U S T R O A D U M.

Asportande Troades in varia Græciæ loca, prout sorte Achivis dispersitæ contigerant, in quamcunque tamen Græciæ partem abduci preoptant quam in Spartam, Mycenæ, & Ithacam, Helene, Agamemnonis, & Vlyssis patriam.

Quæ vocat sedes habitanda captas?

Thessali montes, & opaca Tempe? 815

An viros tellus dare militares

Aptior

814. *Quæ vocat*] Apud Euripidem ipsamet Hecuba querit, ad quem angulum Thessaliæ, vel Phthiotidis, vel Cadmei soli sit deportanda. *Delrius.* Velim hunc Chorum diligenter com-

parari cum exactissima Græciæ descriptione, quam composuit Nicolaus Sophianus. *Idem.*

815. *Tempe?*] Thessaliæ loca amœna. *Farnabius.*

Aptior Phthiæ? meliorque foetu
 Fortis armenti lapidosa Trachin?
 An maris vasti domitrix Iolcos;
 Urbibus centum spaciofa Crete?
 Parva Gortyne, sterilisque Tricce?
 An frequens ruscis levibus Mothone?
 Quæ sub Oetæis latebrofa filvis

820

Mist

817. *Phthiæ*] Thessaliæ pars, Achillis & Myrmidonum patria. *Farn.*
 818. *Trachin?*] Thessaliæ urbs & pars quod *περαχεινή*, id est, aspera sit dicta. *Idem.*

819. *Iolcos*] Iasonis patria. qui ad vellus aureum petendum veltus Argo, mare navibus pervium docuit. *Idem.*

820. *Vibilur*] *Ἐπιλόμπελλος* insula. *Idem.*

821. *Parva Gortyne*] Vix est ut post Creteꝝ nominatam unam hanc quæ urbem ejus insula appellat. Suspicio fuisse: *Parva Gyrtone*, quæ Thessaliæ aut Perthæbia urbs, *Gyrtone* alias dicitur teste Stephano. Sed Homero quoque *Gyrtone*. *Οἱ δὲ Ἀργεῶσσι ἔχον τὴν Γυρτῶνιν ἐνέμενον*. Scholiastes Apollonii ad lib. 7. *Γυρτῶνα ἢ Ὀμῆος Φησὶ Γυρτῶνιν ἐστὶ τὴ πόλις Θεσσαλίας ἢ Περγασίας ἀνομιέσθη τὴν δὲ Γυρτῶνιν τὴν Φλαγίαν*. Gronovius. *Gortyne*] Crete opp. *Farnabius*. *Tricce?*] Thessaliæ urbs. *Idem*. Homero, Stephano, Straboni, & Ptolomæo. Porphyrius in libro de Responis, citante Eusebio lib. 3. de præparat. Evangelica: *Τετρικῆς ἐξ ἰσθμῆς ἠὲ τοῦ θεοῦ*, &c. eodem modo scriptum est in Heliodoro ad Nicomachum, si non est mendosus Galeni contextus lib. 2. antidotorum. *Delrius.*

822. *Frequens ruscis levibus*] Liber optimus, ut & duo *Delrii*, *rivis*. Alio qui *ruscum* est, ut ait *Verrius*, amplius paullo herbas, & exilius virgultu frutibusque, non dissimile junco, apud Fe-

stium, Virgil. 2. *Georg. nec non etiam aspera ruscis Vimina per silvam & ripis fluvialis arundo caditur*. Sed pro *Mothone* Bernardinus legit *Melibœa*: quod inde Philoctetes Herculis arcus iterum ad Trojam portavit, de quo versus sequentes. *Delrius* eadem ratione permotus arbitratur vel legendum, *ruscis Melibœa lentis*; vel *Senecam* putasse, Philocteren fuisse Methonensem, aut Methonen cum Melibœa confudisse. *Fl. Mothone*. Pausanias lib. 4. *Μοθῶνι τὴν περὶ τὴν τῆς Ἐργείων ἀδελφίδην. καὶ ἐστὶ τῆς αἰῶνος Πόλεως καλεῖσθαι Πήδωσος*. In Messeniorum agro. Hodie *Modon*, Censæo post vocabulum *Mothone* ponas interrogandi notam, tanquam absoluta sententia: nam quod sequitur, *Qua sub Oetæis*, nova est interrogatio de alia urbe, & nihil habet ad proximè superius membrum pertinens. Obscuritatem gignit omiſsa particula, quam potuisset vitare auctor scribendo: *An frequens ruscis levibus Mothone? an Qua sub Oetæis*. Sed omisit, & reservavit prudentiæ lectoris, ut mox quarto & quinto versu. *Pari ellipsi*. Hippol. vers. 386. *procul sit muricis Tyrii rubor, Qua sila ramis*. Hoc est, & quæ sila: vel procul etiam sint sila, quæ. Frustra vir doctus suspicatur aliquid hic deesse vel superesse: aut forte legendum: *Et sila ramis quæ ultimi*. Sic igitur alia urbs, non expressio nomine, describitur Melibœa, Philoctete patria. *Gronovius*.
 823. *Oetæis*] Oeta mons in finibus Thessaliæ, Herculis rogo celebris. *Farnabius.*

825. Non

Misit infestis Troiæ ruinis

Non semel arcus ?

Olenos tectis habitata raris ?

Virginis Pleuron inimica Divæ ?

An maris lati sinuosa Trœzen ?

Pelion regnum Prothoi superbum,

Tertius cœlo gradus ? hic recumbens

Montis exesi spatiosus antro

Jam trucis Chiron pueri magister,

Tinnulas pleætro feriente chordas,

Tunc quoque ingentis acuebat iras

825

830

Bella

825. *Non semel*] Suprà v. 133. *Farnab.* Semel tantum misit: sed iidem arcus bis Troiæ infesti fuerunt. *Delrius.*

826. *Olenos*] Elidis urbs. *Farnab.*

827. *Virginis Pleuron inimica*] Habere & hanc notam optimi codicis. Omnes alii libri scripti, quod notavit & *Delrius*, *Pleuros*, contra rationem & consensum veterum auctorum. At *Etruscus* unus: *Virgini Pleuron inimica dicitur*. Sic tertio post versus *regnum Prothoi superbum*, idem solus & unicus codex, uti legendum duo maximi viri *H. Grotius* & *D. Heinsius* viderunt. Cæteri omnes, *Protei*, quod ingenti commentario extenderunt, sed aut legum carminis aut syllabarum quantitatignari. *Gronov.* *Pleuron*] *Ætolia* urbs, *Meleagri* patria, cujus pater *Oeneus* cum ceteris numinibus frugum honores sacrificaret omissa *Diana*, indignata Dea immisit aprum, qui *Ætoliam* vastaret. *Farnab.* Sic *Græci* omnes *Παλαρῶν*. *Stacius* *Meleagria Pleuron*. *Silius* — *regia Pleuron*. sic *Ovidius* & alii. Nota *Ætolia* urbs, à quâ *Strabo* partem *Ætolia*, *Pleuro-niam* dictam restaent. *Helenam* *Lycophron* *Pleuro-niam* nominat, an ergo *Ætola* ? aut in *Argivo* agro *Pleuron* ulla, unde id nominis sortita ? putat *Isacius*, sed toto cœlo aberrat, à proavo sic nominata. *Helena* *Leda* filia fuit. *Leda* *Thestii*, *Thestius* *Agenoris*,

Agenor *Pleuronis*. vide *Pausaniam* in *Laconicis*. *Delrius.*

828. *Træzen* ?] *Peloponnesi* civitas maritima, *Thesei* patria. *Farnab.*

829. *Pelion*, &c.] *Μαγνήταν δὲ ἤραγ Πέλοπον Τροβηδὸν ἔχει, Οὐρανὸν Πλευσιὸν καὶ Πηλεὸν εἰροσίου.* *Idem.*

830. *Tertius*] *Pindo* seu *Olympo* & *Ossa* superingestus à gigantibus. Vide *Herc. Fur.* vers. 970. *Idem.* *Hic recumbens*] In *Pelio*. *Idem.*

831. *Montis exesi*] *Chironis* antro describens *Papinius*, ait; *Longævum Chirona petit, domus ardua montem Perforat & certo suspendit Pelion arcu: Pars exhausta manu, partem sua ruperat atas.* *Delrius.*

832. *Iam*] *Achillis*, quem puerum intruxit *Centaurus* *Chiron* medica, musica, & equitandi arte. *Farnabius.* *Trucis*] Naturâ enim & indole *trux*, ferus, iracundus. *Dictys* lib. 1. scribit primis adhuc adolescentiæ annis *Achilli* vim quandam inconsultam & esseram morum impatientiam fuisse. *Philostratus* lib. 2. & 3. *Imag.* *Achillem* puerum pingit feroci facie, truci, magnanimoque vultu, unde *Ovidius* canit: *Phillyrides puerum eytharâ perfecit Achillem; Atque animos molli contudit arte feros.*

834. *Tunc quoque*] *Mηνει* *Homericam* respicit. *Vel* *Achillis* tum juvenis

Bella canendo.

An ferax varii lapidis Carystos?

An premens littus maris inquieti

Semper Euripo properante Chalcis?

Quolibet vento faciles Calydnæ?

An carens numquam Gonoëssa vento?

Quæque formidat Borean Enispe?

Atticâ pendens Peparethos orâ?

An sacris gaudens tacitis Eleusin?

Numquid Ajacis salamina veram?

nis mares animos in Martia bella Vesfibus exacuit. Farnabius.

836. *Varii lapidis*] Sunt qui metri causa subdant *varii lapidis*, cum tamen alibi pluries reperitur Dactylus in secunda Sapphici sede, è licentia Tragicorum. *Idem*. Carystium marmor macularum varietate commendat Strabo, & Plinius: & factas ex eo columnas, Tibullus & Martialis. *Idem*. *Carystos?*] Vna è Cycladum insulis. *Idem*.

838. *Euripo*] Hercul. Fur. v. 377. *Idem*. *Chalcis?*] Euboicæ utbs, ab Aulide Bœoticiæ portu Euripo divisa. *Idem*.

839. *Faciles Echinas?*] A Deltio est pro *Echidna*. Sed Fl. *Calydnæ*. Homerus: *Καὶ Κῶν Ευρυπίλοιο πόλιν γήσας τε Καλυδνίας*. Nam Echinades adeo non sunt quovis vento faciles, ut Euripides Iphigen. in Aulide dicat *γυνεῶταις ἀπὸ βορρῆς*. Gronov.

840. *Gonoëssa*] In Atolia. Farn. Ex Homero, qui alto loco sitam scribit: ideo noster ait; — *nunquam carens Gonoëssa vento*.

841. *Formidant Borean Enispe?*] Flor. *formidat Borean Enispe*. Vt Homerus: *Σεβλήν τε καὶ ἠνεμοέσσαν Εὐίσωην*. Gronovius.

842. *Atticâ pendens Peparéthos orâ?*] Sic omnes libii. Et videtur Senecæ inexcusabilis error. Est enim Peparethos ex Cycladibus, parens olim Macedo-

niæ regno, ut apparet ex Livii lib. 28. Nam quod subjicit *Perithædos* Delius, ferti non potest. Scribunt enim Græci *Περίθοιδος*. Tolerabilius idem, *Sypaletos*, aut *Lycabettos*. *Idem*.

843. *Gaudens tacitis Eleusis?*] Flor. ut supra, *Eleusin*. *Idem*. *Tacitis*] Cereris sacris non revelandis, Hercul. Fur. v. 301. & 844. *Farnab. Eleusin?*] Hippol. vers. 635. *Idem*.

844. *Numquid*] Insulam Atticam, Telamoni regnatam, non illam à Teucro in Cypro conditam. & hic deesse aliquid videtur ad perficiendam constructionem, nisi referantur Accusativi ad *Mirtat*. infra versu 850. *Idem*. *Ajacis Salamina veram?*] Ante hunc versum deesse aliquid summi viri non amplius suspicantur: impetratum, inauguratum est: jam cusi duo versus, qui sensum possint explere: quid morror? jam immissi & multis forte pro Annæanis habitis. Mihi cogitanti illa verba, *ite, venire, proficisci*, sæpissime apud veteres intelligi non expressa, veniebat in mentem, & hujusmodi ellipsin hic locum habere posse. Vide quæ ad Livium lib. 28, 20. & lib. 37, 10. & lib. 41, 3. notavimus. Quibus addenda verba Flori lib. 3, cap. 6. *Ipsè Pompejus in originem fontemque belli Ciliciam. Nec hostes detestavere certamen*. Sic enim Mss. o. ubi addiderunt in vulgatis, *versus est*. Sane præceptis magis atque abscisa videatur ista in Seneca

Aut ferâ notam Calydonâ sævâ?

845

Quasque profundit subiturus æquor

Segnibus terras Titareffos undis,

Beslan & Scarphen? Pylon an senilem?

Pharin? an Pisam, Jovis & coronis

Elida claram?

850

Quolibet tristis miserâ procella

Mittat, & donet cuicumque terrâ:

Dum luem tantam Troiæ atque Achivis

Quæ tulit, Sparte procul absit: absit

Argos, & sævi Pelopis Mycenæ;

855

Ne-

neca brevitatis propter mutatam etiam syntaxin: sed quo magis ob oculos aliorum exempla ponas, eo mollior tibi res videbitur. Agamemnonis initio: *nonne vel tristes lacus Incolere satyri? nonne custodem Strygis Tergemina nigris colla jactantem Jovis?* Posterior interrogatio haud dubie aliud verbum intellectum requirit, quam in proximo positum est. Sophocles Electra: Αἰὲν ἢ προῦσις, ἢ βαθυσκαφεὶ κόρυς Κρόνου νιν. Scholiastes: Δεῖ εἴπω πωκίειν ἔχοντες ἰήματα ἀναλογίαν, ἢ τὸ Πίλον, ἢ τὸ Δὸς, ἢ πῖ τοῖς τῶν. Numquid Asiaci Salamina veram? nempe ibimus, aut veniemus. Aut certe ex versu 849. *procella nos mittet.* nam quæ interponuntur omnia, eundem intellectum habent. Video autem, quod antehac ignoravi, jam Delrium veram, pro vero, quod habent libri, & de vera Salamina, quæ tot magnos viros falsos aut dubios habuit, vera suspicatum esse Gronovius.

845. Ferâ] Apro. Suprà vers. 825. Farnabius. Calydonâ] Urbem Ætolia. Idem.

847. Titareffos] Titareffus (ut vocat Lucanus lib. 6.) vel Titareffus, ut Græci videntur malle, amnis Thessaliae tam pingues habet aquas, ut Peneo, cui influit, non admisceatur, sed olei

instar supernatet, auctore Homero Iliad. 2. & Lucano lib. 6. ideo undas ejus vocat fegnes. Plinius lib. 4. cap. 8. videtur nonnullis vòcare Euroton, Strabò Eurotam, Epitoma ejus Europon. Homero aquas habet suaves. admisceatur Peneo, sed vix, ut patet ex Athenæo lib. 2. cap. 2. causa, pinguedo iuxta Strabonem; levitas, juxta Athenæum & Plinium; fluit per Locros, quorum sunt urbes, Besla & Scarphe. apud Stephanum Heracleo Glauci. Id. Βησάντις Σκαρφήνις & Αὐγείου ἕως. alia etiam Besla Phocidis, & alia Scarphe Eubœæ. Scarphe & Scarphia Eustathio eadem. Sed falli puro. nam una est Scarphia Locrorum distincta à Scarphe, de quâ Pausan. in Corinthiac. & Achaic. alia Scarphia Bœotia, Straboni. Delrius.

848. Pylon] Messeniæ, Pylon antiquam, Neleia Nestoris arva. Farnabius.

849. Pharin?] Laconia urbem. Id. Pisam,] Thycst. versu 122. Idem. Coronis] Victorum præmiis in ludis Olympicis juxta Elida urbem. Idem.

850. Elida] Vide Herc. Fur. 829. Idem.

853. Luem] Helenam. Idem.

854. Sparte] Laconum urbs. Id. Odio Helenæ, quæ Spartana fuit, negat se Spartam proficisci velle. Idem.

Neritos parva brevior Zacyntho,

Et nocens faxis Ithace dolosis.

Quod manet fatum, dominusque quis te,

Aut quibus terris Hecube videndam

Ducet ? in cujus moriere regno?

856. *Neritos*] Mons Ithacæ. *Farn.* Stephano Νήριος & Νήρος, in-
sula Acarnaniæ, quæ & Leucadia; &
etiam mons Ithacæ, vide Plinium l. 4.
cap. 1. & 12. ubi docet etiam Za-
cynthum esse Ionii insulam. *Delrius.*
Zacynthos,] Insula Vlyssii regnata. *ne-
morosa Zacynthos, Dulichiumque Sa-*

meque & *Neritos ardua faxis.* *Farna-*
bius.

857. *Dolosis.*] Latentibus sub un-
dis. vel Ithaca saxosa & aspera, nidus
inter scopulos, Vlyssis dolosi patriæ
& regnum. *Idem.*

858. *Quod manet*] Convertus ad
Hecubam Chorus hoc querit.

ACTUS QUARTUS.

HELENA. ANDROMACHA. HECUBA.

POLYXENA. Muta Persona.

*Vt manibus Achilles rite inferiæ peragantur, excogitata ratio est, qua
ut veste ita animo nuptiali affecta mactetur Polyxena. vid. supra
vers. 360. quæ partes dantur Helenæ, ut Polyxenam lactet inani spe
nuptiarum cum Pyrrho. quas illa primo simulat, mox Andromachæ
jurgio excussa dolos fatetur & rem aperte suadet.*

Hel. **Q**uicunque hymen funestus, illætabilis,
Lamenta, cædes, sanguinem, gemitus habet,
Est auspice Helena dignus. everfis quoque

No-

861. *Hymen*] Nuptiæ. Vide The-
baid. vers. 262. *Farnabius.*

863. *Auspice*] Veteres nihil non
iniciabantur ab augurio, in nuptiis ita-
que adhibiti auspices. *Idem. Helena*]
Stafimus, Pausanias & Higynus Hele-
næ matrem Nemefim vocant: Ho-
merus, Theocritus, Euripides, Theon
Arati scholiastes & Ovidius Ledam
nominant; quæ contraria non sunt.
cum Bassus, in Germanicum, Lactan-
tius lib. 1. de falsa religione, & Crates
tradiderint Ledam mortuum Nemefis
nomen assumisse. Apollodorus lib. 3.
Biblioth. credit Nemefim à Iove ad-
amaram, cum periculi evitandi causâ in
auserem se mitasset, à Iove, qui cygni

formam induerat compressam, & eo
compressu gravidam decimo post
mente ovum peperisse, quod Ledæ cu-
stodiendum tradiderit: inde natam
Helenam; quæ quia à Ledæ educabatur
pro sua, Ledæ filia dicta fuit. Clear-
chus, in amatoris, teste Athenæo l. 2.
cap. 17. prodidit Helenam in cæna-
culis, quæ *via* dicebantur, educatam
fuisse: unde fabula Helenam ovo
prognatam. quod tamen Lucianus in
Gallo, quia Helena olorum col-
lum, candidum habuerit & oblon-
gum, putat confictum. Ridicula etiam
est Melissi Euboici fabula istius inter-
pretatio, quam Fulgentius lib. 2. My-
tholog. refert. Magis etiam ridiculum

Neoclis

Nocere cogor Phrygibus. ego Pyrrhi toros

Narrare falsos jubeor; ego cultus dare,

865

Habitusque Graios. arte capietur meâ,

Meâque fraude concidet Paridis soror.

Fallatur. ipsi levius hoc equidem reor.

Optanda mors est, sine metu mortis mori.

Quid iussa cessas agere? ad auctoris redit

870

Sceleris coacti culpa. Dardaniæ domus

Generosa virgo, melior afflictos deus

Respicere cœpit; teque felici parat

Dotare thalamo. tale conjugium tibi

Non ipsa sospes Troia, non Priamus daret.

875

Nam te Pelasgæ maximum gentis decus

Ad sancta lecti jura legitimi petit,

Cui regna campi lata Thessalici patent.

Te magna Tethys, teque tot pelagi deæ,

Placidumque numen æquoris tumidi Thetis

880

Suam vocabunt. te datam Pyrrho focer

Pe-

Neoclis Crotoniæ commentum, cecidisse ovum è luna, è quo Helena nata sit, & mulieres lunares ova parere, è quibus nati ceteros homines quinques & decies proceritate excedant, auctore Herodoto Heracleote. hæc partim ab aliis accepi, partim addidi de meo. *Delius. Dignus.*] Digna sane pronuba, quæ hæc funestas nuptias conciliaret, nam & ipsa bis raptâ, jura jugalia violaverat. Patidem secuta Menelaum deseruerat, Deiphobum prodiderat, Trojamque in prioris mariti gratiam. *Farnabius.*

865. *Cultus dare,*] Suprà vers. 560. *Idem.*

867. *Paridis soror,*] Polyxena. *Idem.*

868. *Fraudetur. ipsi levius*] Comelinus notat Mss. fere omnes habere, *Fidentur*: Coloniensem, *Fidantur*: quosdam editos, *Fallatur*. Et hoc potestimum saucit Florentinus. Sane quif-

quis fraudatur, fallitur: sed non omnes, qui falluntur, fraudantur. *Gronovius.*

869. *Optanda*] Repentina & subita mors, quæ & *Tullio Cesari optata contigit.* *Farnabius.*

870. *Iussa*] Duces Græcos, qui mihi invitæ hæc partes mandarunt. *Idem.*

871. *Dardaniæ*] Conversa ad Polyxenam, hæc dicit. *Idem.*

876. *Pelasgæ*] Pyrrhus. cui campi Thess. patent lata regna, te in conjugium petit. *Idem.*

878. *Lata Thessalici jacent.*] Flor. & Heinl. minor *patent.* Hypallage. *Qui* regnum in campis Thessalicis late patentibus obtinet. Vel, cujus regnum in Thessalia plana & equitabili late patet. *Gronovius.*

879. *Tethys,*] Matris Dea, Neptuni conjux. *Farnabius.*

880. *Thetis*] Mater Achillis Dea marina, Pelei uxor. *Idem.*

Peleus nurum vocabit, & Nereus nurum.

Depone cultus squallidos, festos cape.

Dedifce captam. deprime horrentes comas,

Crinemque doctâ patere distingui manu.

885

Hic forsitan te casus excelso magis

Solio reponet. profuit multis capi.

Andr. Hoc deerat unum Phrygius everfis malum,

Gaudere? flagrant strata passim Pergama.

O conjugale tempus, an quisquam audeat

890

Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,

Quos Helena suadet? pestis, exitium, lues

Utriusque populi! cernis hos tumulos ducum?

Et nuda totis ossa quæ passim jacent

Inhumata campis? hæc hymen sparsit tuus.

895

Tibi fluxit Asiæ, fluxit Europæ cruor;

Cum dimicantes lenta prospiceres viros,

Incerta voti. perge, thalamos appara.

Tædis quid opus est? quidve solenni face?

Quid igne? thalamis Troia præluet novis.

900

Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;

Celebrate digne. planctus & gemitus fonent.

Hel. Ratione quamvis careat, & flecti neget

Magnus dolor, sociosque nonnunquam sui

Mœroris ipsos oderit; causam tamen

905

Pos-

882. *Nurum vocabit,*] Affinem, neprem, nurum, &c. *Farnabius.*

883. *Festos*] Nuptiales. *Idem.*

885. *Doctâ manu.*] Plecados, comæ, ciniflonis, cosmortia, ancillæ ornaticis, quæ *pehitque comas & volvit in orbem.* *Idem.*

890. *O conjugale*] Ironia. *Idem.*

893. *Utriusque*] Trojani & Græci. *Id.*

895. *Asiæ,*] In qua Troja. *Idem.*
Europæ] In qua Græcia. *Idem.*

897. *Cum dimicantes*] Cum è muro Trojano prospiceres duos maritos tuos monomachia de te certantes, ipsa cui faveas incerta legitimone Menelao, an

raptoris Paridi. *Idem.* *Lenta*] Assensus sum libro Lipsiano & nostris septem. *Vulgata lectio, lata,* nauci non est, quicquid alii dicant. *Ve* ut feminæ forsitan non attendant decoro inret conviciandum; at attendunt feminæ scenicæ; utpote quas non sinit esse sui juris Tragedus: fræno suo regit, hoc est rationis. *Gruterus.*

898. *Perge,*] Ironia. *Farnabius.*

899. *Solenni*] Nuptiali, Thebaid. *vers. 263. & 507. Idem.*

900. *Thalamis*] Sarcasmus. *Idem.*

902. *Digne.*] Planctu scilicet & gemitu, ut seq.

Possum tueri iudice infesto meam
 Graviora passa. luget Andromacha Hectorem,
 Et Hecuba Priamum: solus occulte Paris
 Lugendus Helenæ est. durum & invisum & grave est,
 Servitia ferre. patior hoc olim jugum 910
 Annis decem captiva. prostratum Ilium est,
 Versi Penates. perdere est patriam grave;
 Gravius timere. vos levat tanti mali
 Comitatus. in me victus & victor furit.
 Quam quisque famulam traheret, incerto diu 915
 Casu pependit. me meus traxit statim
 Sine sorte dominus. causa bellorum fui,
 Tantæque Teucris cladis. hoc verum puta,
 Spartana puppis vestra si secuit freta,
 Sin rapta Phrygiis præda remigibus fui, 920
 Deditque donum iudici victrix dea:
 Ignosce Paridi. iudicem iratum mea

Ha-

906. *Iudice infesto*] Magnum innocentia argumentum, ut & alia huius defensionis; qua haut scio an quicquam nervosus, aut splendidus, in Helenæ defensionem, dici queat. *Delirius*.

907. *Graviora*] *Quam vos. Farn. Luger*] Vobis aperte luctum licet proficere, mihi occulte lugendus est Paris. *Idem*.

911. *Prostratum*] Vobis. *Idem*.

913. *Timere*.] Quod ego facio, deferti à me mariti ultionem timens. *Id. Levai*] Vide Chorum sequentem vers. 1009. *Idem*.

914. *In me victus*] Me Trojani & Græci desertantur. *Idem*.

916. *Mens*] Menelaus, prior maritus. *Idem*.

920. *Sin rapta*] Sum ait, innocens, quia non sponte Trojam veni, sed vi compulsus, quia non adulteri blandas persuasiones, sed Deæ Veneris mandata secuta sum, illius pollicitationem nolui falsam reddere. Vtrumque argu-

mentum à Gorgia Rhetore sumtum, qui in Oratione pro Helenâ, culpâ vacuam docet, quia vel fortunæ imperio, Deorum iussu & Necessitatis nutu fecit, ea quæ fecit, vel vi rapta, vel persuasiva verbis, vel amore capta; singula deinde discutit, priora duo potissimum, quæ hic abutitur. Non (inquit) sponte Trojam veni, sed rapta à Paridis potius, quam meo peccato. Nec tamen illius, qui datum sibi à Deâ munus, jure suo vindicavit. Dignus ille, cui tu, soror, ignoscas. Sed esto, mea tota culpa, meum facinus, quid te iudicem esse postulas? an vereris ne benevolo iudice absolvas? non est quod metuas, idem mihi iudex, qui læsus, maritus adulterio laceffitus, Menelaus, illi futurum curæ, ne impune abeat. *Delirius*.

922. *Ignosce Paridi*.] *Anthypophora*. at dicetis me meruisse quæ fuerint causa belli & cladis Trojanæ; ego autem non fui causa, neque enim ultro secuta sum Paridem, sed ab eo rapta, & do.

Habitura causa est. ista Menelaum manent
 Arbitria. nunc hanc luctibus paulum tuis,
 Andromacha, omiſſis ſecte. vix lacrimas queo 925
 Retinere. *Andr.* Quantum est, Helena quod lacrimat,
 Cur lacrimat autem? fare, quos Ithacus dolos, (malū!
 Quæ scelera neſtat. utrum ab Idæis jugis
 Jactanda virgo est? arcis an celsæ edito
 Mittenda saxo? num per has vastum in mare 930
 Volvenda rupes, latere quas scisso levat
 Altum vadofos Sigeon spectans sinus?
 Dic, fare, quidquid subdolo vultu tegis.
 Leviora mala sunt cuncta, quam Priami gener
 Hecubæque Pyrrhus. fare, quam pœnam pares. 935
 Exprome, & unum hoc deme nostris cladibus,
 Falli. paratas perpeti mortem vides.
Hel. Utinam juberet me quoque interpres deūm
 Abrumpere ense lucis invisæ moras,
 Vel Achillis ante busta, furibunda manu 940
 Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua,

Po-

& donata quidem illi à Venere. Suprà
 vers. 66. *Farnabius.* *Judicem iratum*
puta Habitura] Lipsius è suo, *iratum*
mea Habitura causa est. Opponit, quos
 viderit, codices Deltius: & rō putā
 hic esse notam irrisionis. Certe admo-
 dum intempestiva. Gruterus Lipsia-
 num notat esse in Pall. uno: quem se
 fecuturum, nisi vereretur esse allitum:
 nam cur, quæso, inquit, abiissent à
 voce notissima & plana tot libri, sine
 causa? Hoc argumentum quanti sit,
 multis jam documentis patuit. Causa
 autem evidens est, quia è corrupto
 exemplari sunt propagati. *Flor. mea.*
Gron. Paridi.] Qui datum sibi à Dea
 munus vindicavit jure suo. *Farn. Judi-*
cem] Quod verò meum peccatum spe-
 ctat pœnamque, severum fati habebō
 judicem Menelaum, nempe læsum, ira-
 tum. *Idem.*

924. *Nunc*] Polyxenam ad nuptias

tu ſecte, namque ego vix lacry. &c,
Idem.

926. *AN. Quantum*] Magnum
 certe aliquid imminet malum, quod
 Helenam malis induratam in lacry-
 mas cogat. *Idem.*

932. *Altum vadofos Sigeon spectans*
sinus?] Mare potius speculatur quam
 sinus suos Sigeum. *Flor. vadofos sinus.*
 Lege: *latere quas scisso levat Altum*
vadofos Sigeon spectans sinus. Nam ipsum
 mare *Altum* vocat. *Vadofos sinus*, quia
 Simois & Scamander concurrentes in
 campis multum terræ hauriunt, cæ-
 cumque os & lacus marinos & palu-
 dem efficiunt circa Sigeum, teste Stra-
 bone lib. 13. *Gronov. Sigeon*] Troiæ
 promontorium. *Farnabius.*

935. *Quam*] Quam ut Polyxena
 nubat patris sui interfectori. *Idem.*

938. *Interpres*] Calchas. Suprà
 vers. 192. & vers. 359. *Idem.*

944. *Causa*

Polyxene miseranda ; quam tradi sibi,
Cinereque Achilles ante mactari suum,
Campo maritus ut sit Elyfio, jubet.

Andr. Vide, ut animus ingens lætus audierit necem. 945

Cultus decoros regiæ vestis petit,
Et admoveri crinibus patitur manum.

Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.

At misera luctu mater audito stupet.

Labefacta mens succubuit. affurge, alleva 950

Animum, & cadentem misera firma spiritum.

Quam tenuis anima vinculo pendet levi !

Minimum est, quod Hecubam facere felicem potest.

Spirat. revixit. prima mors miseros fugit.

Hec. Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum? 955

Adhuc rebellat ? ô manum Paridis levem !

Cinis ipse nostrum sanguinem ac tumulus sicit.

Modo turba felix latera cingebat mea.

Lassabar in tot oscula, in totum gregem

Dividere matrem. sola nunc hæc est super, 960

Vo-

944. *Campo*] Sede & domicilio beatarum animarum corpore exutatum. *δὸς τὸ λύσεως*, id est, solutione, aliis ab *ἄλυσι* *Θ*, id est, profectio- ne, quem campum sub terra locant nonnulli, in orbe Lunæ alii, alii in Sphæra, quæ *αἰθρῶν* dicitur, in insulis fortunatis & Atlanticis alii, in Hispania Homerus, &c. Quum vero amenitatem & gaudia Paradisi (cujus cognitionem ab Agyptiis & literis sacerdotibus Philoſophi & hos secuti poëtæ ad Elyſium suum tranſtulerint, cur non & nomen indidem *ex ἕκ ἑκ* id est, Dei nemus? Farnabius.

945. *Vt animus ingens*] Non patitur hanc libertatem in secunda regione, quam excusat Gruetus. Suspicio fuisse: *Vide ut animi ingens hilaris audierit.* Tacitus i. ann. *Sed fœmina ingens animi mania duci per eos dies induit.* Gronovius. *Animus*] Polyxena, quæ mu-

ta inducitur persona, quasi virginem ingenuam deceat silentium. Quæ tamen apud Euripidem *ἤνεός*, inquit *μὲν ἔχοντ' ἄλγιστα κρείστων εὐρήσθη.* Farnabius.

953. *Minimum*] Facilis mors & unus quasi spiritus evolans Hecubam servitute ac miseriis liberare valet. *Id.*

954. *Prima mors*] Mors vero maxime fugit miseros. *Idem.*

956. *Levem!*] Quæ Achillem non in totum interfecerit. sup. v. 346. *Id.*

957. *Cinis ipse*] Translatus de Ovidio locus est, ex Metamorphosi. ubi hæc querela. Hecubæ legitur, — *cinis ipse sepulchri In gemis hoc sedit tumulo quoque sensus hostem, Et acida fœcundatus.* — Fabricius.

960. *Matrem.*] Affectus & officia materna. *Idem. Sola*] Supererat quidem Cassandra, aliis Alexandra, sed non comes matris. *Namque trahatur passiva*

Votum, comes, levamen, afflictæ quies.

Hæc totus Hecubæ fœtus. hac solâ vocor

Jam voce mater. dura & infelix, age,

Elabere anima. denique hoc unum mihi

Remitte funus. irrigat fletus genas,

Imberque victo subitus è vultu cadit.

Lætare, gaude, gnata. quam vellet tuos

Cassandra thalamos, vellet Andromache tuos!

Andr. Nos, Hecuba; nos nos, Hecuba, lugendæ fumus,

Quas mota classis huc & huc sparsas feret.

Hanc chara tellus sedibus patriis teget.

Hel. Magis invidebis, si tuam sortem scias.

Andr. An aliqua pœnæ pars meæ ignota est mihi?

Hel. Versata dominos urna captivis dedit.

Andr. Cui famula tradar, ede. quem dominum voco? 975

Hel. Te sorte prima Scyrius juvenis tulit.

Andr. Cassandra felix! quam furor sorte eximit,

Phœbusque. *Hel.* Regum hanc maximus rector tenet.

Hec. Estne aliquis, Hecubam qui suam dici velit?

Hel. Ithaco obtigisti præda nolenti brevis.

Hec. Quis tam impotens ac dirus, & iniquæ ferus

Sortitor urnæ regibus reges dedit?

965

970

980

Quis

passu Priamœia virgo Crinibus à templo
Cassandra adytisque Minervæ. infra
veit. 960. & 975. Farnabius.

962. *Sola vocor*] Cassandra folius. *Id.*

963. *Dura*] Difficilis ad exeundum.
Idem.

965. *Genas*] Polyxena. *Idem.*

968. *Thalamos*] Mori, ut tu. *Id.*

972. *Magis*] Invidendo felicitàti
illius, tuam dolebis. *Idem.*

974. *Versata*] Sup. v. 58. *Idem.*

975. *Cui famula tradar, ede.*] Flor.
tradat. Gronovius.

976. *Scyrius*] Pyrrhus Achilles fi-
lius ex Deidamia Lycomedis Scyri re-
gis filia. Farnabius.

977. *Cassandra*] Alio nomine dicta
Alexandra, teste Pausania in Lacon,

Natarum Priami pulcherrima, si cre-
dimus Homero Iliad. v'. *Delvius. Fel-
lix!*] Propter divinationem & sacer-
dotium Phœbi sorte exempta. Farnab.
Quam furor sorte eximit] Flor. *forti.*
Gronovius.

978. *Regum*] Agamemnon Caf-
sandram extra sortem habet. Farnab.

979. *Hecubam*] *Quia* vetulam.
sup. 68. *Idem.*

980. *Præda*] *Præda mala fors quam*
victor Vlysses Esse suam nollit. *Idem.*
Brevis.] Cito enim ab Vlyste dimissa
ad Thracas fugit, ubi in canem con-
versa, id est, rabidis conviciis omnes
impetens, lapidibus obruta est. *Idem.*

981. *Regibus*] Nonnullis placet le-
ctio, *haud regibus reges.* *Idem.*

985. Et

Quis tam sinister dividit captas deus?
 Quis arbiter crudelis, & miseris gravis,
 Eligere dominos nescit? & sævâ manu 985
 Dat iniqua miseris fata? quis matrem Hectoris
 Armis Achillis miscet? ad Ulyssen vocor.
 Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
 Obsessâ videor cladibus. domini pudet,
 Non servitutis. Hectoris spoliū feret, 990
 Qui tulit Achillis? sterilis, & sævis fretis
 Inclusa tellus non capit tumulos meos.
 Duc, duc, Ulyssè. nil moror. dominum sequor.
 Me mea sequentur fata. non pelago quies
 Tranquilla veniet. sæviet ventis mare, 995
 Et

985. *Eligere*] Dignos eligere nescit, sed cæca sorte indigne miscet. *Farnabius.*

986. *Quis matrem*] Ut eidem Ulyssi, cui adjudicata sunt Achillis arma, contingat Hecuba; *cujus rationem subiungit v. 988. Hec. sp. &c. Idem.*

987. *Armis Achillis*] Quæ Ulyxi obicere, iudicibus vel Græcis, juxta Ovidium, Antipatrum, Asclepiadem, & Sophoclem; vel captivis Trojanis, juxta Homerum, Q. Smyrnæum & alios. *Ad Ulyssem vocor*] *Flor. Ulyssen*: ut & vers. 1096. *Ipsamque Ulyssen.* *Gronovius.*

988. *Nunc victa,*] Postquam Ulyssi fore contigerim. *Farnabius.*

990. *Hectoris spoliū feret,*] Vir doctissimus hæc desumpsisse putat Senecam è Troadibus Euripidis, ubi Talthybius Andromachen, quia cum proferante Pyrho descendere navem compulsâ fuerit, Hecubæ narrat mandasse curam sepelendi Aslyanactis, & quidem in clypeo Hectoris. Hunc clypeum appellari censet ille *spoliū Hectoris.* & inde captansam reprehendendi auctoris. nam apud Euripidem clypeum illum esse in potestate Hecubæ, cui tradi curaverat Andromache: at cum ista loquebatur apud Senecam

Hecuba, etiamnum penes Andromachen fuisse. quare non posse hic se non desiderare iudicium Senecæ, qui ista Hecubæ tubuat, quum non esset penes eam Hectoris clypeus. *Hi motus animorum atque hæc exordia tanta Pulveris exigui factu.* nam *Hectoris spoliū* Senecæ non est clypeus ejus, sed ipsa mater Hecuba. *Gronovius.* *Hectoris spoliū*] Me matrem Hectoris: spoliū autem proprie vestis corpori detracta dicitur. *Farnabius.* Quia gestit in utero Hectorem, inquit alii. Ego simplicius, quia parens & filius reputantur unum & idem, neque possit triumphari mater, nisi dehonestetur in matre etiam natus. *Gruterus.*

992. *Num capit tumulos*] Florent. sine interrogatione: *non capit tumulos meos.* Et recte. Præfagit enim se non morituram in Græcia: & putatur obiisse in Thracibus, cui loco Cynossëma nomen. *Gronovius.*

993. *Nil moror.*] Sequat tamen, ut & infortunia mea Ulyssem comiteatur. *Farnabius.*

994. *Me mea sequantur fata.*] Ita & nostri Pall. aliquot, ut sit optantis. Vulgo, *sequentur*, minus bene: neque enim id ipsa scire ac polliceri sibi poterat Hecuba. *Gruterus.*

Et bella, & ignis, & mea, & Priami mala.
 Dumque ista veniunt, interim hoc pœnæ loco est:
 Sortem occupavi, præmium eripui tibi.
 Sed incitato Pyrrhus accurrit gradu,
 Vultuque torvo. Pyrrhe, quid cessas? age, 1000
 Reclude ferro pectus & Achillis tui
 Conjunge foceros. perge mactator fenum;
 Et hic decet te sanguis: abreptam trahe,
 Maculate Superos cæde funesta deos,
 Maculate Manes. quid precer vobis! precor 1005
 His digna sacris æquora. hoc classi accidat
 Toti Pelasgæ, ratibus hoc mille accidat,
 Mææ precabor, cum vehar, quidquid rati.

CHO

997. *Interim hæc pœna in loco est:*] Florentinus: *interim hoc pœna loco est, Sortem occupavi, præmium eripui tibi.* Totidem apicibus ille sanctæ vetustatis codex. In quo gaudere mihi licet, quippe qui sic olim difficillimum hunc locum de conjectura restituerim, lib. 2. Observ. cap. 9. Vulgo etiam, *eripuit mihi*: quod sensum admittebat nullum. Sed & præcedentia verba in futuro, *sequentur, veniet, sciviet*, non *sequantur, veniat, sciviat*, ut magis vaticinari, quam imprecari, aut certissima imprecari videatur. Sumpsit autem hæc Seneca ex persona Cassandræ apud Euripidem, quæ se cladem & calamitatem fore Agamemnonis domui canit. Quod ad marginem quoque notaverat Grocius cum eadem emendatione, quam, ni fallor, in alio exemplari manu ipsius adscriptam nos olim vidisse apud Vossios candide prodidimus. Denique Flor. *Dumque ista veniunt*. non *venient*. hoc quoque bene, & rem præsentiosem certiosemque facit. Sententia: Omnes istæ calamitates mecum in te incident, & dum expectantur illæ, præsentem pœnam habes, quod

ego sortem tuam invasi, & prohibui, ne præmium acciperes, si enim cessasset nomen meum, excidisset alia tibi foemina vel jucunda vel utilis: ita cum forte habuisses præmium. Nunc ego ceteras anteverti, ut sortem haberes, nec iterum trahere posses; præmio careres, quippe nactus animum nulli usui. Gronovius.

1001. *Reclude*] Me ut nuper Priamum confice, conjungeque nos per mortem foceros in his funestis nuptiis patris tui. Farnabius.

1002. *Mactator*] Suprà vers. 45. *Idem*.

1003. *Hic decet*] Meus senilis hic cruor. *Idem*. *Abreptam trahe*,] Polyxenam. *Idem*. Cruferianus, *abreptam trahe*, pro *trahite*. Et quare non sequar, præsertim cum Pyrrhum solum alloquatur Hecuba? quin & præcedat numero eodem, *reclude, conjunge, perge*. Pontan. Nec aliter Flor. & Voss.

1005. *Manes*] Inferos. Vel Achillis umbram. Farnabius.

1006. *Digna*] Sæva, tumida, infesta. *Idem*.

1008. *Mæa*] Suprà vers. 992. *Id.*

C H O R U S T R O A D U M.

Chorus occasione sumpta ab Helena dicto supra vers. 911. vos levat ranti mali comitatus, solatur se communi malo, quasi solamen miseris focios habuisse doloris; quod tamen solatium ipsis sortito disjunctis ablatum fore.

Dulce mœrenti populus dolentum,
Dulce lamentis resonare gentes. 1010

Lentius luctus lacrimæque mordent,
Turba quas fletu simili frequentat.
Semper, ah, semper dolor est malignus:

Gaudet in multos sua fata mitti,
Seque non solum placuisse pœnæ. 1015

Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Nemo se credit miserum, licet sit.
Tolle felices. removeto multo

Divites auro. removeto centum 1020
Rura qui scindunt opulenta bubus.

Pauperi surgent animi jacentes.
Est miser nemo, nisi comparatus.

Dulce in immensis posito ruinis
Neminem lætos habuisse vultus. 1025

Ille

1013. *Dolor ipse magnus:* Versum hunc adulterinum judicat optimus Gauerus, quia pro eo toto membrana numero novem, *dolor & magnus:* nisi quod unus recentioris scripturæ: *Semper ab semper dolor & magnus:* hæc tunc, ut eadem manu exprimitur altera lectio ad oram, tanquam sincerior. Rursus ergo præclare Florentinus: *Semper, ah semper dolor est malignus. Gaudet in multos.* Nam quid est malignum esse, nisi velle aliis & facere, ubi possis, male? At dolere malum est. Qui autem dolere ipse, multos vult secum dolere. Ergo est malignus, qui vult aliis quoque esse male. Gronovius.

1014. *Gaudet*] Gaudet sua mala in

multos mitti, communicari. Farnabius.

1015. *Seque non solum patuisse pœnæ.*] Tandem non Mog. modo, non Florent. sed omnes Gruteri quoque placuisse: sed ubi debebant exorasse, nihil impetrarunt. Agamemnone: *Et cum in pastus armenta vagos Vilia currunt, placet in vulnus Maxima cervix.* Hippolyto: *a meo primum toro Et scelere tanto placuit ordiri virum?* Gronovius.

1018. *Nemo*] Sit nemo dives; & ipsi pauperes non videbuntur miseri. Farnabius.

1020. *Centum*] *Terram qui centum vertebat aratri.* Virgil, de Galeo. 7. *Aneid.* Idem.

E e

1027. *Sin-*

Ille deplorat, queriturque fatum,
Qui secans fluctum rate singulari
Nudus in portus cecidit petitos.

Æquior casum tulit, & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit tabulâque littus

1030

Naufragâ spargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.

Questus est Hellen eecidisse Phryxus,
Cum gregis ductor radiante villo,

1035

Aureo fratrem simul & sororem
Sustulit tergo, medioque jactum

Fecit in ponto. tenuit querelas

Et vir, & Pyrrhe, mare cum viderent.

Et nihil præter mare cum viderent,

1040

Unici terris homines relictî.

Sol-

1027. *Singulari*] Vnica, sola, singula. *μῆρας ἀνὴρ*. *Farnabius*.

1028. *Nudus*] E naufragio enatus. *Idem*.

1031. *Tabulâque littus Naufragâ spargi,*] Quid sibi vult Etruscus: *Naufraga terris mare cum coactis*. *Cogitandum*. *Gronovius*.

1033. *Corus*] *Thyest. v. 576. Farn.*

1034. *Hellen*] *Phryxus & Helle & patrem Athamanta & novercam Ino fugientes ariete aurei velleris conscenso pontum transfretare aggressi sunt. quod ille quidem fecit, Helle vero submersa nomen puto reliquit. Idem.*

1035. *Gregis*] *Aries aureo vellere radians.*

1037. *Iactum*] *Iacturam Helles. Farnabius.*

1038. *Tenuit*] *Contra, Deucalion & Pyrrha non conquerebantur malum late patens. Idem.*

1039. *Et vir,*] *Deucalion Promethei filius juxta Hellenicum, Hesiodum, & Apollonium. Delrius. Pyrrhe,*] *Epimethei filia, auctore*

Proclo in Hesiodic. enarrationibus. Idem.

1040. *Et nihil*] *Multa olim fuere diluvia. primum generale temporibus Noachi, de quo in sacris litteris Genes. 7. ad perdendam tollendamque ex orbe terrarum malitiam, ut ait Lactantius lib. 2. quod pulchre describit Alcinus lib. 4. cetera peculiarâ, primum in Ægypto, Promethei & Herculis tempore menstruum apud Diodorum lib. 1. secundum in Atticâ bimestre rege Attico Ogyge, Pausan. in Attic. & Diodor. lib. 6. Tertium in Thessaliâ ætate Deucalionis, quod integra hyeme duravit, Aristot. in Meteor. Virgilio in Georg. Ovidio, & ceteris poetis, & de hoc nos, & fere semper ceteri poetæ intelligendi; etsi de eo loquantur, quasi generale fuisset. Quartum Pharonium in Ægypto imperante Proteo, de quo Lucanus lib. ult. *Tunc, claustrum pelagi, capit Pharon. insula quondam In medio stetit illa mari, sub tempore vatis Proteos; at nunc est Pelæis proxima muris.* Accuratissimam diluvii descriptionem invenies apud*

Sene-

Solvat hunc cœtum, lacrimasque nostras

Sparget huc illuc agitata classis,

Et tubâ jussi dare vela nautæ,

Cum simul ventis properante remo.

1045

Prenderint altum, fugietque littus.

Quis status mentis miseris, ubi omnis

Terra decreſcet, pelagusque creſcet.

Celsa cum longe latitabit Ide?

Tum puer matri, genitrixque gnato,

1050

Troia qua jaceat regione monſtrans

Dicet, & longe digito notabit:

Ilium est illic, ubi fumus alte

Serpit in cœlum, nebulæque turpes.

Troës hoc ſigno patriam videbunt.

1055

Senecam lib. 3. Natur. quæst. cap. 27.

Delrius.

1042. Hunc] Nostrum, captivatum.

vid. argumentum hujus Chori. Farn.

Catum,] Vulgo, questum. M. f. o. &

Interpres, cœtum, i. omne societatis

ſolartium auferetur. Delrius.

1044 Et tubâ] Imitatur Euripi-

dem, qui in Rhexo, Πόντος ἐλ' ἐρον-

τας γέη ἴδρειν τυρσηνικῆς Σάλ-

πιπύ, αἰδύω. & in Heraclidis;

- Εσθδρ ὄσθρον τυρσηνικῆ Σάλ-

πιπύ. Sophoclis tamen & Euripidis

ſcholiasta tradiderunt neque Græcos

neque Barbaros Trojani belli tempore

tuba uſos fuiſſe, quibus Euripides &

Seneca, ut videtis, alii etiam poëta re-

pugnant. vid. Trag. Agamemn. v. 428.

Idem.

1045. Cum ſemel ventis properante

remo] Iam dudum correxeram: Cum

ſimul ventis. & ita plane Florentinus.

Simul ventis, ut apud Silium lib. 5.

avulſa eſt nam protenus hoſti Ore ſimul

cervix. Gronovius.

1048. Fugietque] In altum è portu

vectis terra recedere videtur. Procehi-

mur portu, terræque urbeſque recedunt.

Oculus enim quieſcere nos judicans,

motu conſpecto, quaſi ſemet retra-

ctans terram retro tendere opinatur.

Farnabius.

1054. Nebulæque] Aſcendentis fu-

mi. Idem.

ACTUS QUINTUS.

NUNCIUS. ANDROMACHA. HECUBA.

Nuncius matribus narrat, ut è turri præcipitatus fuerit Aſthyanax, & Polyxena ad tumulum Achillis caſa.

Nunc. **O** dira fata, læva, miſeranda, horrida,
Quod tam ferum, tam triſte bis quinis celus
Mars

1056. O dira] Incrementum Rhe-
thoricum, Farnabius.

1057. Tam triſte] Cuiusmodi non
vidimus bello decennali. Idem.

Ee 2 1058. Quod

Mars vidit annis? quid prius referens gemam?

Tuos ne potius, an tuos luctus, anus?

Hec. Quoscumque luctus fleveris, flebis meos. 1060

Sua quemque tantum, me omnium clades premit.

Mihi cuncta pereunt. quisquis est, Hecubæ est, miser.

Nunc. Mactata virgo est. missus è muris puer.

Sed uterque letum mente generosa tulit.

Andr. Expone feriem cædis, & duplex nefas 1065

Prosequere, gaudet magnus arumnas dolor

Tractare totas. eade, & enarra omnia.

Nunc. Est una magna turris è Troia super,

Affueta Priamo; cujus è fastigio

Summisque pinnis arbiter belli sedens 1070

Regebat acies. turre in hac blando sinu

Fovens nepotem, cum metu versos gravi

Danaos fugaret Hector & ferro & face,

Paterna puero bella monstrabat senex.

Hæc nota quondam turris, & muri decus, 1075

Nunc sæva cautes, undique affusa ducum

Plebisque turba cingitur. totum coit

Ratibus relictis vulgus. his collis procul

Aciem patenti liberam præbet loco;

His alta rupes, cujus è cacumine 1080

Ere-

1058. *Quod prius referens gemam?*] Florent. quid prius. ut è margine Basil. notavit Delrius. Gronovius.

1059. *Tuosne*] Tuosne è Andromacha, an tuos è Hecuba? Farnab.

1062. *Mihi cuncta*] Regina, & in omnes miseras superstiti. Idem.

1066. *Gaudet animus arumnas meus*] Flor. per gnomen: gaudet magnus arumnas dolor Tractare totas. Gronovius. *Animus*] Induratus jam, malis insensatus & insanus. Farnabius.

1068. *Est una*] Superest è Troia turris una portæ Scææ, quod ad finistram esset dictæ, è qua Priamus, An-

tenor, &c. prælia & exercitus spectabant, ut Iliad 7. Idem.

1071. *Regebat*] Signo è mœnibus dato congregiendi cum hoste, vel receptus. Idem. *Turre*] Mittitur Astyanax illis de turribus, unde Pugnantem pro se proaviraque regna tuentem Sæpe videre patrum monstratum à matre solebat. Idem.

1073. *Face,*] Quam in naves impulit. Idem.

1077. *Torum*] Confluunt universi à classe ad miserandum hoc spectaculum. Idem.

1079. *Aciem patenti, &c.*] Prospectum. Idem.

Erecta summos turba libravit pedes.

Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,

Et tota populo silva suspensio tremit.

Extrema montis ille prærupti petit,

Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens

1085

Muri cadentis pressit. atque aliquis (nefas)

Tumulo ferus spectator Hæctoreo sedet.

Per spatia late plena sublimi gradu

Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens

Priami nepotem: nec gradu segni puer

1090

Ad alta pergit mœnia. ut summa stetit

Pro turre, vultus huc & huc acres tulit,

Intrepidus animo. qualis ingentis feræ

Parvus tenerque foetus, & nondum potens

Sævire dente, jam tamen tollit minas,

1095

Morsusque inanes tentat, atque animis tumet:

Sic ille dextra prensus hostili puer

Ferox, supernè moverat vulgum ac duces,

Ipsumque Ulyssen. non flet è turba omnium,

Qui

1081. *Libravit*] In pedum digitos erecta. vel sedens lib. ped. *Farnab.*

1082. *Hunc pinus*] Describit concursum illum vulgi, omnia, ad aspectum Atyanaetæi supplicii, occupantis. *Lipsius. Hunc fagus gerit,*] Emendaverat è suo *Lipsius: gerit.* Intercedit cohors codicum Gruteri. At in ordinem cogit illam Florentinus, qui clare gerit. Nam quod obicitur, non posse hoc placere ob versum sequentem, tanquam heic scilicet agatur arbor, ibi patiat, quid rationis sit, vel ignoro, vel non libet dicere. *Granov. Gerit,*] Ascendentes, sc. ut Atyanaetæa projectum spectarent. *Farnabius.*

1085. *Vel saxum imminens*] Manus illustris: Forte, eminens. Non partem necessarium, Medea: ipsa rectè parte precipiti imminet. Agamemnone: *Arx imminet prærupta.* Dein eadem *prensat pro pressat.* Sed utrun-

que dissimulent, qui veteres libros tractarunt, non optimis modo, sed & multi alii, *pressit.* Nos certe in Vossiano, Heinsianis, nostro, duobusque in Germania notavimus. Et verum est, multoque elegantius. Sic in Thyeste: *præda cum propior fuit, Cervice tata pugnât.* Hippolyto: *juvit aut amnis vagi Pressisse ripas.* Quod utrumque sollicitavit Gruterus. Sed est usus elegans præteriti pro præsentis, quem idem vir præstans in Prosis Senecæ adsecutus non est, ut ibi notavimus. *Mela lib. 1. cap. 1. Vbi primum se convertat, Hellespontus vocatur: Propontis, ubi se expandit: ubi iterum pressit, Thracius Bosphorus: ubi iterum effundit, Pontus Euxinus.* *Gronovius.*

1093. *Ingentis*] Leonis catulus *Farn.*

1098. *Superne*] E turri [sc. *Ferax,*] alto animo mortem despiciens. *Idem.*

1099. *Non flet*] Ille solus non flet pro

E e 3 quo

Qui fletur: ac dum verba fatidici & preces
 Concipit Ulysses vatis, & sævos ciet
 Ad sacra superos, sponte desiluit suâ
 In media Priami regna.

1100

Andr. Quis Colchus hoc, quis sedis incertæ Scytha
 Commisit? aut quæ Caspium tangens mare
 Gens juris expers ausa? non Busiridis
 Puerilis aras sanguis asperfit feri.
 Nec parva gregibus membra Diomedes suis
 Epulanda posuit. quis tuos artus teget,
 Tumuloq; tradet? *Numc.* Quos enim præceps locus
 Reliquit artus? ossa disjecta & gravi
 Elisa casu, signa clari corporis,
 Et ora, & illas nobiles patris notas
 Confudit imam pondus ad terram datum.
 Soluta cervix. silicis impulsu caput
 Ruptum, cerebro penitus expresso. jacet
 Deforme corpus. *Andr.* Sic quoque est similis patri.

1105

1115

Numc.

quo omnes flebant. *At populus lacrymas, quas ille tenebat, non tenet.* Farn.

1101. *Concipit*] Prout à Chalchante vate instructus & edoctus fuerat. *Id. Vlysses*] De Vlyssis morte, hæc Sex. Empyricus cap. 16. contra Mathematicos: quidam scribunt eum à Telegono filio per imprudentiam interceptum; alii à Laro, qui marinæ tuturis stimulum immiserat, occisum; alii in equi formam mutatum. Sane in Italia sepultum docet Aristoteles in Peplo, ubi illum collocat in Tyrrenia; *ἐντὶ Ὀδυσεύς, κειμένους ἐν Τυρρηνίᾳ*: quo pervenerat, postquam eum Neoptolemus, ne à cognatis occideretur, Cephallenia & Ithaca cedere iusserat. vide Isacium & Canterum in Lycophon. *Idem.*

1102. *Sponste*] Projectit se in medium urbis, vel populi illic adstantis. Sunt qui suffertum eunt hoc hemittichium, adduntque; *non trepidus puer.*

verum citra auctoritatem libri unius. *Id.*

1104. *Quis Colchus*] Quis immannissimus è Colchis Medææ crudelitate famosis? *Idem. Sedis*] *Herc. Fur.* 53. & *Thyest.* v. 628. & 1045. *Idem.*

1105. *Quæ Caspium*] Hyrcani, barbari & crudeles. *Idem.*

1106. *Busiridis*] *Herc. Fur.* 484. *Id.*

1108. *Parva*] Puerorum. *Idem. Gregibus*] *Equis. Herc. Fur.* 225. *Id.*

1110. *Quos enim*] Neque enim sepultura opus erit laceris & dispersis artubus. *Quid enim superest de corpore; quis membra, quis ossa* Invenit? obtritum pueri perit omne cadaver *Morte animæ.* *Idem.*

1115. *Silicis inersu caput*] Sic Pall. *Vulgati, inersu.* Lipsii codex *impulsu.* Se prætulisse consentum plurimum ait Gruterus. At licet secundum Lipsium dat *Etruscus. Gronovius.*

1117. *Hic quoque est similis patri.*] Quod coniecit Gruterus: *Sic quoque est similis*

Nunc. Præceps ut altis cecidit è muris puer,
 Flevitque Achivûm turba, quod fecit, nefas;
 Idem ille populus aliud ad facinus redit, 1120
 Tumulumque Achillis. hujus extremum latus
 Rhœtea leni verberant fluctu vada.
 Aversa cingit campus, & clivo levi
 Erecta medium vallis includens locum
 Crescit theatri more. concursus frequens 1125
 Implevit omne littus. hi classis moras
 Hac morte solvi rentur. hi stirpem hostium
 Gaudent recidi. magna pars vulgi levis
 Odit scelus, spectatque: nec Troës minus
 Suum frequentant funus, & pavidi metu 1130
 Partem ruentis ultimam Troiæ vident.
 Cum subito thalami more præcedunt faces.
 It pronuba illic Tyndaris, mœstum caput
 Demissa. tali nubat Hermione modo,
 Phryges precantur. sic viro turpis suo 1135
 Reddatur Helene. terror attonitos tenet
 Utrosque populos. ipsa dejectos gerit

Vul-

similis patri; id expressum habet Florentinus. *Gronov.* *Hic quoque*] Etiam in hoc similis patri, quem lacerum raperat bigis Achilles. *Farnabius.*

1120. *Aliud*] Polyxenæ cædem. *Idem.*

1121. *Tumulumque*] Qui ad Rhœteum Troiæ promontorium. *Id.* Achilles tumulum statuunt in Propontide Homerus *Odysl. 6.* & in *Peplo Aristoteles. Delrius.*

1123. *Aversa cingit campus.*] *Flor.* *Aversa.* Recte: nam frons promontorium respicit mare: altera igitur pars *aversa*, & tergi instat. *Gronov.*

1126. *Moras*] *Sup. vers. 358. 559.* & 811. *Farnabius.*

1129. *Odit scelus, spectatque:*] *Satis* hoc ad arguendam vanitatem vulgus: execrari & tamen spectaculo frui,

nam viri graves in his, modo liceat, parcunt oculis. Ipse Nero, teste Tacito, *jussit scelera, non spectavit.* Itaque nihil mutandum. *Gronovius.*

1132. *Thalami*] Nuptiali tui, *sup. 360. Farnabius.* *Faces.*] *Thebaid. 263. & 507. Idem.*

1133. *Pronuba*] *Sup. 861. Idem.*

1134. *Hermione*] Helenæ & Menelai filia postea à Pyrho raptâ, verum ab Oreste, cui prius desponsata fuerat, repetita, casu Pyrho. *Idem. Modo*] *Nece. Idem.*

1135. *Turpis*] *Adultera. Idem.*

1136. *Terror attonitos movet*] *Flor.* *attonitos tenet.* quod convenientius stupore defixis & immobilibus. *Gronovius.*

1137. *Utrosque*] Trojanos & Græcos. *Farnabius.* *Ipsa*] *Polyxena. Id.*

Ec 4

1138. Sed

Vultus pudore; sed tamen fulgent genæ,
 Magisque solito splendet extremus decor.
 Ut esse Phœbi dulcius lumen solet 1140
 Jam jam cadentis, astra cum repetunt vices,
 Premiturque dubius nocte vicinâ dies.
 Stupet omne vulgus; & fere cuncti magis
 Peritura laudant. hos movet formæ decus, 1145
 Hos mollis ætas, hos vagæ rerum vices.
 Movet animus omnes fortis, & leto obvius.
 Pyrrhum antecedit. omnium mentes tremunt:
 Mirantur, ac miserantur. ut primum ardui
 Sublime montis tetigit, atque alte edito
 Juvenis paterni vertice in busti stetit, 1150
 Audax virago non tulit retro gradum;
 Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
 Tam fortis animus omnium mentes ferit.
 Novumque monstrum est, Pyrrhus ad cædem piger.
 Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit, 1155
 Subitus recepta morte prorupit cruor
 Per vulnus ingens, nec tamen moriens adhuc
 Deponit animos, cecidit, ut Achilli gravem
 Factura terram, prona, & irato impetu.

Uter-

1138. *Sed tamen*] In ipsa morte.
 Farnabius.

1143. *Et fere cuncti magis*] Sic & Fl. nec video, cur potius sit: ut fere. Et hoc naturale est, inquit, ut quæ salva transirent homines ac pro mediocribus ducerent, ea præ aliis efferant extollantque, cum vident brevi defutura vel interitura. Gronovius.

1144. *Peritura laudant*] Per *πρόβλεψον* adjunctam narrat & effert, Omne vulgus attonitum stetit in formâ Polyxenæ: & eò magis, quod infitus nobis mos laudandi peritura. Nihil verius, vel loca suppliciorum nostrorum adli. Itaque velut parentheti quâdam hæc legenda. Lipsius.

1148. *Miserantur, ac mirantur.*] Farnabius.

Flor. cum Lipsiano: *Mirantur, ac miserantur.* Gronovius.

1150. *Juvenis*] Pyrrhus. Farnabius.

1153. *Ferit.*] Dolore, stupore, commiseratione. *Idem.*

1158. *Cecidit.*] Euripides & Ovidius sollicitam faciunt, nequid inter cadendum astantium oculis appetitur, quod natura rectum voluit. Euripides: — *ὅς ἐστιν ὁμοῦ ὄψας Ποντῶν ἀποροῦν εἶπεν ὁ γυμνασιπλοῦς, Κεῖναιεν δ' ἀνεπαῖον ὄψασθαι δ' ὁμοῦ ἔειπεν.* Ovidius: *Tunc quoque cura fuit partes velare pudendas. Cum caderet, castique decus servare pudorū.* Delr. *Gravem*] Hippolyt. 1174. Farnabius.

Uterque flevit cœtus. at timidum Phryges 1160

Misère gemitum. clarius victor gemit.

Hic ordo sacri. non stetit fufus cruor,

Humove summa fluxit. obduxit statim,

Sævusque totum sanguinem tumulus bibit.

Hec. Ite, ite Danai; petite jam tuti domos, 1165

Optata velis maria diffusis fecet

Secura classis. concidit virgo, ac puer.

Bellum peractum est. quo meas lacrimas feram?

Ubi hanc anilis exspuam leti moram?

Gnatam, an nepotē; conjugem, an patriam fleam? 1170

An omnia? an me? sola mors votum meum.

Infantibus violenta, virginibus venis,

Ubicumque properas, sœva: me solam times,

Vitasque. gladios inter ac tela & faces

Quæsita totâ nocte, cupientem fugis. 1175

Non hostis, aut ruina, non ignis meos

Absumpfit artus: quam prope à Priamo steti?

Nunc. Repetite celeri maria, captivæ, gradu.

Jam vela puppis laxat, & classis movet.

1160. *Uterque*] Troum & Grajorum. Farnabius.

1163. *Obduxit*] Hausit, ebibit. *Id.*

1164. *Tumulus*] Noster vult in Troade ad bustum Achillis immolatam Polyxenam, ut Virgilius: sed Euripides in Chersoneso ad tumulum honorarium. vide Turneb. lib. 11. ad versar. cap. 19. de illa Aufonius: *Troas Achilleo conjuncta Polyxena busto, Malueram nullo cespite functa tegi. Non bene discordes tumulos miscetis Achivi: Hoc violare magis, quam sepelire fuit.* Delcius.

1167. *Concidit virgo,*] Ab aliis Philostratus dissentit, scribens Polyxenam, stante Troia, Achillis desiderio egressam urbe ad ipsius tumulum

mortem sibi conscivisse. credo ut à Græcis tantæ crudelitatis notam amoveret. *Idem.*

1169. *Exspuam*] Cum indignatione emittam. Sen. de ira, lib. 3. cap. ult. *Iam ipsum spiritum expuimus interitum trahimus.* Farnabius.

1172. *Infantibus*] Vt Alistyanacti. *Id.* *Virginibus*] Vt Polyxenæ. *Idem.*

1173. *Me solam*] *Quo me servas damnosa senectus! Quo Dii crudeles nisi, uti nova funera cernam, Vivacem differtis animum? eadem apud Ovid. 13. Metam. Idem.*

1177. *Quam prope*] Cum ad aras ipse occideret, nec tamen cæsa fuit. *Idem.*

1179. *Movet.*] Se movet, movetur. *Idem.*